

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач випускової кафедри

_____ С. Г. Мізюк

“ _____ ” _____ 2020 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО РІВНЯ МАГІСТР
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 051 «ЕКОНОМІКА»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»

Виконавець: Семенюк Ірина Олегівна

Керівник: к.е.н., доцент Мізюк Світлана Георгіївна

КИЇВ 2020

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут інноваційних освітніх технологій

Кафедра міжнародної економіки

Спеціальність: 051 «Економіка»

Освітньо-професійна програма: «Міжнародна економіка»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач випускової кафедри

_____ С.Г. Мізюк

« ____ » _____ 2020 р.

ЗАВДАННЯ

на виконання кваліфікаційної роботи

Семенюк Ірина Олегівна

(П.І.Б. випускника)

1. Тема роботи «Стратегії глобального економічного лідерства США та їх вплив на національні економічні системи» затверджена наказом ректора від «21» жовтня 2020 р. № 2-102/ст.
2. Термін виконання роботи: з 05.10.2020 по 13.12.2020.
3. Вихідні дані роботи: статистичні дані, нормативно-правова база, електронні інформаційні джерела, матеріали періодичних видань
4. Зміст пояснювальної записки: вступ; теоретичний дискурс глобального економічного лідерства в сучасній міжнародній системі; досвід США та концептуально-стратегічне забезпечення економічного глобального лідерства;

стратегічні напрямки глобальної економічної політики США та її вплив на стратегію розвитку України; висновки.

5. Перелік обов'язкового ілюстративного матеріалу: складові економічного лідерства в глобальній економічній системі; етапи побудови національної стратегії економічного розвитку; динаміка макроекономічних показників за часів президентства Р.Рейгана 1980-1988 р.р.; динаміка макроекономічних показників за часів правління Клінтона (1993-2000 р.р.); динаміка макроекономічних показників за часів президентства Дж. Уокера Буша у 2001-2008 р.р.; динаміка макроекономічних показників за часів президентства Б. Обама у 2009-2016 р.р.; динаміка ВВП США за 2013–2020 роки; динаміка ВВП Китаю за 2008-2020 р.р.; імпорт та експорт Китаю у січні-липні 2019-2020 р.р.; імпорт та експорт товарів та послуг США та Китаю з 2008-2019 р.р.; динаміка прямих іноземних інвестицій з США в Україну за 3 квартал 2017 по 1 квартал 2020 р.; динаміка ВВП Китаю та США 2017-2020 р.р.; порівняння ВВП на душу населення Китаю та США 2017-2020 р.р.; стратегічні напрямки економічного розвитку; трендова модель ВВП США; трендова модель інфляції США; трендова модель імпорту США; трендова модель експорту США; трендова модель безробіття США; трендова модель державного боргу США; трендова модель бюджетного балансу США; прогнозовані зміни ВВП за 2020-2021 р.р.

6. Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Підпис керівника
1	Видача завдання	05.10.2020- 14.10.2020	
2	Збір та обробка статистичної інформації	15.10.2020- 24.10.2020	
3	Вивчення стану проблем, опрацювання джерел	25.10.2020- 04.11.220	
4	Написання теоретичної частини	05.11.2020- 17.11.2020	
5	Написання аналітичної частини	18.11.2020- 24.11.2020	
6	Написання практичної частини	25.11.2020- 04.12.2020	
7	Написання вступу та висновків	05.12.2020- 10.12.2020	
8	Оформлення пояснювальної записки, графічного матеріалу, підготовка доповіді, передзахист	11.12.2020- 12.12.2020	
9	Проходження нормоконтролю, перевірка на плагіат, оформлення документів до захисту, рецензування роботи, подання роботи на кафедру	13.12.2020	

7. Дата видачі завдання: «05» жовтня 2020 р.

Керівник кваліфікаційної роботи _____ С.Г. Мізюк
(підпис керівника) (П.І.Б.)

Завдання прийняв до виконання _____ І.О. Семенюк
(підпис випускника) (П.І.Б.)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи «Стратегії глобального економічного лідерства США та їх вплив на національні економічні системи» **139** с., **23** рис., **14** табл., **122** літературних джерела, **3** додатки.

СТРАТЕГІЯ, СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ, КЛАСИФІКАЦІЯ СТРАТЕГІЙ, ТРАНСНАЦІОНАЛЬНА КОРПОРАЦІЯ, ГЛОБАЛЬНА ЕКОНОМІКА, ГЛОБАЛЬНЕ ЕКОНОМІЧНЕ ЛІДЕРСТВО, НАЦІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ СИСТЕМИ.

Об'єктом дослідження є глобальне економічне лідерство, яке забезпечує первинство країни у світовому масштабі та задає тенденції для розвитку, а **предметом** – глобальне економічне лідерство США та його вплив на національні економічні системи.

Головна **мета роботи** полягає у визначенні, на основі аналізу макроекономічних показників стратегій глобального економічного лідерства США та їх вплив на національні економічні системи.

Досягнення поставленої мети потребує вирішення таких завдань:

- розкрити сутність і зміст теоретичного дискурсу світового лідерства США у системі міжнародних економічних відносин;
- проаналізувати стратегії глобального економічного лідерства США за президентства Р. Рейгана – Д. Трампа;
- розглянути ключові чинники та глобальні тенденції економічного лідерства США у період кінець XX – початок XXI ст.;
- прогнозування макроекономічних показників США до 2025 р.р. за допомогою регресійного аналізу та трендового моделювання;
- охарактеризувати можливості посилення стратегічного партнерства США та України.

Методологія і методи дослідження у роботі використано загальнонаукові, загальнологічні та спеціальні методи дослідження, які уможливили цілісне бачення стратегій глобального економічного лідерства

США у сучасній системі міжнародних економічних відносин. Для розкриття окреслених завдань автором переважно використано системний з його основною складовою – економічний аналіз, що уможливив представити еволюцію та особливості стратегій глобального лідерства США від президентської адміністрації Р. Рейгана – до президентської адміністрації Д. Трампа.

Разом з тим автором було застосовано: системний метод, що надав можливість розглянути глобальні стратегії економічного лідерства США залежно від системи економічних відносин та визначити і охарактеризувати пріоритети економічної діяльності держави; метод структурно-функціонального аналізу, що уможливив з'ясування причинно-наслідкових зв'язків між концепціями економічного лідерства та їх практичною реалізацією у діяльності президентських адміністрацій; експертний метод дозволив поглибити пізнання умов, що визначають і обґрунтовують стратегію глобального економічного лідерства США.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в:

- удосконаленні визначення дефініції «глобальне економічне лідерство»;
- обґрунтуванні пріоритетних напрямків розвитку економіки України;
- удосконаленні підходів щодо класифікації показників глобального економічного лідерства.

Значущість виконаної роботи та висновки впливає з актуальності й наукової новизни дослідження та полягає в тому, що теоретико-методологічні висновки та отримані результати роботи можуть бути використані для майбутніх наукових розробок та досліджень про глобальне економічне лідерство США.

Рекомендації щодо використаних результатів. Основні положення та висновки кваліфікаційної роботи є авторськими і можуть використовуватися науководослідними інститутами та інформаційно-аналітичними структурами. Результати дослідження можуть бути також враховані під час підготовки лекційних курсів зі стратегічного економічного лідерства, глобальної економіки,

міжнародних економічних відносин, аналізу економічної політики держави, формування економічної стратегії держави.

Сектор застосування і ступінь впровадження матеріалів кваліфікаційної роботи. Рекомендується використовувати при проведенні наукових досліджень, у навчальному процесі та в практичній діяльності при викладанні дисциплін, пов'язаних з глобальним економічним розвитком, економічними стратегіями, міжнародною економікою.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1.....	11
ТЕОРЕТИЧНИЙ ДИСКУРС ГЛОБАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЛІДЕРСТВА ТА СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ВПЛИВУ	11
1.1. Наукові погляди на визначення глобального економічного лідерства ...	11
1.2. Методичні підходи та економічні індикатори щодо визначення глобального економічного лідерства	21
1.3. Стратегії економічного лідерства	38
Висновки до Розділу 1	45
РОЗДІЛ 2.....	47
ДОСВІД США ТА КОНЦЕПТУАЛЬНО-СТРАТЕГІЧНЕ ЗАБЕЗБЕЧЕННЯ ГЛОБАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЛІДЕРСТВА ТА ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ.....	47
2.1. Аналіз стратегій глобального економічного лідерства США в період кінця XX-го – початок XXI-го століття	47
2.2. Дослідження основних показників глобального економічного лідерства США за 1980-2020 р.р.	66
2.3. Аналіз впливу глобального економічного лідерства США та Китаю на національну економіку України	83
Висновки до Розділу 2	94
РОЗДІЛ 3.....	96
СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ ГЛОБАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЛІДЕРСТВА США ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНІ ПРОЦЕСИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ...	96

3.1. Економічне лідерство США та Китаю у XXI-ому столітті та їх вплив на вектори розвитку економічної стратегії України	96
3.2. Обґрунтування основних стратегічних напрямків розвитку національної економічної системи України	99
3.3. Перспективи стратегічного економічного партнерства США та України на сучасному етапі розвитку	107
Висновки до Розділу 3	121
ВИСНОВКИ	124
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	130
ДОДАТКИ	140

ВСТУП

Актуальність дослідження зумовлюється науковою та економічною необхідністю визначити основні проблеми стратегії глобального лідерства США і на цій основі окреслити можливі перспективи посилення позицій глобального домінування держави у світі.

Враховуючи економічно-системну наступність стратегій глобального лідерства США від президентської адміністрації Р. Рейгана до президентської адміністрації Д. Трампа, з'ясування сучасних підходів та наявних ресурсів держави щодо зміцнення власної економічної політики світового лідерства і забезпечення геостратегічних інтересів є важливим для розуміння стану і перспектив цілісної стратегії глобального домінування Америки у системі міжнародних економічних відносин.

Американське лідерство було представлено як основа глобальної стабільності і безпеки у всіх попередніх стратегіях президентських адміністрацій США, водночас Стратегія національної безпеки США 2017 р. стала баченням того, як це лідерство реалізується президентською адміністрацією Д. Трампа у сфері оборони і підтримки міжнародної стабільності, економіки, дипломатії та протидії сучасним загрозам. Загалом у науковому дискурсі зміна періодів лідерства США обумовлюється протистоянням представників двопартійної системи країни, а чергування періодів вважається основним принципом модернізації концепцій світового лідерства держави. Відтак удосконалення концепцій відбувається як реакція на попередні економічні політичні дії, які ґрунтувалися на них, а також під впливом міжнародної кон'юнктури та актуальних глобальних процесів. Одним з головних напрямів забезпечення політики глобального економічного лідерства США визнається стратегія і тактика посилення всіх інструментів американської влади, включаючи розвиток міжнародних економічних та політичних відносин.

Таким чином, актуальність дослідження зумовлена значимістю для міжнародних авторів нової стратегії економічного лідерства США, визначенням

в ній особливої ролі держави у глобальному економічному управлінні, прагненні збереження міжнародного миру і процвітання, а також подальшим поглибленням вивчення цієї проблеми в українській економіці.

Лідерські позиції і стабільний економічний розвиток в міжнародній системі є одними з ключових факторів глобальної стабільності.

Питання лідерства актуалізовано у дослідженнях багатьох вчених різних наукових шкіл. Так, загальні питання сутності лідерства, його форм, параметрів та особливостей розглядалися в роботах Д. Адаіра, М. Бауер, Б. Басса, У. Байхема, Ф. Бейлі, К. Берда, У. Бенніса, К. Бланшар, Р. Блейка, Дж. Блонделя, Є. Боргата, М. Вебера, Ке Де Врі, В. Врума, Р. Вуда, М. Гантера та інші.

Загальні питання глобального економічного лідерства розглядалися в роботах Мізюк С.Г., Семенюк І.О., Лук'яненко Д.Г., О. Білорус, І. Валлерстайн та інші.

Джон Кавана, К. Фред Бергстен і К. Рендалл Хеннінг, Стівен Кукулас, Крейг О. Брауна та інших.

Питання інтелектуального лідерства підіймали Цимбал Л.І, Каленюк І.С, Антонюк Л.Л., Бутнік-Сіверський О.Б, Геєць В.М., Грішнова О.А., Колот А.М., Лібанова Е.М., Лук'яненко Д.Г., Панченко Є.Г., Поручник А.М., Сіденко С.В., Чухно А.А. та багато інших.

Стратегіями економічного розвитку займалися такі вчені Ю.Г. Козак, В.В. Ковалевський, О.В. Захарченко, А.А. Наумчик, С.Н. Лебедева, Л.О. Сандюк, О.В. Сулим, О.С. Кіро, М.П. Сахацький, Ю.С. Крутій, С.В. Ведернікова, М.В. Гронська, В.С. Ніценко, Л.Б. Сосновська, Л.М. Ганущак-Єфіменко, Н.І. Антощишина.

Моделі сучасної ідентифікації міжнародного економічного лідерства зазначені в працях О. Білоруса, І. Валлерстайна, В. Кудрова, Д. Лук'яненка, Ю. Пахомова, Є. Панченка, Р. Фукуями, Т. Кальченка, конкурентоспроможності Л. Антонюк, О. Швиданенко та економічної діяльності в М. Кітінг, В. Солет, В. Чужиков.

Моделями національних економічних системам займались Беляєв О.О., Бебело А.С., Бортнікова Л.П., Кириленко В.І., Комяков О.М., Котенок А.Г., Ніколаєв Є.Б., Поручник С.Г., Самійленко А.П., Сацик В.І.

«Українська Асоціація Американістики», розглядає американсько-українські відносини з економічної та політичної точки зору, чия діяльність ґрунтується на працях С. Аппатова, О. Брусиловської, А. Дашкевича, І. Дудко, Б. Гончара, С. Галаки, В. Головченка, Н. Городні, О. Зернецької, Є. Камінського, Б. Канцелярука, І. Коваля, О. Коппеля, В. Крижанівського, Є. Макаренка, О. Пархомчука, Г. Перепелиці, І. Погорської, О. Потехіна, М. Рижкова, П. Сіновець, Н. Скоблика, М. Тарана, Є. Тихомирової, С. Федуняка, М. Фесенка, І. Хижняка, А. Худолія, В. Чумака, В. Шевчука, С. Шергіна, Г. Яворської та інших.

Головною **метою роботи** є визначення, на основі економічного аналізу, стратегій глобального економічного лідерства США та їх вплив на світогосподарські процеси.

Досягнення поставленої мети потребує вирішення таких завдань:

- розкрити сутність і зміст теоретичного дискурсу глобального економічного лідерства;
- проаналізувати стратегії глобального економічного лідерства США за президентства Р. Рейгана – Д. Трампа;
- розглянути ключові чинники та глобальні тенденції економічного лідерства США у період кінець XX – початок XXI ст.;
- охарактеризувати можливості посилення стратегічного партнерства США та України.

Методологія і методи дослідження у роботі використано загальнонаукові, загальнологічні та спеціальні методи дослідження, які уможливили цілісне бачення стратегій глобального економічного лідерства США у сучасній системі міжнародних економічних відносин. Для розкриття окреслених завдань автором переважно використано системний з його основною складовою – економічний аналіз, що уможливив представити еволюцію та особливості стратегій

глобального лідерства США від президентської адміністрації Р. Рейгана – до президентської адміністрації Д. Трампа.

Разом з тим автором було застосовано: системний метод, що надав можливість розглянути глобальні стратегії економічного лідерства США залежно від системи міжнародних економічних відносин та визначити і охарактеризувати пріоритети економічної діяльності держави; метод структурно-функціонального аналізу, що уможливив з'ясування причинно-наслідкових зв'язків між концепціями економічного лідерства та їх практичною реалізацією у діяльності президентських адміністрацій; експертний метод дозволив поглибити пізнання умов, що визначають і обґрунтовують стратегію глобального економічного лідерства США.

Апробація результатів. Результати роботи були апробовані у доповідях на міжнародних наукових та науковопрактичних конференціях:

«ECONOMIC AND BUSINESS ADMINISTRATION DEVELOPMENT: SCIENTIFIC CURRENCIES AND SOLUTIONS», Kyiv, October 22, 2020. «US Global Economic Leadership Strategies: the end of XX-th - the beginning of XXI-st century».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНИЙ ДИСКУРС ГЛОБАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЛІДЕРСТВА ТА СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ВПЛИВУ

1.1. Наукові погляди на визначення глобального економічного лідерства

Сучасне світове господарство в останні десятиліття свого розвитку характеризується високим ступенем глобалізації, в результаті чого показник абсолютного розміру кожної окремої національної економіки робить прямий вплив на її претендування на лідерство в рамках світогосподарської системи. Дія економічних законів, в результаті яких та чи інша національна економіка, виходила на позиції економічного лідера в світі, на протязі всього розвитку економічної думки вивчається різними фахівцями з числа економістів, істориків, політологів та інших.

Глобальне лідерство – це міждисциплінарне дослідження ключових елементів, які майбутні країни-лідери повинні засвоїти в усіх сферах, щоб ефективно ознайомитися з економічними, геоекономічними, політичними, геополітичними, антропологічними та соціологічними ефектами глобалізації. Глобальне лідерство виникає, коли держави направляють спільні зусилля різних зацікавлених сторін через складність навколишнього середовища до бачення, використовуючи глобальний образ мислення. Сьогодні світові лідери повинні вміти об'єднувати «людей з різних країн і залучати їх до глобального командного співробітництва, щоб полегшити складні процеси обміну знаннями по всьому світу» в результаті тенденцій, починаючи з колоніалізму, інновації (викликані Інтернетом та іншими формами людської взаємодії, заснованими на швидкості комп'ютерного посередництва) перед людством стоїть безліч значущих нових проблем; що складається з, але не обмежується: людськими прагненнями до

світу, міжнародних бізнес-дизайнами і значними зрушеннями в геополітичних та гео економічних парадигмах.

Питання лідерства виступають актуальною темою досліджень великої кількості науковців різних напрямів, таких як Д. Адаіра, М. Бауер, Б. Басса, У. Байхема, Ф. Бейлі, К. Берда, У. Бенніса, К. Бланшар, Р. Блейка, Дж. Блонделя, Є. Боргата, М. Вебера, Ке Де Врі, В. Врума, Р. Вуда, М. Гантера та інші [1-2].

Загальні питання глобального економічного лідерства розглядалися в роботах Джон Кавана, К. Фред Бергстен і К. Рендалл Хеннінг, Стівен Кукулас, Крейг О. Брауна та інших [3-4].

Загальні питання глобального економічного лідерства розглядалися в роботах Мізюк С.Г., Семенюк. І.О., Лук'яненко Д.Г., О. Білорус, І. Валлерстайн та інші [5-9].

Питання інтелектуального лідерства підіймали Цимбал Л.І, Каленюк І.С., Антонюк Л.Л., Бутнік-Сіверський О.Б, Геєць В.М., Грішнова О.А., Колот А.М., Лібанова Е.М., Панченко Є.Г., Поручник А.М., Сіденко С.В., Чухно А.А. та багато інших [10-12].

Цимбал Л.І. у своїй дисертаційній роботі «Імперативи інтелектуального лідерства в глобальному економічному середовищі» зазначила, що при дослідженні питання лідерства не знайшла чіткої відповіді, що ж таке глобальне економічне лідерство, про що говорить наступне:

«Економічне підґрунтя розуміння лідерства у більшості теорій абсолютно відсутнє, а лідерство розглядається як соціальний феномен, сутність якого полягає у спрямуванні процесів і формуванні загального розуміння. Проте в економічній науці феномен лідерства стає предметом дослідження не лише в теоріях менеджменту, а й у загальній економічній теорії при вивченні проблем підприємництва, конкурентоспроможності, міжнародної економіки, глобалістики [10, с. 58].

Наявність економічних наслідків проявів лідерства, конкурентна боротьба, нові ринкові умови та способи діяльності сформували необхідність дослідження лідерства на новому рівні. Ускладнення суб'єктної основи лідерства дістає прояв

у виокремленні таких основних видів, як індивідуальне та інституціональне (або організаційне) лідерство.

Економічна природа лідерства найчастіше виявляється саме на організаційному рівні, що дістає прояв не лише у встановленні контролю над ринком чи регіоном, а й в активному впливі на інші підприємства, організації чи інституціональні установи. Причому можливість такого впливу важлива не сама по собі, а передусім для визначення майбутнього розвитку самої організації. У межах теорії П. Сенге «організації, що саморозвивається», організаційне лідерство схарактеризоване як здатність певної спільноти визначати своє майбутнє та головно підтримувати процес необхідних для цього змін. «Джерелом лідерства є здатність підтримувати творче напруження й енергію, що виникає тоді, коли люди говорять правду і передають іншим своє уявлення майбутнього та розуміння теперішнього» [13, с. 16].

Стівен Кукулас визначав, що глобальне економічне лідерство полягає в прийнятті жорстких політичних рішень (тобто непопулярних серед електорату), які йдуть на благо країни, навіть якщо це означає забрати щось у тих, хто має корисливі інтереси [3].

Американіст О. Ломтєв стверджує, що «світове лідерство» передбачає наявність спільних інтересів у лідера та його послідовників, добровільне визнання його авторитету, запозичення його культурних цінностей, економічного та політичного устроїв [14, с. 21-22].

За Крейгом О. Брауном ідея економіки лідерства знаходиться між визначеннями того, що таке лідерство, з одного боку, і того, чого воно сподівається досягти, з іншого. Економіка лідерства – це теоретична точка зору, спрямована на те, щоб спровокувати розмову про реальну практику і застосування лідерства. Розуміння того, як саме досягається лідерство, має першорядне значення для ефективної реалізації бажаних національних результатів. Економіка лідерства працює, щоб пояснити і внести ясність в одвічні питання лідерства: «Як стати кращими? Як задати світові тенденції?» [4, с. 5].

Згідно Австрійської школи економіки, економічне лідерство є невід'ємною частиною підприємництва. Людвіг фон Мізес описує феномен лідерства: «Відомо, що люди реагують на зміну умов по-різному та з різною швидкістю. На світовій арені є лідери і ті, хто лише копіює поведінку своїх більш спритних співгромадян. Феномен лідерства так само реальний на ринку, як і в інших сферах людської активності» [15, с.39].

Таблиця 1.1

Наукові погляди на визначення глобального економічного лідерства

Дослідники	Визначення глобального економічного лідерства
Стівен Кукулас	Економічне лідерство - це прийняття жорстких економічних та політичних рішень, які йдуть на благо країни, навіть якщо це означає забрати щось у тих, хто має корисливі інтереси [3].
О. Ломтєв	«Глобальне лідерство» передбачає наявність спільних інтересів у лідера та його послідовників, добровільне визнання його авторитету, запозичення його культурних цінностей, економічного та політичного устроїв [14, с. 21-22].
Л. І. Цимбал, І.С. Каленюк	Економічне підґрунтя розуміння лідерства у більшості теорій абсолютно відсутнє, а лідерство розглядається як соціальний феномен, сутність якого полягає у спрямуванні процесів і формуванні загального розуміння. Проте в економічній науці феномен лідерства стає предметом дослідження не лише в теоріях менеджменту, а й у загальній економічній теорії при вивченні проблем підприємництва, конкурентоспроможності, міжнародної економіки, глобалістики [10, с. 58].
Крейг О. Браун	Економіка лідерства – це теоретична точка зору, спрямована на те, щоб спровокувати розмову про реальну практику і застосування лідерства. Розуміння того, як досягається лідерство, має першорядне значення для ефективної реалізації бажаних національних результатів [4, с. 5].
Австрійська школа економіки	Економічне лідерство - невід'ємна частина підприємництва. Людвіг фон Мізес описує феномен лідерства: «Відомо, що різні люди реагують на зміну умов з різною швидкістю і по-різному» [15, с.39].

Джерело: систематизовано автором

Відповідно до досліджень Енгаса Медісона, який вивчає динаміку економічного розвитку різних країн в нашу еру, відзначається наявність нерівномірності темпів їх розвитку. Велика частина розглянутого періоду часу характеризується лідерством найбільших національних економік таких країн як Китай, Індія, європейські країни і США [16, с. 115].

Економічна сутність лідерства найбільшою мірою виявляється на рівні організацій, які намагаються встановити контроль над ринком, регіоном та ін. Ці прояви були охарактеризовані ще в рамках теорії ринкової влади С. Хаймера. В економічній науці забезпечення організаційного лідерства можливе як на основі внутрішніх процесів, адже воно формується «на всіх рівнях організації» (К. Бланшар), [1, с. 282] так і у формі протидії зовнішнім чинникам.

Проаналізувавши значну кількість публікацій можемо зробити висновок, що глобальне економічне лідерство тісно пов'язане з вибором та правильною реалізацією стратегії економічного розвитку держави.

Стратегіями економічного розвитку займалися такі вчені Ю.Г. Козак, В.В. Ковалевський, О.В. Захарченко, А.А. Наумчик, С.Н. Лебедева, Л.О. Сандюк, О.В. Сулим, О.С. Кіро, М.П. Сахацький, Ю.С. Крутій, С.В. Ведернікова, М.В. Гронська, В.С. Ніценко, Л.Б. Сосновська, Л.М. Ганущак-Єфіменко, Н.І. Антощишина. З праць яких випливає, що однією з найважливіших складових економічних стратегій є економічна політика. Особливе значення має розробка адекватної стратегії, що відповідає реаліям національної макроекономічної політики [17].

Стратегіями міжнародних торговельно-економічних переговорів займалися Циганкова Т.М., Євдоченко О.О., Олефір А.О., Солодковська Г.В., Солодковський Ю.М [18].

Питаннями розвитку країн та їх національними економічними стратегіями займалися Е. Райнерт, В. Галасюк, Президент Української асоціації Римського клубу. Ерік Райнерт, у своїй книзі «Чому одні країни стають багатими, а інші залишаються бідними?» пояснює на що варто звернути увагу при створенні та упровадженні економічної стратегії та зауважив, що для поліпшення

економічного положення сприяє поєднання державного втручання, політика протекціонізму та стратегічні інвестиції. [19-20]

Для визначення оптимальної моделі національної економічної стратегії необхідно глибоко оволодіти науковими макроекономічними теоріями і проаналізувати ефективність їх практичного втілення в різних країнах. Доцільно просліджувати еволюцію поглядів на цілі й механізм здійснення макроекономічної політики.

Андрій Длігач, економіст, провідний експерт, член українського Республіканського клубу, бере участь у розробці нової національної економічної стратегії України 2030 разом з 40 іншими аналітиками. Наразі залученими до розробки є Великий бізнес, одним із представників яких є Ренат Ахметов. Експерти наголошують, що це є дуже вдалим рішенням щодо залучення спілки бізнесу до розробки [21].

6 листопада 2020 року було опубліковано аудит країни та визначено стратегічні напрямки розвитку. Аудит наглядно продемонстрував основні слабкі та сильні сторони нашої держави [22-23].

Аналіз наукової літератури присвяченої моделям сучасної ідентифікації міжнародного економічного лідерства зазначені в працях В. Кудрова, Д. Лук'яненка, Ю. Пахомова, Є. Панченка, Р. Фукуями, Т. Кальченка, конкурентоспроможності Л. Антонюк, О. Швиданенко та економічної діяльності в М. Кітінг, В. Солет, В. Чужиков [24-26].

Дослідженнями моделей національних економічних систем займались Беляєв О.О., Бебело А.С., Бортнікова Л.П., Кириленко В.І., Комяков О.М., Котенок А.Г., Ніколаєв Є.Б., Поручник С.Г., Самійленко А.П., Сацик В.І.

Утім, виникає чимало питань стосовно виявлення особливостей процесу формування лідерства в глобальній економіці, а отже, і необхідності його ідентифікації, зокрема, через загальновідому систему макроекономічних показників і специфічних аналітичних моделей оцінювання.

«Українська Асоціація Американістики», розглядає американсько-українські відносини з економічної та політичної точки зору. Асоціація

забезпечує підготовку аналітичних матеріалів, а також сприяє здійсненню, організації та супроводу міжнародних наукових конференцій, круглих столів, науково-практичних семінарів у різних сферах: економіки, законодавства, політики, чия діяльність ґрунтується на працях С. Аппатова, О. Брусилівської, А. Дашкевича, І. Дудко, Б. Гончара, С. Галаки, В. Головченка, Н. Городні, О. Зернецької, Є. Камінського, Б. Канцелярука, І. Ковалю, О. Коппеля, В. Крижанівського, Є. Макаренка, О. Пархомчука, Г. Перепелиці, І. Погорської, О. Потехіна, М. Рижкова, П. Сіновець, Н. Скоблика, М. Тарана, Є. Тихомирової, С. Федуняка, М. Фесенка, І. Хижняка, А. Худолія, В. Чумака, В. Шевчука, С. Шергіна, Г. Яворської та інших [27-28].

В економічній теорії забезпечення організаційного лідерства можливе як на підставі внутрішніх процесів, адже воно формується «на всіх рівнях організації» (К.Бланшар) [1, с. 283], так і у формі протидії зовнішнім чинникам. На думку М. Ке де Врі, лідерські організації дуже чутливі до навколишнього середовища. Саме тому вони згуртовані, мають сильну структуру, спільне бачення світу та систему мислення. Вони «є прихильниками розподіленого лідерства, заохочуючи лідерство на всіх рівнях організації. Підтримують постійні інновації, які є джерелом організаційного життя. Заохочують оптимістичний настрій співробітників, продукують культуру навчання, реальності помилок, сприйняття різностороннього мислення та дій. Продукують наявність системної перспективи, формування синергетичного ефекту» [1-2].

Аналіз різних видів літератури дає змогу зробити висновок щодо формування актуальності дослідження та наукової новизни: одним з напрямків є визначення поняття глобального економічного лідерства.

Доцільно перейти до теорій економічного розвитку та лідерства.

Глобальне економічне лідерство вимагає спрямованої на результат стратегії, а також кредитно-грошового, фінансового та торгового лідерства.

Теорія гегемоністської стабільності – концепція, запропонована в рамках парадигми політичного неореалізму, згідно з якою присутність гегемона у

світовій економічній системі є одночасно невід'ємним і достатньою умовою появи і збереження ліберального устрою в міжнародній економіці.

Гегемонія була лідерством, завойованим не силою, але чіткістю цілей, ораторськими навичками і ефективністю організації.

В теорії марксизму місце лідерства та його роль визначається лише як необхідність появи особистості зумовленої історичними умовами. З цих позицій лідер лише виражає волю суспільства. В.І. Ленін у своїх працях зазначав, що суспільство ділиться на класи, керовані політичними партіями, які очолюють стійкі групи найбільш авторитетних, впливових та досвідчених, так званих вождів. Фактично в теорії марксизму лідерство має досить ситуативний характер, що визначається конкретними соціально-економічними теоріями.

У теорії кейнсіанства лідерство розглядається в контексті державного регулювання та управління. Обґрунтовуючи необхідність та механізм регулювання макроекономічних процесів. Дж. Кейнс наголошує на важливості ситуативного лідерства. На думку економіста, навіть найефективніша та точна теорія змінюється для конкретного періоду часу, оскільки структура світової економіки змінюється набагато швидше, аніж природний світ та його структура [11, с. 3].

Теорія «економічної бази» (Economic Base Theory) – економічна теорія, відповідно до якої еквівалентом економічного розвитку є економічне зростання, вимірюваний показниками динаміки фізичних обсягів виробництва, рівня доходів населення або зайнятості.

Автором теорії «економічної бази» вважається датський меркантиліст Пітер Де Ла Курт (Pieter de la Court). У 1659 році він написав працю «*Welvaren der Stadt Leiden*» («Про процвітання міста Лейден»), який був присвячений вивченню факторів розвитку економіки голландського міста Лейден. У своєму дослідженні Де Ла Курт виділив два базових сектори локальної економіки:

- експортно-орієнтоване виробництво
- університет.

Усі інші елементи економічної структури виявилися залежними від базових елементів.

У сучасному вигляді теорію «економічної бази» сформулював німецький економіст Вернер Зомбарт (1863–1941), один з провідних представників останнього покоління німецької історичної школи [29].

Значний внесок у теорію економічної бази внесли такі вчені, як Р. Мартін, Х. Мілею, Р. Ендрюса, М. Рандольф. Основними категоріями даної теорії є поняття базової і не базового секторів економіки. Особливість базового сектора в тому, що діяльність в ньому орієнтована на задоволення зовнішнього попиту. Не базовий сектор, навпаки, орієнтується на внутрішньо-регіональне споживання.

Основні рушійні сили економічного розвитку містяться в реакції базового сектора на зовнішній попит, підвищення якого призводить до збільшення експорту і зростання в базовому секторі. Далі, зміна обсягів випуску, доходів і зайнятості в базовому секторі мультиплікативно поширюється на всю регіональну економіку.

Сильними сторонами теорії «економічної бази» є простота теорії та інструментарію прогнозування. Однак така модель є занадто спрощеною і абсолютно непридатною для прогнозування економічного зростання та розвитку в довгостроковій перспективі. Практичне застосування теорії «економічної бази» в умовах вітчизняної економіки передбачає активний розвиток базового сектора на території регіону шляхом регіонального маркетингу.

Теорія порівняльних переваг (Theory of comparative advantage) - економічна модель, сформульована Давидом Рікардо на початку XIX століття.

Давид Рікардо розвинув теорію абсолютних переваг Адама Сміта і показав, що торгівля вигідна кожній з двох країн, навіть якщо жодна з них не володіє абсолютною перевагою у виробництві конкретних товарів. Виходячи з тих же припущень, що і теорія абсолютних переваг, теорія порівняльних переваг використовує поняття альтернативної ціни (робочий час, необхідний на

виробництво одиниці одного товару, виражений через робочий час, необхідний для виробництва одиниці іншого товару) [13].

З цього випливає, що спеціалізація на виробництві товару, що має максимальні порівняльні переваги, вигідна, навіть якщо немає абсолютних переваг.

Теорія подібності країн (Country-Similar Theory) стверджує, що, розробивши нову продукцію у відповідь на знайдену ринкову потребу на внутрішньому ринку, виробник потім звертається до ринків, котрі найподібніші до ринків його країни. Ця теорія – одна з не-багатьох новітніх теорій, яка пояснює міжнародну торгівлю переважно з боку попиту, а не пропозиції.

У пункті 1, розділу 1 ми розглянули основні наукові погляди на теорію глобального лідерства, у тому числі економічне та інтелектуальне, моделі національної економічної стратегії, стратегії економічного розвитку, основні економічні теорії, які застосовуються при формуванні різних національних економічних стратегій.

Виокремили вчених, які намагалися дати визначення поняття «глобального економічного лідерства», але проаналізувавши значну кількість наукових праць, ми можемо зробити висновок, що визначення цього терміну потребує ще більш детального дослідження, адже воно залежить від багатьох факторів, а саме економічних показників, які демонструють позицію країни на світовому рівні.

Тому, перед нами постає питання: «Як саме визначити лідера? За якими критеріями, чинниками, економічними показниками?»

У пункті 2, розділу 1 перейдемо до розгляду економічних показників, які впливають на світове визнання та дають визнаний титул світового лідера на міжнародній економічній арені сьогодення.

1.2. Методичні підходи та економічні індикатори щодо визначення глобального економічного лідерства

У пункті 1, розділу 1 нами було розглянуто теоретичні погляди на проблеми визначення поняття «глобальне економічне лідерство», що дозволило нам перейти до розгляду питання методичних підходів визначення глобального економічного лідерства.

Глобальне економічне лідерство пояснюється тим, що в умовах сучасного світу та економіки окрім якісних макроекономічних параметрів (показники рівня життя, величини доходів на душу населення, структури економіки, рівня продуктивних сил) значимість набуває параметр абсолютного розміру національної економіки, тобто величини продукту, виробленого за одиницю часу. Причому, при досягненні максимально високого в порівнянні з іншими країнами показника обсягу ВВП на позицію економічного лідера можуть претендувати не тільки розвинені, але і країни, що розвиваються. Великі національні економіки характеризуються потенційно більш ємними ринками і широким спектром можливостей інвестування. Наявність масштабного ефекту сприяє набуттю національними економіками додаткового «гравітаційного ефекту», що підвищує рівень ділової активності, обсягу інвестування і припливу кваліфікованої робочої сили [24]. Лібералізація зовнішньоекономічних зв'язків, стрімке скорочення транзакційних і транспортних витрат дозволяє учасникам світових економічних відносин за рахунок гравітаційного ефекту посилити свою роль у прийнятті важливих рішень. В результаті дій зазначених причин позиція економічного лідерства знаходить підвищену цінність для окремих національних економік або економічних регіонів, дозволяючи їм домінувати в процесі перерозподілу економічних вигравів і формування конкурентних переваг. Діюча модель глобальної економіки на сьогоднішній день перебуває в процесі свого формування, а тому відчуває тиск з боку лідируючих національних економік.

Глобалізація зумовлює кардинальну зміну суб'єктної диспозиції ринку, фундаментальних ознак і факторів конкуренції, коли вона є і джерелом, і стимулятором конкурентного розвитку, і акселератором суперечностей, конфліктів та криз локального і глобального масштабів у межах феномену глобального ринку як системостворюючого елементу глобальної економіки із самовідтворювальними механізмами глобального попиту і пропонування, які ігнорують національні інтереси, кордони і регулятори.

Виділимо такі види та рівні глобального лідерства (рис. 1.1):

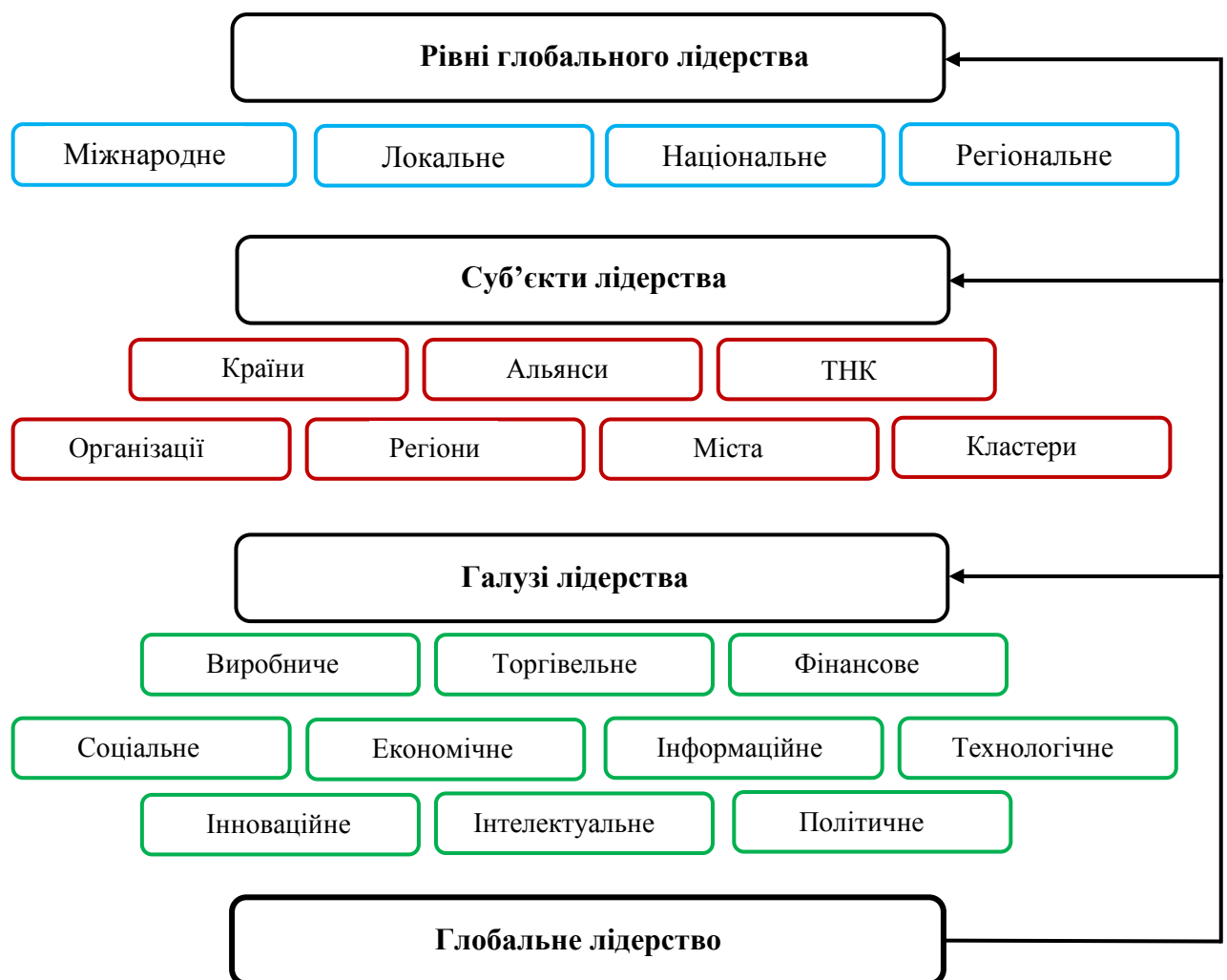

Рис. 1.1. Складові економічного лідерства в глобальній економічній системі

Джерело: систематизовано автором на основі [24]

Виходячи із розуміння нинішньої глобалізації як не всеосяжної, оскільки реально вона не охоплює всі країни, регіони і галузі, Лук'яненко Д.Г. підкреслює, що глобалізаційні виклики ХХІ ст. виявляються у посиленні суспільних суперечностей практично на всіх рівнях з превалюванням відповідних лідерських амбіцій.

Чужиков В. І. виокремлює, що в умовах глобалізації світогосподарських процесів досить складною виглядає ідентифікація та класифікація країн у відповідності до рівня їх економічного розвитку, що зумовлено декількома чинниками [26]:

- посиленням дистанціювання країн-лідерів від держав що розвиваються;
- значною динамікою руху капіталу, який в країнах зі слабо диверсифікованою структурою виробництва стимулює як швидке економічне зростання, так і більш стрімкий занепад, а також системні кризи господарства;
- домінуючим впливом ТНК та ТНБ та багатьох наднаціональних структур на суспільно-економічні процеси як у кожній конкретній країні, так і у світі в цілому;
- формування нових стандартів життя, постійна підтримка яких у країнах “третього” світу стає досить обтяжливою для державного бюджету, а в країнах-лідерах – предметом вибору між пришвидшеними темпами економічного зростання, а відтак і підвищенням конкурентоспроможності національних економік та добробутом своїх громадян;
- відсутністю у людства чіткої парадигми подальшого розвитку. Це зумовлено тим, що парадигма сталого розвитку (виникла на поч. 90-х років ХХ ст.), передбачала рівномірні, хоча і невисокі темпи економічного та соціального зростання та екологічного прогресу, виявилася неспроможною вплинути на спадну частину країнового і глобального циклів кінця ХХ та поч. ХХІ ст. Деякі країни такі, приміром, як Японія, ще й досі мають негативні (чи близькі до нульових) показники зростання ВВП. А відтак більшість вітчизняних (О. Білорус, Д. Лук'яненко) та зарубіжних фахівців (Я. Корнаї) сходяться на тому,

що зараз існує передпарадигмальний період (тобто парадигма поки що ліпше формується).

Традиційний поділ країн світу на капіталістичні, соціалістичні та країни, що розвиваються, який існував до 90-х рр. ХХ століття, втратив сенс. По-перше, розпалася світова соціалістична система, а вплив на світогосподарські процеси ізольованих “анклавів” таких як Куба, Північна Корея та деяких інших є досить обмеженим. По-друге, країни, що розвиваються, перестали бути відносно однорідними. З’явилося чимало лідерів (Південна Корея, ПАР, Сінгапур), які за усіма ознаками можна віднести до розвинених держав світу. По-третє, країни-лідери, які пройшли індустріальну стадію розвитку, зараз мають відносно низьку питому вагу зайнятих у сфері матеріального виробництва. Натомість питома вага сервісних галузей в них постійно збільшується, а тому їх нерідко відносять до постіндустріальних, чи до держав з розвинутим інформаційним суспільством. Проте потреба у погрупованні країн світу з метою визначення найсуттєвіших рис їх економіки існує. Саме з допомогою такої класифікації можна було б визначити причини та наслідки трансформації соціально-економічних моделей, а також переваги та недоліки реформування країнових економік.

При класифікації держав світу найбільш вдалим слід вважати два підходи: етапність розвитку національних економік Уолта Ростоу (Walt Rostow) та типологію Світового банку [30].

У відповідності з теорією Уолта Ростоу, будь-яке суспільство проходить п’ять стадій соціально-економічного зростання. Перша стадія має назву традиційне суспільство, для якого притаманні низька продуктивність праці, обмежений розвиток науки та технологій, ієрархічність інституційних структур і панування консерватизму. До країн цієї групи відносять держави Східної та Центральної Азії і полюси бідності в Африці (зона Сахель та цілий ряд країн Тропічної Африки).

Проаналізувавши запропоновану модель побудови національної стратегії економічного розвитку авторами: Ю.Г. Козак, В.В. Ковалевський, О.В. Захарченко, А.А. Наумчик, С.Н. Лебедева, Л.О. Сандюк, О.В. Сулим, О.С. Кіро,

М.П. Сахацький, Ю.С. Крутій, С.В. Ведернікова, М.В. Гронська, В.С. Ніценко, Л.Б. Сосновська, Л.М. Ганущак-Єфіменко, Н.І. Антощишина у праці «Міжнародні стратегії економічного розвитку» [17], можемо виокремити основні етапи побудови національної стратегії економічного розвитку:

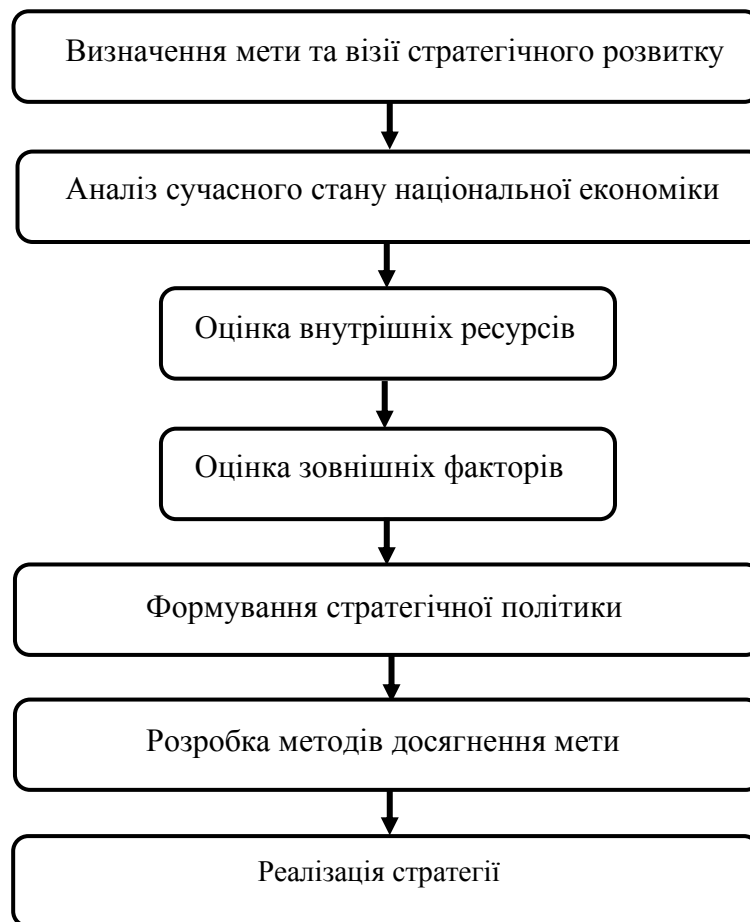

Рис. 1.2. Етапи побудови національної стратегії економічного розвитку

Джерело: систематизовано автором на основі [17]

Другу групу утворює суспільство, що перебуває у фазі переходу до змін. У ньому з'являється імпульс до руху вперед, а саме – нові політичні ідеї, новітня ідеологія, розвиток науки та технологій. Разом з тим продовжує існувати інертність, немобільність суспільства, використовуються неефективні методи керівництва. Прикладом цих країн можуть слугувати найменш розвинуті країни Латинської Америки, країни колишнього СРСР (за виключенням Балтії), Китай, Індія.

Третю групу, за У. Ростоу, утворюють країни, що перебувають у стадії змін. Під потужним впливом прогресу, технологій, інвестицій ліквідуються перепони для зростання, рушійною силою суспільства виступає високий рівень заощаджень та інвестицій, поява нових прогресивних секторів економіки. На цій стадії перебувають Філіппіни, Індонезія, більшість країн Східної Європи.

До четвертої стадії, а відтак і до відповідної групи, відносяться країни, що активно просуваються до зрілості. Це досить тривалий процес, у ході якого відбувається економічний прогрес на основі застосування передових технологій, утворюються нові галузі економіки, підвищується рівень життя, на який орієнтується виробництво, національне господарство активніше включається в систему світогосподарських зв'язків. Прикладом держав цієї групи можуть слугувати: Малайзія, Таїланд, Мексика, Бразилія, Аргентина, Чилі та найбільш просунуті в плані реформування країни ЦСЄ (Польща, Угорщина, Чехія, Словенія).

П'ята стадія розвитку зветься "епохою масового споживання". Для неї характерним є ефективне виробництво товарів тривалого користування та послуг в основних галузях економіки, зміни характеру вартості, що виробляється (зростання питомої ваги заробітної плати у кінцевому продукті праці), постійний розвиток науки та техніки, формування соціально-орієнтованої держави. Цю групу утворюють країни з розвинутою економікою (провідні держави ЄС, США, Канада, Японія тощо).

До "традиційних" підходів щодо ідентифікації країн світу можна віднести їх погрупування у відповідності з показником ВВП на душу населення (інколи береться і ВНП), що мають числове значення понад 20 тис дол. США і відносяться до найбільших (США, Японія, Швейцарія та ін.). Групу 15-20 тис дол. на рік утворюють багаті країни (Іспанія, Ізраїль, Нова Зеландія та ін.). Країни середнього рівня розвитку відносяться до двох підгруп: вище середнього, з відповідним показником 10-15 тис дол. США (П. Корея, Греція, Чилі, Саудівська Аравія, Чехія та ін.) та нижче середнього – 5000-10000 дол. США (ПАР, Туреччина, Мексика та ін.). Наступною групою є бідні країни та держави з

перехідною економікою (1000-5000 дол. США). Сюди потрапляють країни колишнього СРСР, а також деякі африканські та азіатські країни. І, нарешті, групу найбідніших держав утворюють ті країни, де ВВП на душу населення (вся ця градація розраховується за паритетом купівельної спроможності) становить менше ніж 1000 дол. США на рік. Це так званий “полюс бідності Африки”: Ангола, Мозамбік, Ефіопія тощо.

Згідно з підходами Світового банку групування держав у трансформаційній моделі людства, відбувається за місцями:

I. Країни з розвинутою економікою (ВВП більший за 15 тис дол. США). Окрему підгрупу утворюють держави Великої сімки (Great 7 – G7, Велика Сімка): США, Японія, Німеччина, Великобританія, Франція, Італія, Канада.

Крім країн-членів спільноти до названої вище групи відносять Швейцарію, Норвегію, Австралію, Нову Зеландію. З 1995 року сюди увійшли П. Корея, Гонконг (зараз є частиною КНР), Сінгапур, Тайвань, Ізраїль.

II. Країни з перехідною економікою. До них відносять постсоціалістичні держави Європи та Азії, що перебувають на різних стадіях трансформаційного процесу. Проте подальше виділення такої групи навряд чи доцільне, через те, що сам перехід до ринкового суспільства в них вже закінчився. Певною мірою усунути методологічний недолік традиційного підходу може система світових центрів, запропонована І. Валлерстайном, яка буде розглянута нижче [9].

III. Країни, що розвиваються. Виділяють наступні підгрупи країн Азіатсько-Тихоокеанського регіону (АТР), Африки та Латинської Америки [17].

Модель глобального лідерства пов'язують найбільш важливі процеси глобалізації з основними групами учасників глобального поділу праці. Т. В. Шталь, доктор економічних наук; В. О. Козуб, кандидат економічних наук, М. М. Колісник, кандидат наук з державного управління наголошують що є три сфери оцінювання глобального лідерства: діяльність ТНК, технологічний базис і узагальнюючі індикатори глобалізації [31].

Тобто, існують традиційні підходи до визначення країн-лідерів в глобальній економіці, а саме за показником ВВП, який серед науковців піддаються критиці. Причини цього такі:

- три основні підходи до визначення ВВП (за паритетом купівельної спроможності, за валютним курсом і за методикою Світового банку) дають неоднозначну картину лідерства. Деякі країни із загального рейтингу майже кожного року можна міняти місцями. З огляду на це, С. Роузфілд досить слушно зауважив, що ВВП «...є показником ринкової вартості придбаних і придатних для реалізації товарів і послуг, породжених працею, і не враховує корисності, одержаної у вільний від роботи час. Тому цей показник є мірою виробничого потенціалу - спроможності країни виробляти споживчі, управлінські, інвестиційні та експортні товари, і тому він є більш корисним для оцінки економічного потенціалу країни, ніж її добробуту» [32]. Похідні від ВВП, такі як відносні показники ВВП на душу населення є також важливими, хоча у макроекономічних порівняннях, як правило, використовують також індикатори сукупного доходу, індивідуального доходу, медіального доходу тощо;

- технологічна складова ВВП не завжди береться до уваги: рівень диверсифікації секторів може інколи формувати доволі хибне уявлення про те, завдяки чому досягається нестійке лідерство в глобальній економіці;

- щорічна ідентифікація лідерства за цим показником в умовах глобальної кризи може зробити країну передкризовим лідером і пост-кризовим аутсайдером (наприклад, Ірландія, яка ввійшла в ЄС аутсайдером, а потім перетворилася на так званого європейського тигра, маючи на зламі тисячоліть другий після Люксембургу показник ВВП на душу населення, а згодом знов потрапила до групи країн, що мають суттєві проблеми з розвитком).

Автори виділяють наступні глобальні економічні індикатори:

- Індекс економічної свободи Катона.
- Індекс глобалізації Керні.
- Підіндекс реальних економічних ресурсів.

- Підіндекс інформаційних потоків.
- Глобальний індекс конкурентоспроможності.

Проаналізувавши питання побудови моделей національної економічної стратегії, моделі лідерства в глобальній економічній системі та індикатори оцінки лідерства, можемо виокремити найважливіші економічні показники які дозволять класифікувати держави за ними.

З точки зору традиційного підходу, в якості основного критерію визначення позиції економічного лідера виступає показник обсягу валового внутрішнього продукту, найбільша величина якого (в порівнянні з іншими учасниками світогосподарських зв'язків) і виявляє лідируючу економіку.

$$\text{ВВП} = C + I + G + Xn \quad (1.1.)$$

де C – споживчі витрати;

I – приватні валові інвестиції;

G – державні витрати;

Xn – чистий експорт.

Впливовим недоліком економічного лідерства є рівень інфляції (від лат. inflatio) – тривале зростання загального рівня цін, що відображує зниження купівельної спроможності грошової одиниці [33]. Основними факторами інфляції є монетарні та немонетарні. До монетарних факторів інфляції відносять переповнення каналів грошового обігу грошима, внаслідок чого відбувається знецінення грошей та зниження їх купівельної спроможності. До немонетарних факторів належить підвищення попиту на товари та послуги, збільшення витрат виробництва, сезонні фактори тощо. Проявляється зростанням загального рівня цін та зниженням купівельної спроможності грошей.

Кількість товарів, ціни на які зростають, та тривалість процесу зростання цін є важливими характеристиками поняття інфляції. Наприклад, слід вирізняти відносне зростання цін, за якого ціни на окремі товари (послуги) зростають значно швидше (нафта, наприклад), ніж інші, або ж останні можуть залишатися

постійними. Відповідно, зростання цін в одному періоді та відсутність або ж надто слабе зростання в наступних не є інфляцією.

Через складність інфляційних процесів існують суперечності між різними економічними школами щодо пояснення причин її виникнення. Наприклад, згідно з монетарною теорією «інфляція завжди і всюди є грошовим феноменом» (Мілтон Фрідман). При цьому, визначення процесу зростання цін як грошового явища можливе лише за умови безперервності і тривалості в часі процесу зростання цін [34]. Збільшення грошової маси (створення нових грошей) може призводити до зростання цін, однак цілком очевидним цей взаємозв'язок стає лише за високого зростання пропозиції грошей. Окрім збільшення пропозиції грошей, існує досить багато причин виникнення і розвитку інфляційних процесів.

Основними негативними наслідками інфляції є падіння рівня життя населення. Найбільше страждають групи населення з фіксованим доходом – наприклад, особи, що отримують заробітну плату або ж соціальну допомогу від держави. Відбувається також погіршення очікувань щодо макроекономічної ситуації в майбутньому, що приводить, зокрема, до зниження ділової активності (через інвестиційну складову).

«Інфляція – це податок, що може вводитися без прийняття закону», – зазначив засновник монетаризму Мілтон Фрідман. Зростання цін призводить до зменшення реальної вартості утримуваних грошей (наприклад, зростання цін на 10% має той же ефект як і додатковий податок при купівлі даного товару). В той же час Уряд здобуває вигоду від інфляції, оскільки відбувається збільшення доходів внаслідок зростання номінальних значень вартості товарів (бази оподаткування).

Інфляція є протилежністю дефляції, котра проявляється в падінні рівня цін, що, в свою чергу, є підвищенням купівельної спроможності грошей.

Темпи інфляції визначаються як величина зміни індексів цін, що, в свою чергу, є вираженням вартості набору товарів (послуг) в певний період часу, %.

Найпоширенішим показником для розрахунку інфляції є:

- індекс споживчих цін (ІСЦ, англ. CPI – Consumer Price Index);
- індекс цін виробників (ІЦВ, англ. WPI – Wholesale Price Index, PPI – Production Price Index);
- дефлятор ВВП (англ. GDP deflator).

Зручність використання ІСЦ полягає насамперед у використанні досить великої кількості товарів (Державний комітет статистики (ДКС) України використовує споживчий кошик з 296 компонентів та висока частота оновлення даних статистичними органами (зазвичай місяць), тоді як дані щодо дефлятора ВВП, що хоча й охоплює більшу кількість товарів, однак розраховується лише щоквартально [33].

Індекс цін (I) – це відношення рівня цін в період t (P_t) до рівня цін базового періоду (P_b), тобто:

$$I = \frac{P_t}{P_b} \cdot 100\% \quad (1.2)$$

Індекс цін можна використовувати для визначення зміни купівельної спроможності грошової одиниці:

$$J_m = \frac{1}{J_p} \quad (1.3)$$

де J_m – поточна вартість грошової одиниці, J_p – індекс цін, базою розрахунку є порівнюваний період.

Темп зростання цін визначається як відношення індексу цін поточного періоду до індексу цін попереднього періоду у відсотках за вирахуванням бази індексу (1 або 100 %). Наприклад:

$$p = \left(\frac{P_t}{P_{t-1}} \right) \cdot 100\% \quad (1.4)$$

Темп інфляції (або ж для кращого вирішення їх в окремий показник – рівень інфляції) відображає зміну цін за триваліший період часу, зазвичай рік (досить часто використовують поняття «поточного року», тобто дані щодо показника за останні 12 місяців). Річний рівень інфляції використовують для обчислення реальної процентної ставки за допомогою формули Фішера[4]:

$$i = r + p \quad (1.5)$$

де:

p – рівень інфляції,

r – реальна процентна ставка,

i – номінальна процентна ставка.

За даної суми грошей і відсоткової ставки, можна розрахувати майбутній обсяг грошей, виходячи із формули складних відсотків:

$$S(t + n) = S(t) \cdot (1 + i)^n \quad (1.6)$$

де $S(t + n)$ – майбутня сума, $S(t)$ – початкова сума, i – відсоткова ставка, n – кількість періодів, на які нараховуються відсотки.

І навпаки, за обіцяної в майбутньому грошової винагороди, можна визначити її поточну вартість:

$$S(t) = \frac{S(t+n)}{(1+i)^n} \quad (1.7)$$

Причини виникнення інфляції:

- надмірне збільшення пропозиції грошей (класичний приклад – монетизація дефіциту державного бюджету);

- обмеження пропозиції (інфляція пропозиції), що зазвичай викликає зростання цін на сировинні товари, а також на товари з вищим ступенем обробки через вторинні ефекти;
- надлишковий споживчий попит в економіці (інфляція попиту), причиною якого може бути надто м'які кредитні умови та ін.;
- інфляція в інших країнах за суттєвих обсягів імпорту (імпортована інфляція), підвищення цін на імпортні товари;
- девальвація національної валюти (збільшує ціну імпортованих товарів, погіршує економічні очікування);
- зростання очікувань щодо зростання цін в майбутньому (інфляційних очікувань).

Вплив інфляції на зовнішньоекономічні зв'язки. Найбільш узагальненим наслідком є падіння курсу національної валюти відносно валют країн, де інфляція відсутня чи розвивається нижчими темпами. Падіння курсу відбувається нерівномірно і неадекватно зниженню купівельної сили грошей на внутрішньому ринку. При спробах держави втручатися у зовнішньоекономічні і валютні відносини виникають розбіжності між офіційним і ринковим курсом валюти, формується кілька ринкових курсів тощо. Усі ці явища дезорганізують зовнішньоекономічні зв'язки, вносять до них значний спекулятивний елемент (див. спекуляція), стримують приплив іноземного капіталу, погіршують платіжний баланс країни, її валютне становище, підривають її позиції на світовому ринку.

Інший істотний фактор впливу на визначення глобального економічного лідерства – безробіття.

Рівень безробіття розраховується як відношення чисельності безробітних, які зареєстровані в державній службі зайнятості, до працездатного населення працездатного віку. Значний недолік такої методики розрахунку полягає у заниженні реального числа безробітних, оскільки в країнах, де соціальна допомога безробітним низька або де-факто відсутня, багато осіб не реєструються як безробітні на біржі праці. Згаданий феномен також спостерігається у

сільських регіонах, де працездатне населення займається обробкою (власної) землі, що не охоплюється статистикою як діяльність господарювання.

Артур Оукен [35] на прикладі США математично виразив зв'язок між рівнем безробіття і відставанням обсягу ВВП. Він сформулював закон, згідно з яким країна втрачає 2-3 % фактичного ВВП відносно потенційного ВВП, коли фактичний рівень безробіття збільшується на 1 % порівняно з його природним рівнем:

$$\frac{Y_f - Y_p}{Y_p} = -\lambda \cdot (U_f - U_p) \quad (1.8)$$

де Y_f – фактичний ВВП, Y_p – потенційний ВВП, U_f – фактичний рівень безробіття, U_p – природний рівень безробіття, λ – емпіричний коефіцієнт чутливості ВВП до змін циклічного безробіття (коефіцієнт Оукена). Припустимо, $\lambda = 2,5$. Тоді закон Оукена формулюється так: якщо фактичний рівень безробіття U_f перевищує природний рівень U_p на 1 %, то відставання обсягу ВВП становить 2,5 %. Це відношення дозволяє обчислити абсолютні втрати продукції, які пов'язані з будь-яким рівнем безробіття.

Закон Оукена це залежність між відставанням фактичного обсягу ВВП і рівнем циклічного безробіття

$$\frac{Y - Y^*}{Y^*} \cdot 100\% = -B \cdot (U - U^*) \quad (1.9)$$

де Y – фактичний обсяг виробництва, Y^* – потенційний ВВП, U – фактичний рівень безробіття, $U - U^*$ – рівень циклічного безробіття, U^* – природний рівень безробіття, B – коефіцієнт чутливості ВВП до динаміки циклічного безробіття (він показує, що коли фактичний рівень безробіття перевищує природний на 1%, то фактичний обсяг виробництва буде нижчим за потенційно можливий на $b\%$). Можна визначати також вплив динаміки

фактичного рівня безробіття на динаміку реального ВВП за два періоди, які порівнюються між собою. Тоді варто скористатися такою формулою:

$$\frac{Y_1 - Y_0}{Y_0} \cdot 100\% = 3 - 2 \cdot (U_1 - U_0) \quad (1.10)$$

де Y_1 – фактичний обсяг виробництва в поточному році; Y_0 – фактичний обсяг виробництва у попередньому році; U_1 – фактичний рівень безробіття в поточному році; U_0 – фактичний рівень безробіття у попередньому році. Ця формула свідчить, що коли рівень безробіття не зміниться в порівнянні з попереднім ($U_1 = U_0$), то темп зростання реального ВВП дорівнюватиме 3%. Цей показник називають темпом зростання потенційного ВВП, а його значення обумовлене приростом населення, нагромадженням капіталу та науково-технічним прогресом.

Сальдо державного бюджету. Також будемо оцінювати ефективність економічних стратегій США за Федеральним надлишком або дефіцитом у відсотках до валового внутрішнього продукту (*FYFSGDA188S*), який був вперше побудований Федеральним резервним банком Сент-Луїса в жовтні 2012 року. Він розраховується з використанням федерального надлишку або дефіциту (*FYFSD*) та валового внутрішнього продукту (*GDPA*):

$$FYFSGDA188S = \frac{FYFSD}{1000 \cdot GDPA} \cdot 100\%, \quad (1.11)$$

FYFSD може бути розраховане шляхом зіставлення видаткової Expenses (*Exp*) і доходної частини Revenue (*Rev*).

$$Exp = G + Tr + Dg, \quad (1.12)$$

де G – держзакупівлі, Tr – трансферти, отримані бюджетом, Dg – витрати по обслуговуванню державного боргу.

$$Rev = T, \quad (1.13)$$

де T – податкові надходження.

$\frac{FYFSD}{1000}$ – перетворює $FYFSD$ з мільйонів доларів на мільярди доларів.

Індекс економічної свободи базується на 10-ти індексах, які оцінюються за шкалою від 0 до 100, причому, показник 100 відповідає максимальній свободі:

- свобода бізнесу;
- свобода торгівлі;
- податкова свобода;
- державні витрати;
- грошова свобода;
- свобода інвестицій;
- фінансова свобода;
- захист прав власності;
- свобода від корупції;
- свобода трудових стосунків.

Індекс глобалізації КОФ вимірює економічні, соціальні та політичні виміри глобалізації.

Таким чином, ми можемо систематизувати та виокремити в табличне вираження основні показники, за якими і будемо характеризувати глобальне економічне лідерство табл. 1.2.

Отже, у пункті 2 розділу 1 було досліджено питання побудови моделей національної економічної стратегії, моделі лідерства в глобальній економічній системі та індикатори оцінки лідерства. Також ми побували відповідні моделі.

Таблиця 1.2

Основні показники визначення глобального економічного лідерства

Показники	Визначення
ВВП	Один із найважливіших показників розвитку економіки, який характеризує кінцевий результат виробничої діяльності економічних одиниць-резидентів (людей) у сфері матеріального і нематеріального виробництва. Вимірюється вартістю товарів та послуг, виготовлених цими одиницями (людьми) для кінцевого використання.
Рівень інфляції	Тривале зростання загального рівня цін, що відображує зниження купівельної спроможності грошової одиниці.
Безробіття	Соціально-економічне явище, за якого частина працездатного населення не може знайти роботу. Артур Оукен на прикладі США математично виразив зв'язок між рівнем безробіття і відставанням обсягу ВВП.
Індекс економічної свободи	Індекс економічної свободи базується на 10-ти індексах, які оцінюються за шкалою від 0 до 100, причому, показник 100 відповідає максимальній свободі: свобода бізнесу, свобода торгівлі, податкова свобода, державні витрати, грошова свобода, свобода інвестицій, фінансова свобода, захист прав власності, свобода від корупції, свобода трудових стосунків
Індекс глобалізації	Індекс глобалізації КОФ вимірює економічні, соціальні та політичні виміри глобалізації.
Бюджетний баланс	Розраховується з використанням державного надлишку або дефіциту та валового внутрішнього продукту. Демонструє спроможність уряду виплачувати накопичені борги.
Відношення державного боргу до ВВП	Це співвідношення між державним боргом країни (вимірюється в одиницях валюти) та її валовим внутрішнім продуктом (ВВП) (вимірюється в одиницях валюти на рік). Низьке відношення боргу до ВВП вказує на те, що економіка, яка виробляє та продає товари та послуги, є достатньою для погашення боргів без подальшого запозичення.

Джерело: систематизовано автором

Пропонуємо виокремити найважливіші макроекономічні показники які дозволять класифікувати держави, а саме:

- ВВП;
- рівень інфляції;
- безробіття;
- індекс економічної свободи
- індекс глобалізації
- бюджетний баланс
- відношення державного боргу до ВВП

При дослідженні індикаторів економічного глобального лідерства виникла потреба розглянути більш детально питання стратегій економічного лідерства у наступному пункті кваліфікаційної роботи.

1.3. Стратегії економічного лідерства

На основі досліджень в пунктах 1 і 2 основних наукових поглядів та підходів до глобального економічного лідерства, можемо зробити попередні висновки про те, що глобальне економічне лідерство прямо залежне від обраної економічної стратегії. Тому, доцільно перейти до розгляду економічних стратегій різних країн та їх класифікації.

Глобалізація трансформує функціональну структуру держави як на міжнародному, так і на внутрішньому рівнях, причому її вплив здійснюється у протилежних напрямках. З одного боку, держава поступається деякими своїми функціями на користь наддержавних структур, з іншого – її позиції зміцнюються у певних сферах. Принаймні, в оглядовому майбутньому держава буде існувати як важливий суб'єкт світової економіки. Водночас уряд кожної країни мусить враховувати зміни умов, що відбуваються в процесі глобалізації, при розробці національних стратегій розвитку [36-37].

Одним з найголовніших завдань економічної політики держави в умовах глобалізації стає створення сприятливих умов для підвищення конкурентних

переваг національної економіки. В першу чергу, необхідно активізувати внутрішні ресурси країни. Американський економіст М. Портер [38] визначив чотири основні детермінанти, що забезпечують конкурентні переваги:

- параметри факторів виробництва (кваліфікована робоча сила, запаси
- сировини, виробничі потужності, капітал, науковий потенціал);
- наявність конкурентоспроможних споріднених галузей;
- характер попиту на внутрішньому ринку;
- стратегія фірм.

Ці детермінанти в сукупності утворюють «національний ромб» (в графічному вираженні). Особливе значення має активізація урядом такої складової «ромбу», як інтелектуальний потенціал країни, професійна майстерність, науково - технічна база. Кваліфіковані кадри формуються всередині країни. Держава, як вже відзначалося, може надати імпульс інноваційному розвитку економіки, фінансувати наукоємне виробництво. Держава концентрує зусилля на формуванні інноваційної структури національної економіки – створення технологічних парків, венчурних фондів, бізнес-інкубаторів.

Саме держава витрачає найбільші кошти на розвиток «людського чинника» економіки – на освіту, охорону здоров'я, соціальне забезпечення.

Підтримка інноваційної діяльності фірм з боку держави сприяє підвищенню їх конкурентоспроможності на світовому ринку нових. Держава вирішує проблеми, які інші ринкові суб'єкти, навіть ТНК, вирішити не в змозі або байдужі до них. Це екологічні проблеми, проведення базових наукових досліджень, розвиток соціально-економічної інфраструктури (комунікації, освіта, охорона здоров'я тощо).

Глобалізація становить різні завдання перед урядами країн неоднакового рівня розвитку в розробці економічних стратегій. Розвинуті країни завдяки глобалізації зміцнили свої позиції в світовій економіці, і їх головна мета полягає у збереженні цих позицій. Інші країни є представниками «доганяючої економіки», перед ними постають інші проблеми. Розглянемо основні

особливості стратегій розвитку, що впливають у різних соціально-економічних групах країн під впливом глобалізації.

Стратегії розвинених держав спираються на неоліберальні тенденції економічної політики. Держава повинна створювати умови для ефективного функціонування ринку, що зокрема, включає систему гарантії прав власності і обов'язкового виконання контрактів. Важливою функцією держави є забезпечення конкуренції в економічному середовищі країни; вона виражається в антимонопольному законодавстві, в обмеженні імпорتنих перешкод, в ціновому регулюванні для підтримки молодих фірм.

Основні завдання глобальних економічних стратегій лідерства розвинених держав можна згуртувати по трьох напрямках:

1. Створення загальних передумов для економічного зростання й ефективного господарювання.
2. Задоволення потреб суспільства, які не спроможний задовольнити ринок.
3. Ослаблення негативних наслідків стихії ринкових сил.

Ці завдання вирішуються застосуванням комплексу заходів, що становлять її основні функції. В узагальненому вигляді вони поділяються на такі групи:

- законодавча і правоохоронна діяльність по захисту приватної
- власності й підприємництва;
- виробництво суспільних благ, неподільних при споживанні (оборона, будівництво шляхів, каналізація й водопостачання тощо);
- розвиток системи освіти, науки, культури, охорони здоров'я;
- захист навколишнього середовища;
- забезпечення умов для безперервної ринкової конкуренції;
- регулювання діяльності природних монополій (енергетика, транспорт, зв'язок та ін.);
- соціальні витрати;
- антиінфляційне й антициклічне регулювання. [39]

Значна роль урядами розвинених країн приділяється зовнішньоекономічній експансії, і глобалізація цьому сприяє. Створюються пільгові умови для розширення міжнародної діяльності ТНК, материнські компанії яких базуються в розвинених країнах. Зовнішня торгівля розглядається як важливий чинник економічного зростання країни, тому уряди розвинених держав докладають багато зусиль для подальшої лібералізації міжнародних економічних відносин. На максимально відкритих міжнародних ринках розвинутих країн легше завойовувати нові сектори для своїх товарів і капіталу.

Таким чином, неоліберальна політика, яку пропагують і здійснюють уряди країн-лідерів, не ототожнюється з відмиранням держави або суттєвим ослабленням її функцій в економічній сфері. Творець «німецького економічного дива» Людвіг Ерхард таким чином висловив місце держави в умовах лібералізації економічних відносин: «Той, хто й досі ще схильний розуміти під вільним господарством невтримне мародерство епохи ранішньої і вищої стадії капіталізму, так само віддалений від уявлень про динамічну ефективну економіку, як і той, хто змішує планову економіку з бюрократичним, бездушним і руйнівним господарюванням» [40].

Стратегії економічного розвитку країн, що розвиваються, розробляються також в умовах глобалізації, але їх цілі дещо інші. Більшість країн цього типу значно відстає в економічному розвитку, тому вони не мають часу для тривалої природної еволюції економічних структур, що відповідали б сучасним стандартам розвинених країн. У таких умовах роль держави в регулюванні економічних процесів повинна бути істотно вищою.

У нових індустріальних країнах, що досягли найбільших успіхів в економічному розвитку, уряди енергійно втручалися у розвиток фінансової системи, в регулювання зовнішньої торгівлі, в процес залучення іноземних інвестицій. Великою була роль урядів в процесі перетворення економік цих країн з імпортозаміщуючих на експортоорієнтовані.

У багатьох країнах, що розвиваються, держава ініціює індустріалізацію шляхом державних інвестицій у пріоритетні галузі, податковими пільгами, а то й адміністративними методами.

Важливими завданнями держав, що розвиваються, є створення умов для освіти широких мас населення, формування достатньої маси кваліфікованих кадрів, виховання менеджерів, що відповідають вимогам сучасної економіки. Держава повинна докладати чималих зусиль щодо зменшення соціально-економічної нерівності населення й забезпечення соціальної стабільності.

Одним з найгостріших питань для урядів країн, що розвиваються, є ступінь відкритості економіки. Глобалізація, як вже зазначалося, супроводжується лібералізацією міжнародних економічних відносин й зростаючою тенденцією до відкритості національних ринків. Проте, оскільки менш розвинуті країни знаходяться в нерівних стартових умовах з більш розвинутими, їх економіка часто опиняється у незахищеному становищі. З іншого боку, спроби «закрити» національну економіку для іноземних товарів, капіталів, діяльності ТНК також можуть мати негативні наслідки [41].

Отже, урядам цих країн доводиться дуже вправно «балансувати» між лібералізацією й протекціонізмом в економічній політиці.

Як позитивний факт слід розцінити рішення Європейського Союзу відкрити свій ринок для 49 найбільш розвинуваних країн, що розвиваються.

Деякі економісти, переважно «лівої» спрямованості (наприклад, У. Белло), вважають, що в умовах глобалізації країнам, що розвиваються, слід орієнтувати економіку переважно на внутрішній ринок, а не на експорт; сприяти розширенню внутрішнього ринка; спрямувати більшу частину фінансових ресурсів на внутрішній розвиток; підтримувати як приватні, так і кооперативні й державні підприємства; дотримуватися демократичної процедури прийняття економічних рішень, не поступаючись диктату ринку.

Є певний сенс в політиці пріоритетної опори на внутрішні ресурси. Але в епоху глобалізації неможливо зосереджуватися лише на проблемах внутрішнього ринку, оскільки відгородження від світового економічного

простору, ігнорування глобальних процесів, що відбуваються на міжнародних фінансових ринках, об'єктивно обумовить технологічне відставання країн, що розвиваються, і відповідно їх економічне відставання від найрозвиненіших країн. Нові технології сьогодні в країни «доганяючої економіки» приходять з індустріально розвинених країн, в основному, за посередництвом ТНК. Тут, звісно, є небезпека «технологічного закабалення».

Але водночас цей процес значно скорочує термін індустріалізації менш розвинених країн і їх перехід до постіндустріальної стадії розвитку. При малопотужності сучасної виробничої бази, при відсутності висококваліфікованих кадрів, при ще низькій культурі виробництва основних мас населення країн, що розвиваються, їм потрібно було б багато десятиліть, щоб опанувати сучасною технологією виробництва й управління економікою самотужки. Розвинуті країни за цей час відірвалися б набагато далі.

Важливою проблемою країн, що розвиваються, є їх величезна зовнішня заборгованість. Слід визнати, що глобалізація провокує її зростання. Розширення діяльності Міжнародного валютного фонду, Світового банку, транснаціональних банків, формування глобального фінансового ринку роблять міжнародні кредити більш доступними. Але уряди багатьох країн, що розвиваються, використовують їх неефективно. Вони часто витрачають гроші на престижні з політичної, але недоцільні з економічної точки зору проекти (стадіони, розкішні палаци тощо). Багато коштів втрачається через брак висококваліфікованих фахівців, менеджерів, що вміли б розпорядитися отриманими грошима. Нарешті, має місце корупція, тобто крадіжка досить великих коштів, що надаються державі із зовні. Отже, однією з найважливіших цілей стратегій найменш розвинених країн є упорядкування відносин з міжнародними валютно-кредитними організаціями, суб'єктами міжнародного фінансового ринку – з одного боку, і в наведення порядку у використанні одержаних коштів – з іншого боку.

Країни з перехідною (транзитивною) економікою опинилися в процесі глобалізації в дуже складний період свого розвитку, тому перед їх урядами, що розробляють економічні стратегії, постають найгостріші проблеми.

Нарощування темпів глобалізації співпало з докорінною перебудовою економічних відносин в колишніх соціалістичних країнах, яка супроводжувалася падінням виробництва і втратою важливих позицій на світових ринках. Для вирівнювання положення й забезпечення економічного ривка необхідний час, але глобалізація «не могла чекати», оскільки світові економічні процеси поступальні й незворотні.

Які ж цілі постають перед розроблювачами стратегій глобального економічного розвитку країн перехідної економіки у світлі вимог глобалізації? Можна виокремити три основні проблеми:

- структурна перебудова економіки;
- визначення оптимального режиму відкритості економіки у зовнішній простір;
- оптимізація відносин з міжнародними економічними організаціями.

Чи можна виміряти ступінь глобалізованості? Журнал «Foreign Policy» разом з однією з фірм, що працює в галузі стратегічного консалтингу, розробили «індекс глобалізованості», який визначає ступінь глобалізованості окремої країни. Індекс вимірює рівень особистих контактів за межами даної країни шляхом комбінування даних про телефонні дзвінки, туризм, грошові перекази та інші міжнародні трансферти. Індекс глобалізованості вимірює також ступінь економічної інтеграції; він простежує рух товарів та послуг, вивчаючи зміну частки кожної країни в торгівлі, вимірює відкритість національних економік, рух іноземних інвестицій, ураховує членство країни в міжнародних організаціях.

У пункті 3 розділу 1 було досліджено питання стратегій глобального економічного лідерства та їх класифікація.

Було розглянуто стратегії:

- розвинених держав;
- держав, що розвиваються;
- країн з перехідною (транзитивною) економікою.

Таким чином, маючи теоретичне підґрунтя можемо перейти до аналізу досвіду країн частини роботи у розділі 2.

Висновки до Розділу 1

У пункті 1, розділу 1 ми розглянули основні наукові погляди на теорію глобального лідерства, у тому числі економічне та інтелектуальне, моделі національної економічної стратегії, стратегії економічного розвитку, основні економічні теорії, які застосовуються при формуванні різних національних економічних стратегій.

Виокремили вчених, які намагалися дати визначення поняття «глобального економічного лідерства», але проаналізувавши значну кількість наукових праць, ми можемо зробити висновок, що визначення цього терміну потребує ще більш детального дослідження, адже воно залежить від багатьох факторів, а саме економічних показників, які демонструють позицію країни на світовому рівні.

Тому, перед нами постає питання: «Як саме визначити лідера? За якими критеріями, чинниками, економічними показниками?»

У пункті 2 розділу 1 було досліджено питання побудови моделей національної економічної стратегії, моделі лідерства в глобальній економічній системі та індикатори оцінки лідерства. Також ми побували відповідні моделі.

Запропоновано виокремити найважливіші економічні показники які дозволять класифікувати держави за ними, а саме:

- ВВП;
- рівень інфляції;
- безробіття;
- індекс економічної свободи;
- індекс глобалізації;
- бюджетний баланс;
- відношення державного боргу до ВВП.

Є потреба розглянути більш детально питання стратегій економічного лідерства у наступному пункті кваліфікаційної роботи.

У пункті 3 розділу 1 було досліджено питання стратегій економічного лідерства та їх класифікація.

Було розглянуто стратегії:

- розвинених держав;
- держав, що розвиваються;
- країн з перехідною (транзитивною) економікою.

Отже, опрацювавши та проаналізувавши існуючі джерела інформації, що стосуються глобального лідерства в цілому, можемо дати визначення поняттю, що ж таке глобальне економічне лідерство.

Глобальне економічне лідерство – це економічний показник, який характеризує положення країни-лідера на світовій арені, за наступними макроекономічними індикаторами: ВВП; рівень інфляції; безробіття; індекс економічної свободи; індекс глобалізації; бюджетний баланс; відношення державного боргу до ВВП. Країна, яка визнана глобальним економічним лідером задає тенденції та вектори для розвитку інших держав, стимулює до покращення національних та світових економічних показників, що сприяє підвищенню добробуту населення та його рівня соціально-економічного забезпечення.

Таким чином, маючи теоретичне підґрунтя можемо перейти до аналітичної частини роботи. У розділі 2 будемо досліджувати та аналізувати економічні стратегії США та їх вплив на національні економічні системи за часів правління різних президентів, починаючи з 1980-го року і до сьогодні.

РОЗДІЛ 2

ДОСВІД США ТА КОНЦЕПТУАЛЬНО-СТРАТЕГІЧНЕ ЗАБЕЗБЕЧЕННЯ ГЛОБАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЛІДЕРСТВА ТА ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

2.1. Аналіз стратегій глобального економічного лідерства США в період кінця XX-го – початок XXI-го століття

Опираючись на теоретичні дослідження у розділі 1, пункти 1-3, більш детально розглянемо економічні стратегії США під час правління різних президентів в період з 1980 по 2020 роки.

Почнемо з президенства Рональда Рейгана (1980-1988 р.р.), який реалізовував неоліберальну політику, засновану на економіці пропозиції, відстоюючи філософію безтурботності та фіскальну політику вільного ринку, прагнучи стимулювати економіку великими, загальнодоступними зниженнями податків. Він також підтримав повернення США Золотого стандарту і успішно закликав Конгрес створити Золоту комісію США для вивчення того, як їх можна впровадити. Посилаючись на економічні теорії Артура Лаффера, Рейган пропагував запропоноване зниження податків як потенційно стимулююче економіку рішення для розширення бази оподаткування, компенсуючи втрати доходу через зниження ставок оподаткування – теорія, яка увійшла в політичну дискусію як крива Лаффера. Рейганоміка була предметом дискусій прихильників, які вказували на покращення певних ключових економічних показників як свідчення успіху, а критики вказували на значне збільшення дефіциту державного бюджету та державного боргу. Його політика "миру через силу" призвела до рекордного нарощування оборони в мирний час, включаючи реальне збільшення витрат на оборону на 40% між 1981 і 1985 р.р. [42].

Під час президентства Рейгана загальнодержавні ставки податку на прибуток були значно знижені з підписанням Закону про податок на економічне

відновлення 1981 р., який знизив верхній граничний показник податку з 70% до 50% протягом трьох років" і нижчий показник з 14% до 11%. Інші збільшення податків, прийняті Конгресом та підписані Рейганом, забезпечили податкові надходження за два його терміни, що становили 18,2% ВВП порівняно з 18,1% за 40 років (1970–2010).

І навпаки, Конгрес прийняв, і Рейган підписав закон про збільшення податків щороку з 1981 по 1987 рік, щоб продовжувати фінансувати такі державні програми, як Закон про податкову справедливість та фінансову відповідальність 1982 року (TEFRA), Соціальне забезпечення та Закон про зменшення дефіциту 1984 року (DEFRA). TEFRA була «найбільшим збільшенням податку в мирний час в американській історії» [43]. Зростання валового внутрішнього продукту (ВВП) сильно відновився після закінчення на початку 1980-х років рецесії, що закінчилася в 1982 році, і зростав протягом його восьми років перебування на посаді щорічно, на 7,9% на рік, з найвищим – 12,2% зростання в 1981 р. Безробіття досягло піку в 10,8% щомісяця у грудні 1982 р. – вище, ніж будь-коли з часів Великої депресії, – а потім впало протягом решти президентства Рейгана. Створено 16 мільйонів нових робочих місць, тоді як інфляція значно зменшилась. Закон про податкову реформу 1986 р. – ще одне двостороннє зусилля, яке відстоював Рейган, спростило податковий кодекс, зменшивши кількість податкових груп до чотирьох і скоротивши кілька податкових пільг. Найвища ставка була знижена до 28%, але податки на приріст капіталу були збільшені для тих, хто має найвищі доходи, з 20 до 28%. Збільшення найнижчого рівня оподаткування з 11 до 15% було більш ніж компенсовано розширенням особистого звільнення, стандартним вирахуванням та отриманим податковим кредитом. Кінцевим результатом стало вилучення шести мільйонів бідних американців із списку податку на прибуток та зменшення податкових зобов'язань з податку на прибуток на всіх рівнях доходу.

Чистим ефектом усіх податкових векселів епохи Рейгана було зменшення доходів уряду на 1% порівняно з оцінками доходів Міністерства фінансів із перших січневих бюджетів Адміністрації після введення в дію [44]. Однак

надходження федерального податку на прибуток зросли з 1980 по 1989 рік, зросли з 308,7 до 549 млрд дол. США або середньорічною ставкою 8,2% (2,5% приписано більшим надходженням соціального страхування), а загальнодержавні витрати зросли при річній ставці 7,1%.

Рейган звернувся до Конгресу з питань Програми економічного відновлення, 28 квітня 1981 р. Політика Рейгана передбачала, що економічне зростання відбуватиметься тоді, коли граничні ставки податку будуть достатньо низькими для стимулювання інвестицій, що в подальшому призведе до зростання зайнятості та заробітної плати. Критики назвали цю "економіку, що стікає" – переконанням, що податкова політика, яка приносить користь багатим, створить ефект "стікання", що охопить бідних.

Економічний режим Рейгана передбачав заморожування мінімальної заробітної плати на рівні 3,35 дол. США на годину, скорочення федеральної допомоги місцевим органам влади на 60%, скорочення бюджету вдвічі на державне житло, субсидії на оренду та ліквідацію Співтовариства з боротьби з бідністю, Програма розробки грантових блоків. Зростаючий розрив між багатими та бідними розпочався в 1970-х роках до того, як економічна політика Рейгана набула чинності [46]. Разом із скороченням Рейганом у 1981 р. Найвищої регулярної податкової ставки на незароблений дохід, він зменшив максимальну ставку приросту капіталу до 20%. Пізніше Рейган встановив податкові ставки на приріст капіталу на тому ж рівні, що і ставки на звичайний дохід, такий як зарплата та заробітна плата, причому обидва вони досягали 28%. Рейгана розглядають як героя антитаксів, незважаючи на підвищення податків 11 разів протягом усього президентства. За словами Пола Кругмана, "В цілому збільшення податку в 1982 році склало близько третини скорочення в 1981 році; як частка ВВП, збільшення було значно більшим, ніж збільшення податку Клінтоном у 1993 році". За словами історика та вітчизняного політичного радника Брюса Бартлетта, збільшення податків Рейганом протягом усього президентства повернуло половину зниження податків 1981 року [47].

Рейган був проти втручання уряду, і він скоротив бюджети невійськових програм, включаючи Medicaid, продовольчі талони, федеральні освітні програми та ERA. Він захищав такі програми, як "Соціальне страхування" та "Medicare" [48].

Позиція адміністрації щодо ощадно-позичкової галузі сприяла ощадно-позиковій кризі. Меншість критиків «Рейганоміки» також припустили, що політика частково вплинула на обвал фондового ринку 1987 р., але немає єдиної думки щодо єдиного джерела краху. Щоб покрити породжений дефіцит федерального бюджету, США отримали значні позики як у країні, так і за кордоном, збільшивши державний борг з 997 млрд дол. США до 2,85 трлн дол. США. Рейган описав новий борг як "найбільше розчарування" свого президентства.

Він призначив Пола Волкера головою Федерального резерву, а в 1987 році призначив монетариста Алана Грінспена на його місце. Рейган припинив контроль за цінами на вітчизняну нафту, що сприяло енергетичній кризі 1973–1974 рр. і влітку 1979 р. Згодом ціна на нафту знизилася, і дефіциту пального, як у 1970-х, не було. Рейган також виконав обіцянку передвиборчої кампанії 1980 р. скасувати непередбачений податок на прибуток у 1988 р., що раніше збільшувало залежність від іноземної нафти. Деякі економісти, такі як лауреати Нобелівської премії Мілтон Фрідман та Роберт Манделл, стверджують, що податкова політика Рейгана активізувала американську економіку та сприяла економічному піднесенню 1990-х. Інші економісти, такі як лауреат Нобелівської премії Роберт Солоу, стверджують, що дефіцит Рейгана був основною причиною того, що його наступник Джордж Буш-старший відмовився від передвиборчих обіцянок і вдався до підвищення податків [49].

Під час президентства Рейгана в рамках розвідувального співтовариства США було розпочато програму забезпечення економічної сили Америки. Програма «Проект Сократ» розробила та продемонструвала засоби, необхідні Сполученим Штатам для створення та здійснення наступного еволюційного стрибка у придбанні та використанні технологій для отримання конкурентної

переваги - автоматизованих інновацій. Щоб США отримали максимальну вигоду від автоматизованих інновацій, під час свого другого терміну Рейган розробив розпорядження про створення нового федерального відомства для реалізації результатів проекту «Сократ» на загальнодержавній основі. Однак термін Рейгана закінчився до того, як виконавчий наказ можна було скоординувати та підписати, а адміністрація Буша, яка позначила проект "Сократ" як "промислову політику", припинила його [50].

Розглянемо економіку та податкові питання США за часів президенства Джорджа Герберта Вокера Буша (1989-1992 р.р.).

Економіка США, як правило, добре працювала з моменту виходу з рецесії наприкінці 1982 р., але в 1990 р. почався помірний спад. Рівень безробіття з 5,9% у 1989 р. зріс до 7,8% у середині 1991 р. Великий федеральний дефіцит, породжений у роки Рейгана, зріс із 152,1 млрд дол. США у 1989 р. до 220 млрд дол. США у 1990 р., дефіцит у 220 млрд дол. США втричі збільшився з 1980 р. У міру того, як громадськість дедалі більше стурбована економікою та іншими внутрішніми справами, добре сприйняте Бушем питання закордонних справ стає менш проблематичним для більшості виборців. Найважливішим внутрішнім пріоритетом Буша було припинення дефіциту федерального бюджету, який, на його думку, відповідав за довгострокове економічне здоров'я країни та її стан у світі. Оскільки він виступав проти значного скорочення видатків на оборону і пообіцяв не підвищувати податки, президент мав великі труднощі в збалансуванні бюджету [51].

Буш та лідери Конгресу домовились уникати серйозних змін до бюджету на 1990 фінансовий рік, який розпочався в жовтні 1989 року. Однак обидві сторони знали, що скорочення витрат або нові податки будуть необхідні в бюджеті наступного року, щоб уникнути автоматичного внутрішнього скорочення видатків, передбачені Законом про збалансований бюджет Гремма – Рудмана – Холлінгса 1987 р. Буш та інші лідери також хотіли скоротити дефіцит, оскільки голова Федерального резерву Алан Грінспен відмовився знижувати процентні ставки і, таким чином, стимулювати економічне зростання, якщо

дефіцит федерального бюджету не буде зменшений. У своїй заяві, опублікованій наприкінці червня 1990 року, Буш заявив, що він буде відкритий до програми зменшення дефіциту, яка включає скорочення видатків, стимулювання економічного зростання, реформу бюджетного процесу, а також збільшення податків. Для фіскальних консерваторів у Республіканській партії заява Буша являла собою зраду, і вони сильно критикували його за компроміс на початку переговорів [52].

У вересні 1990 р. Буш і демократи Конгресу оголосили компроміс щодо скорочення фінансування обов'язкових та дискреційних програм, одночасно збільшуючи доходи, частково за рахунок підвищення податку на газ. Крім того, компроміс включав положення про оплату, як ти ходиш, яке вимагало оплати нових програм під час їх реалізації. Батога меншини Ньют Гінгріч очолив консервативну опозицію до законопроекту, рішуче виступаючи проти будь-якої форми збільшення податків. Деякі ліберали також критикували скорочення бюджету в результаті компромісу, і в жовтні Палата відхилила угоду, що призвело до короткого закриття уряду. Без сильної підтримки Республіканської партії Буш погодився на інший компромісний законопроект, більш вигідний для демократів. Закон про примирення бюджету Omnibus 1990 р. (OBRA-90), прийнятий 27 жовтня 1990 р., Зменшив значну частину збільшення податку на бензин на користь вищих податків на прибуток. Вона включала скорочення внутрішніх витрат, але скорочення не були такими глибокими, як ті, що були запропоновані в початковому компромісі. Рішення Буша підписати законопроект зашкодило його позиціям серед консерваторів та широкої громадськості, але також створило основу для надлишків бюджету кінця 1990-х [53].

За часів Уільяма Джефферсона (Білла) Клінтона (1993-2000 р.р.). Президентство Клінтона включало великий період економічного зростання в історії Америки. Клінтономіка охоплювала як сукупність економічної політики, так і державну філософію. Економічний (клінтономічний) підхід Клінтона спричинив модернізацію федерального уряду, зробивши його більш привабливим для підприємств, одночасно надаючи більші повноваження

державним та місцевим органам влади. Кінцева мета полягала в тому, щоб зробити американський уряд меншим, менш марнотратним і спритнішим у світлі нещодавно глобалізованої ери [54].

Клінтон вступив на посаду після закінчення рецесії, і економічна практика, яку він застосував, затримується його прихильниками як така, що сприяла одужанню та профіциту, хоча деякі критики президента все ще скептично ставилися до причинно-наслідкових результатів його ініціатив. Основна увага в політиці Клінтономіки може бути складена наступними чотирма пунктами:

- Встановити фіскальну дисципліну та усунути дефіцит бюджету
- Підтримувати низькі процентні ставки та залучати інвестиції приватного сектору
- Усунути протекціоністські тарифи
- Інвестувати в людський капітал через освіту та дослідження

До президентської кампанії 1992 року Америка пройшла дванадцять років консервативної політики, яку проводили Рональд Рейган та Джордж Герберт Уокер Буш. Клінтон працював на економічній платформі збалансування бюджету, зниження інфляції, зниження рівня безробіття та продовження традиційно консервативної політики вільної торгівлі.

Девід Грінберг, професор історії та медіа-досліджень з Університету Рутгерса, висловив думку: «Безперечно, роки Клінтона були часом прогресу, особливо в галузі економіки... Гасло Клінтона 1992 року "Поставити людей на перше місце" створили оптимістичний, хоча й досі суворий популізм середнього класу, який постраждав за Рональда Рейгана та Джорджа Х.В. Буша ... До кінця президентства Клінтона цифри були однаково вражаючими. Окрім рекордно високих видатків та рекордно низького рівня бідності, економіка може похвалитися найтривалішим економічним зростанням в історії; найнижче безробіття з початку 1970-х; і найнижчі показники бідності для одиноких матерів, чорношкірих американців та людей похилого віку» [55].

Пропонуючи план скорочення дефіциту, Клінтон подав бюджет та відповідне податкове законодавство, яке зменшило б дефіцит на 500 млрд дол.

США протягом п'яти років шляхом зменшення витрат на 255 млрд дол. США та підвищення податків для найбагатших 1,2% американців. Він також запровадив новий податок на енергію для всіх американців і піддав приблизно чверть тих, хто отримує виплати за соціальне страхування, вищим податком на пільги [56].

Республіканські лідери Конгресу виступили з агресивною опозицією проти законопроекту, стверджуючи, що збільшення податків лише погіршить ситуацію. Республіканці були об'єднані в цій опозиції, і кожен республіканець в обох палатах Конгресу проголосував проти цієї пропозиції. Фактично, для того, щоб прийняти законопроект, потрібен був голос віце-президента Гор у Сенаті. Після широкого лобіювання адміністрації Клінтона Палата проголосувала за законопроект шляхом голосування 218 проти 216. Бюджетний пакет розширив прибутковий податковий кредит (ЕІТС) як допомогу для малозабезпечених сімей. Це зменшило суму, яку вони сплатили у вигляді федерального доходу та Федерального податку на закони про страхові внески (FICA), забезпечивши допомогу в розмірі 21 мільярда доларів для 15 мільйонів сімей з низькими доходами.

Клінтон підписав закон про примирення бюджету Omnibus 1993 року. Цей закон створив податок на прибуток від 36 до 39,6% для осіб з високим рівнем доходу, що складають 1,2% найманих заробітних плат. Бізнес отримав ставку податку на прибуток у розмірі 35%. Закриття було скасовано на Medicare. Податки були підвищені на 4,3 цента за галон на транспортне паливо та збільшено оподатковувану частину пільг соціального страхування.

Клінтон прийняв Закон про захист робочих місць для малого бізнесу 1996 року, який зменшив податки для багатьох малих підприємств. Крім того, він підписав законодавство, яке збільшило податкову знижку для власників підприємницької діяльності з 30% до 80% до 1997 р. Закон про допомогу з податків зменшив деякі федеральні податки. Ставка 28% приросту капіталу була знижена до 20%. Ставка 15% була знижена до 10%. У 1980 р. Було запроваджено податковий кредит, виходячи із кількості осіб, які не досягли 17 років у домогосподарстві. У 1998 році це становило 400 дол.США на дитину, а в 1999

році - до 500 дол. США. Цей закон усунув від оподаткування прибуток від продажу будинку на суму до 500 000 дол. США для осіб, які перебувають у шлюбі, та 250 000 дол. США для неодружених. Накопичення освіти та пенсійні фонди отримали податкові пільги. Деякі податкові положення, що закінчуються, були розширені для окремих підприємств. Починаючи з 1998 року, звільнення може бути здійснено для сімейних фермерських господарств та малих підприємств, які кваліфікувались для цього. У 1999 році було здійснено корекцію інфляції щодо щорічного виключення податку на подарунки у розмірі 10 000 доларів. До 2006 року звільнення від податку на нерухомість у розмірі 600 000 доларів зросло до 1 мільйона доларів.

Економіка продовжувала рости, і в лютому 2000 року вона побила рекорд найтривалішої безперервної економічної експансії в історії США [57].

Після того, як республіканці отримали контроль над Конгресом у 1994 році, Клінтон рішуче боровся із запропонованими ними зниженнями податків, вважаючи, що вони сприяють заможним і послаблять економічне зростання. Однак у серпні 1997 р. Республіканці Клінтон та Конгресу змогли, нарешті, досягти компромісу щодо законопроекту, який зменшив прибуток на капітал та податки на нерухомість і дав платникам податків кредит у розмірі 500 дол. США на дитину та податкові кредити на навчання та витрати в коледжі. Законопроект також передбачає створення нового індивідуального пенсійного рахунку (IRA), який називається Roth IRA, щоб дозволити людям вкладати оподатковуваний дохід для виходу на пенсію, не сплачуючи податки при виведенні. Крім того, закон підняв національний мінімум податку на сигарети. Наступного року Конгрес схвалив пропозицію Клінтон зробити коледжі більш доступними за рахунок розширення федеральної фінансової допомоги студентам за допомогою Pell Grants та зниження процентних ставок за студентськими позиками.

Клінтон також боровся з Конгресом майже на кожному засіданні з питань федерального бюджету, намагаючись забезпечити витрати на освіту, державні виплати, охорону навколишнього середовища та AmeriCorps - національну програму обслуговування, прийняту Демократичним конгресом на початку

адміністрації Клінтона. Проте обидві сторони не змогли знайти компроміс, і бюджетна битва у 1995 році зайшла в глухий кут через запропоновані скорочення в Medicare, Medicaid, освіті та навколишньому середовищі. Після того, як Клінтон наклав вето на численні республіканські законопроекти про витрати, республіканці в Конгресі двічі відмовлялися приймати дозволи на тимчасові видатки, змушуючи федеральний уряд частково закритися, оскільки агентства не мали бюджету, на який можна працювати [58]. У квітні 1996 року Клінтон і Конгрес остаточно домовились про бюджет, який передбачав гроші для державних установ до кінця фінансового року в жовтні. Бюджет включав деякі скорочення витрат, які підтримували республіканці (зменшення вартості культурних, трудових та житлових програм), але також зберігав багато програм, які Клінтон бажав, включаючи освітні та екологічні.

Джордж Уокер Буш (2001-2008 р.р.). Буш очолив посаду в період економічного спаду. Терористичні напади також вплинули на економіку.

Його адміністрація збільшила витрати федерального уряду з 1.789 до 2.993 трлн дол. США (60%), тоді як доходи зросли з 2,025 до 2,524 трлн дол. США (з 2000 по 2008 рік). Доходи від податку на доходи фізичних осіб зросли на 14%, податки на прибуток підприємств - на 50%, мита - на 40%. Дискреційні витрати на оборону були збільшені на 107%, внутрішні видатки на 62%, витрати Medicare на 131%, соціальне страхування на 51% та витрати на забезпечення доходів на 130%. Циклічно скориговані, доходи зросли на 35%, а витрати - на 65%. Збільшення витрат було більшим, ніж у будь-якого попередника з часів Ліндона Б. Джонсона. Кількість державних службовців, що регулюють економіку, зросла на 91 196 [59].

Президент Буш підписав закон про сплату податку на 1,35 трлн дол. США, 7 червня 2001 року.

Профіцит у 2000 фінансовому році становив 237 млрд дол. США - третій поспіль профіцит і найбільший профіцит за всю історію. У 2001 році бюджет Буша підрахував, що протягом наступних десяти років профіцит складе 5,6 трлн. доларів. Зіткнувшись з опозицією до Конгресу, Буш проводив зустрічі в стилі

міського голови по всій території США, щоб збільшити громадську підтримку його плану щодо програми зниження податків на 1,35 трлн дол. США - одне з найбільших скорочень податків в історії США. Буш аргументував те, що невитрачені державні кошти слід повертати платникам податків, кажучи: "Надлишок - це не гроші уряду. Надлишок - це гроші людей". Голова Федерального резерву Алан Грінспен попередив про спад, а Буш заявив, що зниження податку будуть стимулювати економіку та створювати робочі місця. Міністр фінансів Пол Х. О'Ніл виступив проти деяких скорочень податків, виходячи з того, що вони сприятимуть дефіциту бюджету та підірвуть соціальне забезпечення. О'Ніл заперечує твердження, висловлене Бушем у книзі "Рішення про моменти", що він ніколи відкрито не погоджувався з ним щодо запланованих скорочень податків. До 2003 року економіка демонструвала ознаки поліпшення, хоча зростання робочих місць залишалося на стагнації [60]. Того року було прийнято чергове зниження податків.

Між 2001 і 2008 роками ВВП ріс із середньорічним рівнем 2,125%, менше, ніж за минулі ділові цикли. Буш вступив на посаду з промисловим середнім показником Dow Jones - 10 587, а середній пік досяг у жовтні 2007 року - понад 14 000. Коли Буш залишив свою посаду, середнє значення становило 7 949, що є одним із найнижчих рівнів його президентства. Лише четверо інших президентів США залишили свою посаду з фондовим ринком нижчим, ніж коли вони були [61].

Зростання дефіциту та боргу в 2001–2009 рр. Валовий борг щороку з 2003 фінансового року збільшувався на 500 мільярдів доларів.

Спочатку безробіття зросло з 4,2% у січні 2001 року до 6,3% у червні 2003 року, але згодом знизилось до 4,5% у липні 2007 року. З урахуванням інфляції середній дохід домогосподарств зменшився на 1 175 доларів США у період з 2000 по 2007 рік, тоді як професор Кен Хома з Джорджтаунського університету зазначив, що «медіанний реальний дохід домогосподарств після сплати податків зріс на 2%». Рівень бідності зріс з 11,3% у 2000 році до 12,3% у 2006 році після досягнення піку в 12,7% у 2004 році і до жовтня 2008 року через збільшення

видатків: державний борг зріс до 11,3 трлн дол. США, збільшившись на 100% порівняно з 2000 р., Коли заборгованість становила лише 5,6 трлн дол. США. Більша частина боргу накопичилася внаслідок того, що стало відомим як «зниження податків Бушем» та збільшення витрат на національну безпеку. У березні 2006 року тодішній сенатор Барак Обама висловився проти підвищення межі боргу: "Той факт, що ми сьогодні тут, щоб обговорити питання підвищення боргової межі Америки, є ознакою провалу керівництва". До кінця президентства Буша, безробіття зросло до 7,2% [62].

У грудні 2007 року США вступили в найтривалішу рецесію після Другої світової війни, спричинену корекцією ринку житла, невисокою іпотечною кризою, зростанням цін на нафту та іншими факторами. У лютому 2008 року було втрачено 63 000 робочих місць, що є п'ятирічним рекордом, а в листопаді втрачено понад 500 000 робочих місць, що стало найбільшою втратою робочих місць у США за 34 роки. Бюро статистики праці повідомило, що за останні чотири місяці 2008 року було втрачено 1,9 мільйона робочих місць. До кінця 2008 року США втратили загалом 2,6 мільйона робочих місць [63].

Щоб допомогти ситуації, Буш підписав пакет стимулів економічного стимулювання на 170 мільярдів доларів, який мав на меті покращити економічну ситуацію, надіславши багатьом американцям перевірки знижок на податки та надавши податкові пільги для бідуючих підприємств. Адміністрація Буша наполягала на значно посиленому регулюванні діяльності Фенні Мей та Фредді Мак у 2003 році. Багато сенаторів-республіканців, а також впливові члени адміністрації Буша побоювались, що агентство, створене цими правилами, просто імітує ризиковані практики приватного сектору. У вересні 2008 року криза стала набагато серйознішою, починаючи з поглинання урядом Фанні Мей та Фредді Мака, після чого відбувся крах Lehman Brothers та федеральної фінансової допомоги Американської міжнародної групи на 85 млрд дол. США.

Багато економістів та світових урядів визначили, що ситуація стала найгіршою фінансовою кризою з часів Великої депресії. Додаткове регулювання ринку житла було б корисним, на думку колишнього голови Федеральної

резервної системи Алана Грінспена. Тим часом Буш запропонував план фінансового порятунку для викупу значної частини іпотечного ринку США. Вінс Рейнхардт, колишній економіст Федерального резерву, який зараз працює в Американському інституті підприємств, сказав: «Це могло б допомогти адміністрації Буша надати можливість людям у Казначействі та Федеральному резерві, а також контролеру валюти та FDIC розглядати ці питання більше. тісно «і, крім того, що це допомогло б» для Конгресу провести слухання» [64].

Інавгурація президента Обама почалася в січні 2009 року, в розпал Великої рецесії і серйозної фінансової кризи, що почалася в 2007 році. Його адміністрація продовжила надання фінансової допомоги банкам і порятунок автомобільної промисловості, розпочаті попередньою адміністрацією, і негайно прийняла програму стимулювання на 800 млрд дол. США, Закон про відновлення і реінвестування Америки від 2009 року (ARRA), який включав в себе поєднання додаткових витрат і зниження податків. До березня 2010 року приватний сектор почав послідовно створювати робочі місця кожен місяць, і ця тенденція зберігалася до кінця його терміну перебування на посаді, в той час як зайнятість в державному секторі відновлювалася повільніше через урізання бюджету [65].

Президент Обама пішов за цим з Законом про захист пацієнтів і доступному медичному обслуговуванні (ACA) 2010 року, зазвичай званим «Обамаcare». До 2016 року закон охопив близько 24 мільйонів чоловік медичним страхуванням за рахунок поєднання державних медичних обмінів та розширення Medicaid. Він знизив кількість людей, які не мають медичної страховки, приблизно з 16% в 2010 році до 9% до 2015 року. Протягом всього терміну його перебування на посаді витрати на охорону здоров'я залишалися помірними. Наприклад, страхові внески для тих, хто оплачується роботодавцем, виростили на 69% з 2000 по 2005 рік, але тільки на 27% з 2010 по 2015 рік [66].

До 2017 року майже 70% учасників біржі ACA могли придбати страховку менш ніж за 75 дол. США в місяць після отримання субсидій. ACA неодноразово оцінювався Бюджетним управлінням Конгресу США (CBO), яке оцінювало його як помірно засіб скорочення дефіциту, оскільки воно включало підвищення

податків, в першу чергу, для платників податків з високим доходом (приблизно 5% з найбільшим доходом) і скорочення майбутнього збільшення витрат на Medicare, компенсуючи витрати на субсидію [67]. Жоден республіканець в Палаті представників або Сенаті не голосував за закон.

Для вирішення проблеми ексцесів в банківському секторі, які спровокували кризу, Обама підписав Закон Додда - Френка про реформу Уолл-стріт і захисту прав споживачів 2010 року. Цей закон обмежив прийняття банками ризиків і переглянув застарілий режим регулювання, який був неефективний в моніторингу недепозитарними або тіньового банківського сектора в центрі кризи, яка переросла традиційний депозитний банківський сектор. Також було створено Бюро фінансового захисту споживачів. Однак він не розділив найбільші банки (які ще більше зросли в результаті примусових злиттів під час кризи) або розділив інвестиційну та депозитарну банківську діяльність, як це зробив Закон Гласса-Стігала. Лише кілька республіканців у Конгресі проголосували за закон [68].

Протягом перших двох років президент Обама мав більшість в Палаті представників і Сенаті, що співпало з 111-м Конгресом Сполучених Штатів, який вважався одним з найпродуктивніших Конгресів з точки зору законодавства, прийнятого після 89-го Конгресу, під час правління Ліндона Джонсона. Велике суспільство. Однак на виборах в листопаді 2010 року республіканці виграли більшість в Палаті представників і скоротили демократичну більшість в Сенаті. Згодом він зіткнувся або з розколом, або з республіканським Конгресом, що обмежив своє економічне законодавство в основному бюджетними питаннями.

Велика рецесія привела до того, що доходи федерального уряду впали до найнижчого рівня в порівнянні з розміром економіки за 50 років. У той же час витрати на соціальне забезпечення (включаючи автоматичні стабілізатори, такі як допомога з безробіття і допомоги по інвалідності) та заходи стимулювання привели до значного зростання витрат. Це призвело до збільшення дефіциту бюджету, що викликало серйозні проблеми із заборгованістю. Це призвело до серії запеклих дебатів з Республіканським Конгресом.

Президент Обама підписав Акт про звільнення американських платників податків від 2012 року, який передбачав закінчення строку дії податкових скорочень Буша для осіб з високими доходами і ввів секвестр (ліміт) витрат на військові і інші дискреційні категорії витрат. У порівнянні з вихідним рівнем, коли податкові пільги Буша спливали за графіком у 2010 році для всіх рівнів доходу, це значно збільшило майбутні дефіцити. У порівнянні з попередніми роками, це значно скоротило дефіцит і обмежило зростання витрат в майбутньому. Цей закон і відновлюється економіка знизили дефіцит до історичного середнього значення по відношенню до ВВП до 2014 року [69].

Після відновлення економіки і прийняття великого бюджетного законодавства президент Обама почав перемикається на інший пріоритет - нерівність доходів і добробуту. З 1950 по 1979 рік верхній 1% заробляв приблизно 10% доходу. Однак до 2007 року цей показник зріс до 24% через поєднання глобалізації, автоматизації та змін в політиці, які послабили позицію працівника на переговорах по відношенню до капіталу (власникам). Він назвав збільшується розрив в доходах «визначальною проблемою нашого часу» в 2013 році. Його підвищення податків для платників податків з більш високим доходом підвищило їх ефективні податкові ставки, починаючи з 2013 року, що допомогло вирішити проблему нерівності доходів після сплати податків, в той час як створення робочих місць залишалося стійким.

Нерівність в багатстві також збільшилася: частка багатства, що належить 1% найбагатших людей, зросла з 24% в 1979 році до 36% до 2007 року. Хоча чистий капітал домогосподарств США зріс майже на 30% в порівнянні з докризовим піком в 2007-2016 роках, велика частина цього приросту дісталася найбагатшим американцям, як і до його перебування на посаді. До 2015 року частка багатства, що належить 1% найбагатших людей, досягла 42% [70].

Президент Обама також спробував вирішити проблему нерівності до вирахування податків (тобто ринкового доходу) за допомогою інвестицій в інфраструктуру для створення робочих місць для середнього класу і збільшення мінімальної заробітної плати на федеральному рівні. Хоча останній зазнав

поразки від республіканського конгресу, багато штатів все ж підвищили мінімальну заробітну плату, почасти завдяки його підтримці. У наприкінці 2015 Палата представників і Сенат, в рідкісної двопартійної формі, взяли найбільший пакет інфраструктури за десятиліття - Закон про виправлення положення про наземному транспорті в Америці [71].

В економічній політиці позиції президента США Дональда Трампа до його обрання присутні елементи всього політичного спектра. Однак після приходу до влади його дії вказали на політичний зсув вправо в сторону більш консервативної економічної політики.

Перед виборами тодішній кандидат Трамп запропонував значне зниження прибуткового податку і дерегулювання відповідно до консервативною політикою (Республіканська партія), а також значні інвестиції в інфраструктуру і захист статус-кво для пенсійних прав літніх людей, що зазвичай вважається ліберальної політикою (Демократична партія). Його антиглобалістська політика торгового протекціонізму і скорочення імміграції перетинається з партійними лініями. Таке поєднання політичних позицій обох партій можна було б вважати «популістським» і, ймовірно, досягло успіху в зверненні деяких виборців Обами 2012 року, які стали виборцями Трампа в 2016 році [72].

Президент Трамп оголосив про економічну стратегію «Америка перш за все» в своїй інавгураційній промові в січні 2017 року: «Кожне рішення з питань торгівлі, податків, імміграції та закордонних справ буде прийматися в інтересах американських робітників і американських сімей». Мова включала посилення на інфраструктуру і військові інвестиції, охорону кордонів, скорочення злочинності, скорочення торгового дефіциту (наприклад, «повернення нашого багатства») і протекціонізм (наприклад, «повернення наших робочих місць»). Центральна тема його виступу, «Американська бійня», стосувалася «проіржавілих фабрик, розкиданих, як надгробки», і тих «мільйонів і мільйонів американських робітників, залишених» політичним «істеблішментом», який «захищав себе, але не громадян країни». нашій країні». Багато твердження,

зроблені на його адресу, були охарактеризовані фахівцями з перевірки фактів як помилкові, що вводять в оману або перебільшені [73].

Федеральний бюджет президента США Трампа на 2018 рік відображало економічні пріоритети його адміністрації на наступне десятиліття і вказував на зрушення вправо (тобто більш консервативний) в порівнянні з десятирічним прогнозом СВО від січня 2017 року:

Елементи республіканської порядку денного: скорочення витрат на охорону здоров'я майже на 2 трильйони доларів (в першу чергу за рахунок Medicaid, програми для осіб з низькими доходами), близько 1,5 т трлн дол. США на скорочення дискреційних витрат, не пов'язаних з обороною, і близько 1 трлн дол. США на скорочення корпоративних податків і податків на прибуток, що являє собою чистий прибуток. скорочення дефіциту на 2,5 трлн дол. США.

Елементи демократичної порядку денного: чисте скорочення витрат на оборону на 300 млрд дол. США і ще приблизно на 200 млрд дол. США на інфраструктуру для скорочення чистого дефіциту на 100 млрд дол. США [74-75].

Журналіст Метью Іглесіас написав в грудні 2017 року, що, хоча Трамп проводив кампанію як популіст, велика частина його післявиборчої економічної програми відповідала вкрай правій економічної політики: «Його рішення переробити себе на посаді в якості послідовного представника ультраправа політика була ключовим стратегічним рішенням президентства Трампа» - Іглесіас припустив, що це була угода, спрямована на зниження контролю Конгресу над виконавчою владою. Економіст Пол Кругман висловив аналогічну думку в лютому 2020 року, написавши, що початкові обіцянки Трампа про більш двосторонньому порядку денному (наприклад, підвищення податків на багатих, інвестиції в інфраструктуру і збереження програм соціального захисту) в кінцевому підсумку поступилися місцем більш типовим республіканським політичним пріоритетам. про зниження податків і скорочення витрат на систему соціального захисту, хоча без колишніх побоювань з приводу бюджетного дефіциту, які республіканці висловлю али під час адміністрації Обама. [76-78]

Президент Трамп також прагнув заручитися допомогою Федеральної резервної системи США для підтримки своїх спроб стимулювати економіку. Спочатку офіційні особи ФРС натякнули в грудні 2016 року, що стимулам податково-бюджетної політики (тобто зниження податків і збільшення державних витрат) в економіці, яка вже близька до повної зайнятості і росте біля своїх максимальних стійких темпів близько 2%, може протидіяти жорсткість грошово -кредитної політики (наприклад,, підвищення процентних ставок), щоб компенсувати ризик інфляції. Однак після підвищення ставок до 2018 року в 2019 році ФРС кілька разів знизилася процентні ставки, посиляючись на відповідні питання глобального економічного спаду і торгової політики Трампа. Президент Трамп часто критикував ФРС за підвищення процентних ставок під час його перебування на посаді, хоча він також критикував ФРС за збереження низьких ставок під час правління президента Обами. [79]

Таким чином, можемо виокремити основні напрями та реалізацію стратегій глобального економічного лідерства США і систематизувати результат аналізу в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Основні напрями економічних стратегій США за 1980-2020 р.р.

Роки правління	Президент	Основні напрями глобального економічного лідерства
1980-1988	Рональд Уілсон Рейган	- запровадження скорочення внутрішніх дискреційних витрат; - скорочення податків; - федеральні ставки податку на прибуток були значно знижені; - збільшення військових витрат, що сприяло загальному збільшенню федерального боргу.
1989-1992	Джордж Герберт Вокер Буш	- примирення бюджету Omnibus 1990 р. (OBRA-90); - збільшення податку на бензин; - підвищення податку на газ.

Продовження табл. 2.1

1993-2000	Уільям Джеффесон (Біл) Клінтон	- встановлення фіскальної дисципліни та усунення дефіциту бюджету - підтримка низьких процентних ставок та залучення інвестицій у приватний сектор; - усунення протекціоністських тарифів;
-----------	--------------------------------	--

		- інвестування в людський капітал через освіту та дослідження.
2001-2008	Джордж Уокер Буш	- зниження податків, яке було продовжено безстроково президентом Обамою приблизно для 99% платників податків або близько 80% вартості податків. - численні економічні програми, призначені для збереження фінансової системи країни, включаючи Програму допомоги з проблемними активами (TARP) для придбання токсичних активів у фінансових установах.
2009-2016	Барак Хусейн Обама II	- збільшення федеральних витрат на охорону здоров'я, інфраструктуру, освіту, різні податкові пільги, заохочення та пряму допомогу фізичним особам; - запровадження Програми державно-приватних інвестицій для застарілих активів; - поновлення позик для ТНК, таких як General Motors та Chrysler для продовження діяльності під час реорганізації; - гарантії витрат та позик від Федерального резерву та Міністерства фінансів.
2017-2020	Дональд Джон Трамп	- скорочення видатків на охорону здоров'я; - економічна стратегія "Америка в першу чергу"; - скорочення витрат на оборону.

Джерело: систематизовано автором

В результаті дослідження ми зіткнулися з різним баченням та реалізацією економічної політики та стратегією США у період з 1980-го року по 2020-й рік.

На нашу думку, основними факторами успішної реалізації економічної політики США є наслідування політичної та економічної політики кожної наступної президентської адміністрації; запровадження податкових реформ; скорочення видатків, підтримка малого, середнього та великого бізнесу з боку держави; вкладення державних коштів у розвиток наукової сфери та провідна освіта у світі, конкурентна ринкова економіка; незалежний Центральний банк; незалежні суди та ін.

Насьогодні однією з прогресивних, високотехнологічних та інноваційною вважається саме освіта, яку пропонують вищі заклади саме в США.

На основі досліджень у пункті 1, розділу 2 стратегій глобального економічного лідерства США, перейдемо до аналізу статистичних даних США у пункті 2, розділу 2, дослідимо, який саме вплив мали економічні стратегії на економіку країни та світові показники, які були зазначені у розділі 1, пункт 2:

ВВП, індекс глобалізації та індекс економічної свободи та ін., яких дотримувалася країна за часів кожного президента.

2.2. Дослідження основних показників глобального економічного лідерства США за 1980-2020 р.р.

Використовуючи класифікацію економічних показників та способи їх визначення наведених в розділі 1, пункт 2, зробимо дослідження основних показників глобального економічного лідерства США використовуючи статистичні дані Світового Банку та Федерального Резервного Банку Сан-Луїса [80-83].

Під час перебування Рейгана на посаді (1980-1988 р.р.) інфляція зменшилася з 12,5% до 4,4%. За часів адміністрації Рейгана рівень безробіття знизився з 7,5% до 5,4%, при цьому найвищий показник сягнув до 10,8% у 1982 р. та 10,4% у 1983 р. Складаючи в середньому 7,5% за 8 років правління, а реальний ріст ВВП становив в середньому 3,4%, максимум – 8,6% у 1983 р., тоді як номінальне зростання ВВП становило в середньому 7,4%, а пік – 12,2% у 1982 р.

Витрати за роки, передбачені бюджетом Рейгана (1982–1989 фінансові роки), становили в середньому 21,6% ВВП, що є найвищим показником серед усіх президентів за період 1980-2020 р.р. Державний борг зріс з 26% ВВП у 1980 р. до 41% ВВП у 1988 р. У долларовому вираженні державний борг зріс із 712 млрд дол. США в 1980 р. до 2,022 трлн дол. США в 1988 р. Рівень безробіття зріс із 7% у 1980 р. до 11% у 1982 р., потім знизився до 5% у 1988 р. Рівень інфляції знизився з 10% у 1980 р. до 4% у 1988 р.

Деякі економісти заявляють, що політика Рейгана була важливою складовою частиною третьої за довжиною економічної експансії мирного часу в історії США [84]. За часів адміністрації Рейгана реальний ріст ВВП становив у середньому 3,5% порівняно з 2,9% протягом попередніх восьми років.

Середньорічний рівень безробіття знизився на 1,7% з 7,2% у 1980 році до 5,5% у 1988 році, після того, як за попередні вісім років він збільшився на 1,6 %. Зайнятість у фермерських господарствах за час президентства Рейгана зросла на 16,1 млн. порівняно з 15,4 млн. за попередні вісім років, тоді як зайнятість у виробництві скоротилася на 582 000 після зростання на 363 000 за попередні вісім років. Адміністрація Рейгана єдина не підняла мінімальну заробітну плату. Рівень інфляції у 1980 р. становив 13,5%, знизився до 4,1% у 1988 р., частково через те, що Федеральний резерв підвищив процентні ставки (пік ставки досягав 20,5% у серпні 1981 р. Останні сприяли спаду з липня 1981 р. по листопад 1982 р., під час якого безробіття зросло до 9,7%, а показник ВВП впав на 1,9%. Крім того, ріст доходів уповільнився для середнього та нижчого класу (2,4% до 1,8%), а зріс для вищого класу (2,2% до 4,83%) [85].

Індекс інфляції, що додається до рівня безробіття, зменшився з 19,33, з початку адміністрації, до 9,72, коли закінчилось президентство, що є найбільшим показником поліпшення для президента з моменту залишення Гаррі Труманом посади [86].

Рівень безробіття в середньому становив 7,5% за Рейгана, порівняно із середнім показником 6,6% за попередні вісім років. Після грудня 1982 року показник стабільно зменшувався, щомісяця, коли Рейган залишив свою посаду, становив 5,4% [87].

Деякі аналітики стверджують, що за один місяць – вересень 1983 р. Було створено понад мільйон робочих місць. Хоча офіційні дані підтверджують цю цифру, це було спричинено страйком майже 700 000 працівників АТ&Т, який у серпні 1983 р. Зараховувався до втрати робочих місць, з швидким вирішенням страйку, що призвело до повернення робітників у вересні, а потім це зарахували до вибору роботи [88].

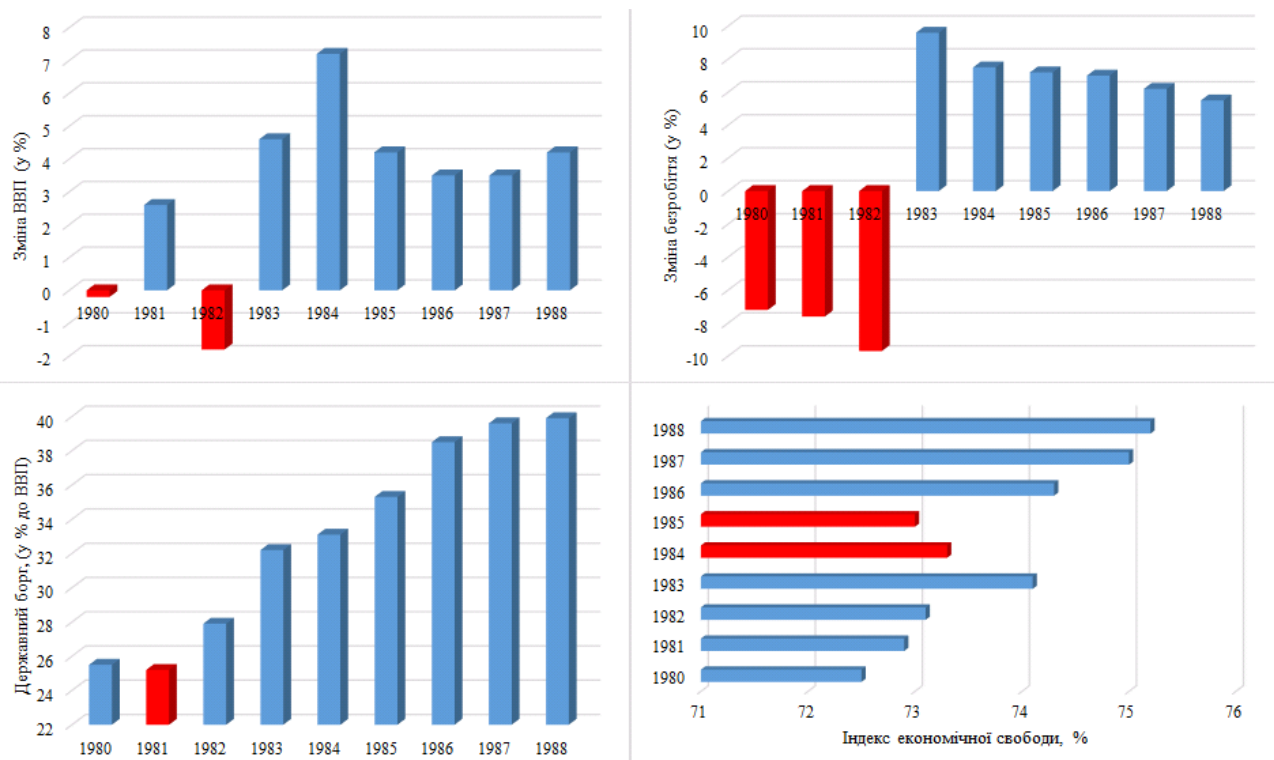

Рис. 2.1. Динаміка макроекономічних показників за часів президентства Р.Рейгана 1980-1988 р.р.

Джерело: побудовано автором, [80-83]

У 1980-х роках зростання промислової продуктивності в США відповідало рівню темпів їх торгових партнерів. Частка виробництва ВВП перевищила показник Другої світової війни і в 1982 році і відповідала «рівню випуску, досягнутим у 1960-х роках, коли американські фабрики гули».

За час президентства Рейгана федеральний борг, який належав громадськості, майже втричі збільшився в номінальному вираженні - з 738 млрд до 2,1 трлн дол. США. Це призвело до переходу США від найбільшого у світі міжнародного кредитора до найбільшого у світі боржника. Рейган описав новий борг як «найбільше розчарування» свого президентства [89].

Дефіцит федерального бюджету у відсотках до ВВП зріс з 2,5% ВВП у 1981 фінансовому році до 5,7% ВВП у 1983 році, а потім знизився до 2,7% ВВП у 1989 році [90].

Загальні федеральні витрати становили в середньому 21,8% ВВП у 1981–88 рр. проти середнього показника 1974–1980 рр. 20,1% ВВП. Це був найвищий показник серед усіх президентів від Картера до Трампа.

Загальний федеральний дохід становив у середньому 17,7% ВВП у 1981–1988 рр. проти середнього показника 1974–1980 р. 17,6% ВВП.

Доходи федерального податку на доходи фізичних осіб впали з 8,7% ВВП у 1980 р. до мінімуму 7,5% ВВП у 1984 р., а потім зросли до 7,8% ВВП у 1988 р. Реальний ВВП зріс понад третину під час президентства Рейгана, збільшившись понад 2 трлн дол. США. Сумарний річний темп приросту ВВП становив 3,6% за вісім років Рейгана, порівняно з 2,7% за попередні вісім років. Реальний ВВП на душу населення за часів Рейгана зріс на 2,6%, порівняно із середнім зростанням за попередні вісім років на 1,9%.

Систематизуємо та дослідимо макроекономічні показники США та їх зміну за часів президенства Р. Рейгана у 1980-1988 р.р. використовуючи формули для розрахунку з розділу 1, пункт 2.

Таблиця 2.2

Зміна макроекономічних показників США за часів президенства Р. Рейгана у 1980-1988 р.р.

Рік	Номінальний ВВП, млрд. \$	ВВП на душу населення, \$	Зміна ВВП (у %)	Зміна інфляції (у %)	Зміна безробіття (у %)	Бюджетний баланс (у % до ВВП)	Державний борг, (у % до ВВП)	Індекс економічної свободи, %	Індекс економічної глобалізації, %
1988	5252.6	21442	▲ 4.2	▲ 4.1	▼ 5.5	▲ -3.0	▲ 39.9	75.2	51.32
1987	4870.2	20063	▲ 3.5	▲ 3.6	▼ 6.2	▲ -3.1	▲ 39.6	75	50.46
1986	4590.1	19078	▲ 3.5	▼ 1.9	▼ 7.0	▲ -4.8	▲ 38.5	74.3	49.94
1985	4346.8	18232	▲ 4.2	▼ 3.5	▼ 7.2	▼ -4.9	▲ 35.3	73	49.56
1984	4040.7	17099	▲ 7.2	▲ 4.4	▼ 7.5	▼ -4.6	▲ 33.1	73.3	44.57
1983	3638.1	15531	▲ 4.6	▼ 3.2	▼ 9.6	▼ -5.7	▲ 32.2	74.1	44.12
1982	3145.0	13410	▼ -1.8	▼ 6.2	▲ 9.7	▼ -3.8	▲ 27.9	73.1	44.41
1981	3211.0	13966	▲ 2.6	▼ 10.4	▲ 7.6	▲ -2.5	▼ 25.2	72.9	43.77
1980	2862.5	12575	▼ -0.2	▲ 13.5	▲ 7.2	▼ -2.6	▲ 25.5	72.5	43.79

Джерело: побудовано автором, [80-83]

Аналізуючи економічні показники за часи правління Р. Рейгана у 1980-1988 р.р., можемо відстежити невпинний ріст номінального ВВП, ВВП на душу населення, лише у 1982 році зафіксований незначний спад показника. Індекс економічної свободи та індекс економічної глобалізації. Зміна рівень інфляції в середньому склала 3,325%. Державний борг у%-ому відношенні до ВВП збільшується, що свідчить про неспроможність держави виплачувати зовнішній борг та позитивний вплив економічної стратегії на економіку країни.

Перейдемо до аналізу економічних результатів за термін перебування на посаді президента Дж. Г. Уокера Буша у 1989-1992 р.р.:

Систематизуємо та дослідимо економічні показники США та їх зміну за часів президенства Дж. Г. Уокера Буша у 1989-1992 р.р.:використовуючи формули для розрахунку з розділу 1, пункт 2.

Таблиця 2.3

Зміна економічних показників США за часів президенства Дж. Г. Уокера Буша у 1989-1992 р.р.

Рік	Номінальний ВВП, млрд. \$	ВВП на душу населення, \$	Зміна ВВП (у %)	Зміна інфляції (у %)	Зміна безробіття (у %)	Бюджетний баланс (у % до ВВП)	Державний борг, (у % до ВВП)	Індекс економічної свободи, %	Індекс економічної глобалізації, %
1992	6539.3	25467	▲ 3.6	▼ 3.0	▲ 7.5	▼ -4.5	▲ 46,80	76.3	54.68
1991	5919.8	24366	▼ -0.1	▼ 4.2	▲ 6.9	▼ -4.4	▲ 44,10	76.1	54.85
1990	5979.6	23914	▲ 1.9	▲ 5.4	▲ 5.6	▼ -3.7	▲ 40,90	75.3	54.89
1989	5657.7	22879	▲ 3.7	▲ 4.8	▼ 5.3	▲ -2.7	▼ 39,40	75	54.48

Джерело: побудовано автором, [80-83]

В результаті аналізу економічних показників за часи правління Дж. Г. Уокера Буша у 1989-1992 р.р., прослідковується невпинний ріст номінального ВВП, ВВП на душу населення, лише у 1991 році зафіксований незначний спад показника на 0,1%. Індекс економічної свободи та індекс економічної глобалізації. Зміна рівень інфляції в середньому склала 4,35%. Безробіття пропорційно зростає. Державний борг у%-ому відношенні до ВВП збільшується, що свідчить про неспроможність держави виплачувати зовнішній борг та позитивний вплив економічної стратегії на економіку країни.

Перейдемо до аналізу економічних результатів за два терміни перебування на посаді президента Б. Клінтона у 1993-2000 р.р.:

Профіцит бюджету за 1998-2001 фінансові роки, єдині такі роки за 1970-2018. Останні чотири бюджети Клінтона були збалансованими бюджетами з надлишками, починаючи з бюджету 1997 року.

Відношення боргу населення до ВВП, що є первинним показником федерального боргу США, впало з 47,8% у 1993 році до 33,6% до 2000 року. Заборгованість населення фактично була виплачена на 453 мільярди доларів за періоди 1998-2001 років, єдиний раз це сталося між 1970 і 2018 роками.

Федеральні витрати впали з 20,7% ВВП у 1993 р. До 17,6% ВВП у 2000 р., що нижче історичного середнього показника (з 1966 р. По 2015 р.) У 20,2% ВВП.

Податкові надходження стабільно зростали з 17,0% ВВП у 1993 р. До 20,0% ВВП у 2000 р., що значно перевищувало історичний середній показник 17,4% ВВП.

Рис.2.2. Динаміка макроекономічних показників за часів правління Клінтона (1993-2000 р.р.)

Джерело: побудовано автором, [80-83]

Витрати на оборону впали з 4,3% ВВП у 1993 році до 2,9% ВВП до 2000 року, оскільки США отримали "дивіденд миру" після падіння Радянського Союзу. У долларовому вираженні витрати на оборону впали з 292 мільярдів доларів у 1993 році до 266 мільярдів доларів до 1996 року, а потім повільно зросли до 295 мільярдів доларів до 2000 року.

Дискреційні витрати, що не стосуються оборони, впали з 3,6% ВВП у 1993 році до 3,2% ВВП до 2000 року. У долларовому вираженні вони зросли з 248 млрд дол. США у 1993 році до 343 млрд дол. США у 2000 році; стійке економічне зростання все ще дозволило коефіцієнту впасти відносно ВВП [91].

Ці надлишки в 1998-2001 роках були пов'язані з потужною економікою, що генерує високі податкові надходження, збільшення податків на платників податку з вищими доходами, обмеження витрат та надходження податку на прибуток від капіталу внаслідок буму на фондовому ринку. Така схема підвищення податків та скорочення витрат (тобто економії) в умовах економічного піднесення точно збігається з порадами Джона Мейнарда Кейнса, який заявив у 1937 році: «Бум, а не спад, є правильним часом для економії в Казначействі» [92]. Однак цей надзвичайний успіх не зупинив консервативних експертів у спробах дискредитувати це досягнення. Їх аргумент по суті виглядає так: Хоча борг, що перебуває у населення, був зменшений, надлишки коштів, внесених у систему соціального страхування, використовувались для виплати цим власникам облігацій, фактично позичаючи в одній кишені (майбутні одержувачі програм соціального страхування), щоб погасити іншу (поточна власники облігацій), такі, що загальний борг зріс. Однак, хоча це правда, так також працює прислів'я "математика" для всіх інших сучасних президентів. Неточно дискредитувати виняткову сувору фіскальну епоху епохи Клінтона щодо інших сучасних президентів, яка, проте, практично будь-якими мірами збіглася з економікою, що розвивається. Також доречно зазначити, що ця бурхлива економіка сталася, незважаючи на попередження республіканців про те, що таке збільшення податків для найвищих платників податку на прибуток сповільнить економіку та створення робочих місць. Можливо, бум був би ще

більшим, якби мали місце більші дефіцити, але це не був аргумент, наведений у той час.

Систематизуємо економічні показники США та їх зміни за часів президенства Б. Клінтона у 1993-2000 р.р. використовуючи формули для розрахунку з розділу 1, пункт 2 та статистичні дані для розрахунку та аналізу.

Таблиця. 2.4

Зміна макроекономічних показників США за часів президенства Б. Клінтона у 1993-2000 р.р.

Рік	Номінальний ВВП, млрд. \$	ВВП на душу населення, \$	Зміна ВВП (у %)	Зміна інфляції (у %)	Зміна безробіття (у %)	Бюджетний баланс (у % до ВВП)	Державний борг, (у % до ВВП)	Індекс економічної свободи, %	Індекс економічної глобалізації, %
2000	10284.8	36433	▲ 4.1	▲ 3.4	▼ 4.0	▲ 2.3	▼ 33.7	76.4	64.81
1999	9660.6	34602	▲ 4.8	▲ 2.2	▼ 4.2	▲ 1.3	▼ 38.3	75.5	63.36
1998	9089.2	32929	▲ 4.5	▼ 1.5	▼ 4.5	▲ 0.8	▼ 41.7	75.4	61.99
1997	8608.5	31554	▲ 4.4	▼ 2.3	▼ 4.9	▲ -0.2	▼ 44.6	75.6	60.93
1996	8100.1	30047	▲ 3.7	▲ 2.9	▼ 5.4	▲ -1.3	▼ 47.0	76.7	59.1
1995	7664.1	28763	▲ 2.7	▲ 2.8	▼ 5.6	▲ -2.1	▼ 47.7	76.7	57.79
1994	7308.8	27756	▲ 4.0	▼ 2.6	▼ 6.1	▲ -2.8	▼ 47.8	76.6	56.18
1993	6878.7	26442	▲ 2.7	▼ 3.0	▼ 6.9	▲ -3.7	▲ 47.9	76.5	55.08

Джерело: побудовано автором, [80-83]

Дослідження та аналіз економічних показників за часи правління Б. Клінтона у 1993-2000 р.р., можемо відстежити неспинний ріст номінального ВВП, ВВП на душу населення. Індекс економічної свободи та індекс економічної глобалізації. Зміна рівня інфляції в середньому склала 1,9%. Спостерігається покращення у зміні безробіття, працевлаштування зростає, безробіття зменшується. Державний борг у%-ому відношенні до ВВП зменшується, що свідчить про спроможність держави виплачувати зовнішній борг та позитивний вплив економічної стратегії на економіку країни.

Перейдемо до аналізу економічних результатів за два терміни перебування на посаді президента Джорджа Вокера Буша (2001-2008 р.р.):

Економічне зростання, що вимірюється як зміна реального ВВП порівняно з попереднім кварталом, у середньому становило 1,8% з 1 кварталу 2001 року по

4 квартал 2008 року. Це було повільніше, ніж середнє значення 2,6% з 1 кварталу 1989 року по 4 квартал 2008 року [93]. Реальний ВВП зріс майже на 3% протягом першого терміну президента Буша, але лише на 0,5% під час його другого терміну. За часів адміністрації Клінтона зростання ВВП було близько 4%. Важливим рушієм економічного зростання за часів адміністрації Буша було видобуток власного капіталу, по суті, позики проти вартості будинку для фінансування особистого споживання. Безкоштовні готівкові кошти, використані споживачами за рахунок видобутку власного капіталу, удвічі збільшились з 627 млрд. Доларів у 2001 році до 1428 мільярдів доларів у 2005 році внаслідок побудови житлової бульбашки - майже 5 трильйонів доларів за цей період. Використання будинку як джерела коштів також суттєво знизило рівень чистого заощадження [94]

Реальний ВВП зріс із 12,6 трлн. дол. США в I кварталі 2001 р. До піку в 15,0 трлн. дол. США у 4 кварталі 2007 року, перш ніж досяг 14,6 трлн дол. США, сукупний приріст склав 2 трлн дол. США або 16%. Доповідь Спільного економічного комітету Конгресу США від березня 2006 р. Показала, що економіка США перевершила свою групу великих розвинених економік з 2001 по 2005 рр. (Інші економіки - Канада, Європейський Союз та Японія). Зростання ВВП, інвестицій, промислового виробництва, зайнятості, продуктивності праці та стабільності цін [95].

Сезонно скоригований рівень безробіття зріс з 4,3% у січні 2001 р. До 6,3% у червні 2003 р., а потім впав, коли житловий міхур роздувся до рівня 4,4% у березні 2007 р. По мірі поглиблення Великої рецесії цей показник знову зріс до 6,1% у серпні 2008 року та до 7,2% у грудні 2008 року на кінець адміністрації Буша. Пік досяг 9,9% у листопаді 2009 року, на початку адміністрації Обама. З грудня 2007 року, коли почався спад, до грудня 2008 року, додатковими 3,6 мільйона людей стали безробітними [96-97].

Процентні ставки залишались на помірному рівні протягом більшості його двох строків, при цьому 10-річна казначейська облігація становила в середньому

4,4% дохідності порівняно з 5,8% у першому кварталі 1989-Q4 2008 рр. Вона закінчилася на 2,4% із поглибленням рецесії.

Інфляція (вимірювана як ІСЦ) становила в середньому 2,8% за час його перебування на посаді. В кінці 2008 р. впала до нуля, коли економіка вступила в глибоку рецесію [98].

Збільшення боргу стало рушієм житлового міхура та криз, що послідували за ними. Коли ціни на житло падали, але величина іпотечного боргу, як правило, не змінювалася, багато власників будинків опинились у негативному становищі власного капіталу (під водою) у своїх будинках, що спричинило значну проблему з виплатами житла та викупом майна. Це змусило інвесторів сумніватися у вартості іпотечних цінних паперів, що перебувають у власності фінансових установ, сприяючи бігу на тіньовій банківській системі.

Рис. 2.3. Динаміка макроекономічних показників за часів президенства

Дж. Уокера Буша у 2001-2008 р.р.

Джерело: побудовано автором, [80-83]

Середній дохід домогосподарств більш ніж встигав за рівнем інфляції з тих пір, як Буш взяв під контроль фіскальну політику під час майже рецесії 2001 року, збільшившись на 1,6% у постійному 2007 році до 50 233 доларів у 2007 році з 49 454 доларів у 2001 році.

Рівень бідності зріс з 11,25% у 2000 р. До 12,3% у 2006 р. Після досягнення найвищого рівня в 12,7% у 2004 р. ; у 2008 р. зросла до 13,2%. Рівень бідності до 18 років збільшився з 16,2% у 2000 році до 18% у 2007 році; у 2008 р. зріс до 19%. З 2000 по 2005 рік лише 4% робітників, як правило, високоосвічених фахівців, мали реальний дохід.

У табл. 2.5 маємо результат дослідження макроекономічних показників США та їх зміни за часів президенства Дж. Уокера Буша у 2001-2008 р.р. отримані на основі формул з розділу 1, пункт 2 та статистичних даних для розрахунку та аналізу.

Таблиця 2.5

Зміна макроекономічних показників США за часів президенства Дж. Уокера Буша у 2001-2008 р.р.

Рік	Номінальний ВВП, млрд. \$	ВВП на душу населення, \$	Зміна ВВП (у %)	Зміна інфляції (у %)	Зміна безробіття (у %)	Бюджетний баланс (у % до ВВП)	Державний борг, (у % до ВВП)	Індекс економічної свободи, %	Індекс економічної глобалізації, %
2008	14718.6	48302	▼ -0.2	▲ 3.8	▲ 5.8	▼ -4.6	▲ 39.4	81	65.82
2007	14477.6	47955	▲ 1.9	▼ 2.9	▲ 4.6	▼ -0.8	▼ 35.2	81.2	68.06
2006	13855.9	46352	▲ 2.9	▼ 3.2	▼ 4.6	▲ -0.1	▼ 35.4	81.2	66.92
2005	13093.7	44218	▲ 3.3	▲ 3.4	▼ 5.1	▲ -1.2	▲ 35.8	79.9	64.96
2004	12274.9	41838	▲ 3.8	▲ 2.7	▼ 5.5	▼ -2.3	▲ 35.7	78.7	65.15
2003	11510.7	39592	▲ 2.8	▲ 2.3	▲ 6.0	▼ -2.8	▲ 34.7	78.2	63.07
2002	10977.5	38114	▲ 1.8	▼ 1.6	▲ 5.8	▼ -1.7	▲ 32.7	78.4	62.22
2001	10621.9	37241	▲ 1.0	▼ 2.8	▲ 4.7	▼ 1.2	▲ 31.5	79.1	64.11

Джерело: побудовано автором, [80-83]

Дослідження та аналіз економічних показників за часи правління Дж. Уокера Буша у 2001-2008 р.р., можемо відстежити невинний ріст номінального ВВП, ВВП на душу населення, лише у 2008 році була незначна зміна показника у меншу сторону. Індекс економічної свободи та індекс економічної глобалізації.

Зміна рівня інфляції в середньому склала 2,8%. Не стабільна ситуація з безробіттям та працевлаштуванням. До збільшення державного боргу призвело, наприклад, зниження податків та війни. Але навіть за таких умов, можемо зробити висновок про позитивний вплив економічної стратегії на економіку країни.

Перейдемо до аналізу економічних результатів при адміністрації Б. Обама (2009-2016 р.р.):

Аналіз, проведений Bloomberg News в січні 2019 року, показав, що економіка Обама після двох років посіла друге місце серед семи президентів з 1980 по 2019 рік, виходячи з чотирнадцяти показників економічної діяльності та фінансових показників [99].

Економічне зростання, вимірюваний як зміна реального ВВП, з 2 кварталу 2009 року по 4 квартал 2016 р склав в середньому 2,0%. Це було повільніше, ніж в середньому 2,6% з 1 кварталу 1989 по 4 квартал 2008 р. реальний ВВП зріс майже на 3% під час першого президентського терміну Буша і лише на 0,5% під час його другого терміну. При адміністрації Клінтона зростання ВВП наближався до 4%, що трохи швидше, ніж при адміністрації Рейгана [100].

Реальний ВВП зріс з 14,4 трильйона доларів в першому кварталі 2009 року до 16,8 трильйона доларів в четвертому кварталі 2016 року, сукупний ріст склав 2,4 трильйона доларів або 16,6%. Реальний ВВП на душу населення зріс від 46 930 доларів в 2009 році до 51 523 доларів в 2016 році (рекордний рівень), збільшившись на 4593 долара або 9,7% [101].

Інфляція (вимірювана CPI-All Urban Consumers, All Items) впала до історично низького рівня під час його правління, в середньому 1,4% з 2 кварталу 2009 року по 4 квартал 2016 р що значно нижче середнього показника 3,0% з 1 кварталу 1989 по 4 квартал 2008 р.

Процентні ставки також впали і залишилися дуже низькими. Прибутковість 10-річних казначейських облігацій з 2 кварталу 2009 року по 4 квартал 2016 р склала в середньому 2,4%, що набагато нижче середнього показника 5,8% з 1 кварталу 1989 по 4 квартал 2008 року [102].

Державний борг зріс з 6,3 трлн дол. США на 31 січня 2009 року до 14,4 трильйона доларів на 31 грудня 2016 року, тобто на 8,1 трильйона доларів або 128%. У відсотках від ВВП він виріс з 52,3% ВВП в 2009 році до 76% ВВП до 2016 року. Як описано вище, більша частина збільшення боргу була успадкована від попередньої адміністрації (наприклад, зниження податків і війни) або була викликана Великою рецесією (наприклад, зниження доходів і більш високі витрати на автоматичні стабілізатори), на відміну від політики Обама [103].

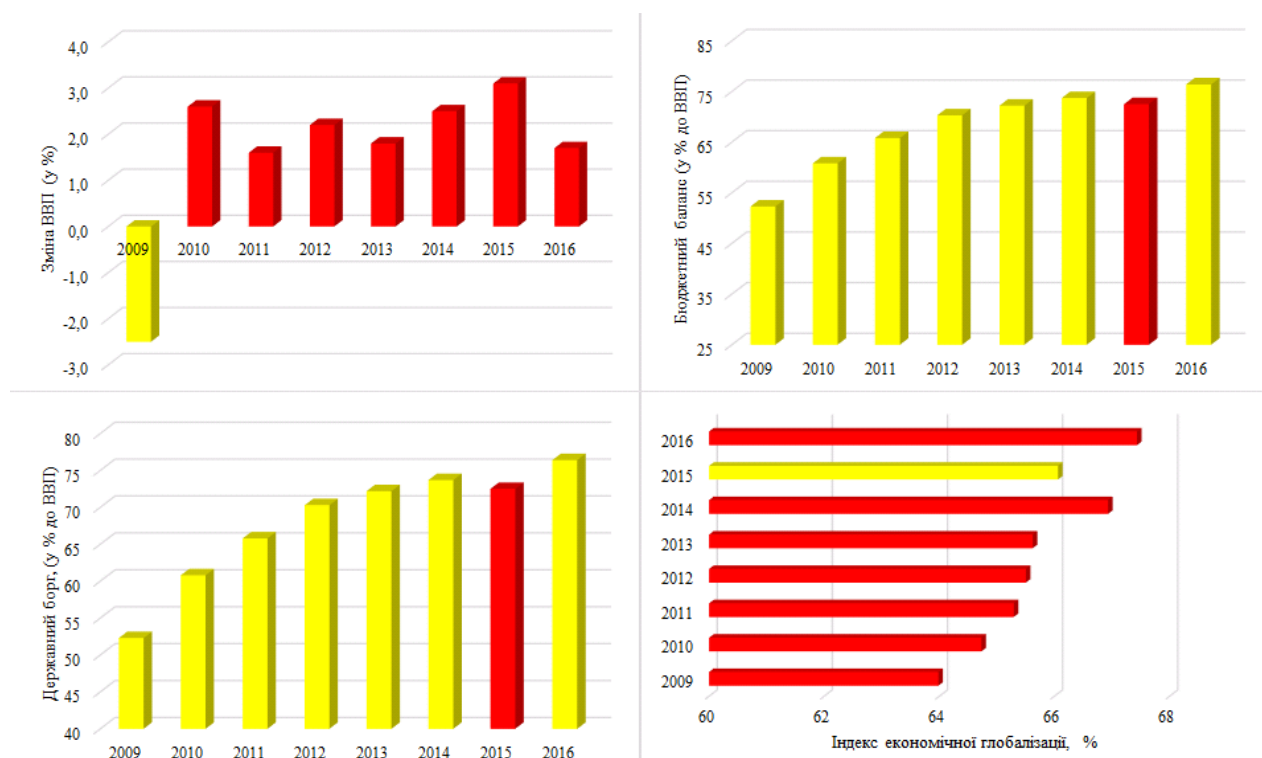

Рис. 2.4. Динаміка макроекономічних показників за часів президенства Б. Обама у 2009-2016 р.р.

Джерело: побудовано автором, [80-83]

Державний борг (державний борг плюс внутрішньодержавний борг) виріс з 10,6 трлн доларів на 31 січня 2009 р до 20,0 трлн на 31 грудня 2016 р збільшившись на 9,4 трлн доларів, або на 88% [103].

Обама керував третім за тривалістю економічним зростанням серед 33 експансій, що відслідковуються з моменту початку рекордів в 1857 році, і самим

тривалим безперервним періодом створення робочих місць в приватному секторі з моменту початку рекордного зростання в 1939 році. [104]

У табл. 2.6 маємо результат дослідження макроекономічних показників США та їх зміни за часів президенства Б. Обама у 2009-2016 р.р. отримані на основі формул з розділу 1, пункт 2 та статистичних даних для розрахунку та аналізу.

Таблиця 2.6

Зміна макроекономічних показників США за часів президенства Б. Обама у 2009-2016 р.р.

Рік	Номінальний ВВП, млрд. \$	ВВП на душу населення, \$	Зміна ВВП (у %)	Зміна інфляції (у %)	Зміна безробіття (у %)	Бюджетний баланс (у % до ВВП)	Державний борг, (у % до ВВП)	Індекс економічної свободи, %	Індекс економічної глобалізації, %
2016	18715.0	57878	▲ 1.7	▲ 1.3	▼ 4.9	▼ -3.1	▲ 76.4	75.4	67.43
2015	18224.8	56770	▲ 3.1	▼ 0.1	▼ 5.3	▲ -2.4	▼ 72.5	76.2	66.06
2014	17521.3	54993	▲ 2.5	▲ 1.6	▼ 6.2	▲ -2.8	▲ 73.7	75.5	66.93
2013	16784.9	52737	▲ 1.8	▼ 1.5	▼ 7.4	▲ -4.0	▲ 72.2	76	65.62
2012	16155.3	51404	▲ 2.2	▼ 2.1	▼ 8.1	▲ -5.7	▲ 70.3	76.3	65.5
2011	15517.9	49736	▲ 1.6	▲ 3.1	▼ 8.9	▲ -7.3	▲ 65.8	77.8	65.29
2010	14964.4	48311	▲ 2.6	▲ 1.6	▲ 9.6	▲ -8.6	▲ 60.8	78	64.73
2009	14418.7	46909	▼ -2.5	▼ -0.3	▲ 9.3	▼ -9.8	▲ 52.3	80.7	63.98

Джерело: побудовано автором, [80-83]

Аналіз економічних показників за часи Б. Обама у 2009-2016 р.р., можемо відстежити невпинний ріст номінального ВВП, ВВП на душу населення, лише у 2009 році був спад показника, що пояснюється . Індекс економічної свободи та індекс економічної глобалізації. Зміна рівня інфляції в середньому склала 2,8%. Тривалий безперервний період створення робочих місць, що сприяло зменшенню безробіття. До збільшення державного боргу призвело, наприклад, зменшення доходів та збільшення витрат для збалансування та автоматизації державних процесів. Але навіть за таких умов, можемо зробити висновок про позитивний вплив економічної стратегії на економіку країни.

Заключним кабінетом в нашому дослідженні є адміністрація Д. Трампа (2017-2020 р.р.) та економічні показники їх діяльності:

Економічне зростання, вимірюване реальним (з поправкою на інфляцію) ВВП, збільшився в середньому з 2,4% за останні три роки президента Обами (2014-2016 рр.) До 2,5% за перші 3 роки президентства Трампа (2017-2019 рр.). За оцінками СВО, сукупний ВВП виріс на 0,3% до кінця 2018 року через Закону про скорочення податків і зайнятості. Щоквартальні темпи зростання для збільшення сукупної суми на 0,3% складають близько 0,07% в квартал. У 2017 році Трамп стверджував, що зростання ВВП може досягти 6% в рік, якщо його податкові пільги будуть прийняті. [105]

СВО оцінює реальний потенційний ВВП, показник того, що економіка США може стабільно виробляти при повній зайнятості. СВО прогнозує в квітні 2018 року, що з 2018 по 2027 рік реальне потенційне зростання ВВП складе в середньому 1,8%. Суми, що перевищують цей поріг на короткі періоди, можуть бути викликані економічними стимулами (збільшенням боргу), такими як Закон про скорочення податків і робочих місць, або незвичайними подіями, такими як дії з ухилення від тарифів. Медіанний прогноз Федеральної резервної системи на червень 2019 р припускав зростання реального ВВП на весь рік на рівні 2,1% в 2019 році, 2,0% в 2020 році і 1,8% в 2021 році.

Бюро статистики праці оцінює внесок різних його компонентів в ВВП. Витрати федерального уряду не внесли значного внеску в зростання реального ВВП в середньому з 2014 по 2016 рік, що вказує на нейтральну фіскальну політику (тобто відсутність стимулів). Проте, з 2017 по 2019 рік він вносив близько 0,2% (0,2 процентних пункту) в середні темпи зростання щороку, що відображає стимулюючу збільшення дефіциту президента Трампа відповідно до Закону про податки і додаткові витрати.

У серпні 2019 року побоювання з приводу можливої майбутньої рецесії в США, частково викликані глобальною невизначеністю через торгову політику Трампа, привели до того, що Трамп зажадав від Федеральної резервної системи знизити процентні ставки. Трамп також почав публічно розглядати скорочення податків на фонд заробітної плати і приріст капіталу як додаткові заходи стимулювання, хоча вони не були прийняті [106].

Реальний ВВП зріс з 17,9 трильйона доларів в четвертому кварталі 2016 роки (квартал до інавгурації Трампа) до піку в 19,3 трильйона доларів в четвертому кварталі 2019 року, сукупний ріст склав 1,4 трильйона доларів або 8%. Це являє собою середньорічний темп зростання на 2,5%. Однак пандемія COVID-19 сприяла падінню ВВП в наступні два квартали до мінімуму в 17,3 трильйона доларів у другому кварталі 2020 року, що майже на 2 трильйони доларів або 10% від пікового значення. У третьому кварталі 2020 року ВВП частково відновився до 18,6 трлн доларів, збільшившись на 1,3 трлн доларів або 7% від мінімуму. У період з 4 кварталу 2016 року по 3 квартал 2020 року ВВП збільшився на 0,7 трлн дол США або 4%, що є середньорічний темп зростання 1,0%.

На рис. 2.5 відображена зміна ВВП за 2013-2020 р.р.

Рис. 2.5. Динаміка ВВП США за 2013–2020 роки

Джерело: побудовано автором, [80-83]

Журналіст Ніл Ірвін пояснив в The New York Times рекордну квартальне зниження в річному обчисленні в другому кварталі 2020 року на 31,4% і рекордна відновлення на 33,1% в третьому кварталі 2020 року. Як описано вище, рівень ВВП не відновився повністю станом на третій квартал 2020 року; математично більше пікове значення використовується для обчислення відсотка зниження, а

менше значення мінімуму використовується для обчислення відсотка відскоку. Витрати на послуги значно впали в порівнянні з піковим рівнем в 4 кварталі 2019 року, що частково компенсується збільшенням витрат на товари, підтримуваним заходами з надання допомоги, такими як Закон CARES на 2 трильйони доларів. Торговий дефіцит також збільшився, оскільки експорт впав більше, ніж імпорт [107].

У порівнянні з п'ятьма іншими президентами від Рейгана до Трампа і з використанням першого кварталу року інавгурації в якості початкового періоду:

Сукупне зростання реального ВВП Трампа на 7,1% за станом на 4 квартал 2019 года (пік перед пандемією).

Сукупне зростання реального ВВП Трампа на 3,4% за станом на 3 квартал 2020 року було найменшим відсотковим приростом серед президентів [108].

Таблиця 2.7

Зміна економічних показників США за часів президенства Д. Трампа у 2017-2020 р.р.

Рік	Номінальний ВВП, млрд. \$	ВВП на душу населення, \$	Зміна ВВП (у %)	Зміна інфляції (у %)	Зміна безробіття (у %)	Бюджетний баланс (у % до ВВП)	Державний борг, (у % до ВВП)	Індекс економічної свободи, %	Індекс економічної глобалізації, %
2020	20234.0	57589	▼ -4.3	▼ 0.62	▲ 11.1	▼ -п/а	▲ 79.9	76.6	~68.19
2019	21439.0	64674	▲ 2.2	▼ 1.8	▼ 3.5	▼ -4.6	▲ 78.9	76.8	68.24
2018	20580.2	62869	▲ 3.0	▲ 2.4	▼ 3.9	▼ -3.8	▲ 77.8	75.7	68.2
2017	19519.4	60000	▲ 2.3	▲ 2.1	▼ 4.4	▼ -3.4	▼ 76.1	75.1	68.13

Джерело: побудовано автором, [80-83]

Аналіз економічних показників за часи Д. Трампа у 2017-2020 р.р., можемо відстежити ріст номінального ВВП, ВВП на душу населення, лише у 2020 році маємо спад показника, що пояснюється пандемією COVID-19, яка сприяла падінню ВВП, збільшенню безробіття. Зазначимо, що показники на 2020 рік – прогнозовані. Індекс економічної свободи зростає, але у 2020 році очікується на рівні 76,6% . Також прослідковується зростання індексу економічної глобалізації, прогнозований на 2020 рік – 68,19%. Зміна рівня інфляції в середньому склала 1,73%. До збільшення державного боргу призвело,

наприклад, зменшення доходів та збільшення витрат для збалансування та автоматизації державних процесів. Але навіть за таких умов, можемо зробити висновок про позитивний вплив економічної стратегії на економіку країни.

Все вищевикладене можна підсумувати та викласти у вигляді порівняльної таблиці (ДОДАТОК А) та продемонструвати у вигляді діаграм (ДОДАТОК Б) за досліджуваній період 1980-2020 р.р.

Ще до початку пандемії COVID-19 експерти прогнозували рецесію економіки США у зв'язку з появою на міжнародній арені такого економічного «монстра» як Китай. Економіка країни невпинно зростає. В майбутньому, Китаю прогнозують перехід з країни, що розвивається в країну з розвиненою економікою.

Пекін прагне домінувати в галузях високих технологій, від яких у перспективі залежатиме співвідношення економічної та військової могутності. КНР систематично відпрацьовують методи трансформації економічного впливу на економічний примус в усьому Азійсько-Тихоокеанському регіоні і за його межами.

Економічна і технологічна міць у своїй основі набагато важливіша за традиційну військову могутність для встановлення світового лідерства.

США і Китай ведуть так звані «торгові війни», США обороняється в свою чергу протекціоністськими тарифами, але все одно займає топові позиції за економічними показниками.

Розглянемо це питання більш детально у наступному пункті розділу.

2.3. Аналіз впливу глобального економічного лідерства США та Китаю на національну економіку України

Як проаналізувати вплив економічного лідера на національну економіку України?

Хотілося б розпочати з вислову, який якомога точніше характеризує можливий вплив навіть незначної, на перший погляд, зміни у світі: «Помах крила метелика на одному континенті може викликати землетрус на іншому» (теорія Хаосу).

Україна дуже залежна від зовнішньої ситуації у світі, оскільки ми лише на своєму шляху до побудови та реалізації власної незалежної економіки, що допоможе нам бути власне «виробниками», а не лише отримувати фінансову допомогу від інших держав.

Теперішній час характеризується черговістю змін у світовій економічній системі. На думку деяких фахівців, з 2014 року на позицію економічного лідера претендує Китай, який випереджає США за показниками валового внутрішнього продукту щодо паритету купівельної спроможності, США в свою чергу продовжують дотримуватися ідеї американської економічної переваги.

Весь світ пильно спостерігає за коливанням позицій в глобальному економічному лідерстві в силу того, що дана подія буде мати провідне значення при формуванні тенденцій майбутнього розвитку, як в економічному сенсі (наприклад, у вигляді зниження значущості європейських держав у світовому господарстві або зміщення центру світової економічної активності з Європи і Америки в Азіатський регіон), так і політичному сенсі (наприклад, у вигляді ослаблення ролі військового лідера США і посилення поліцентричності світу).

З 2010 року Китай займав другу позицію за величиною економіки в світі за номінальним ВВП, який в 2018 році склав близько 13,5 трлн дол. США (90 трлн юанів). З точки зору паритету купівельної спроможності (ВВП за ПКС) економіка Китаю за даними Світового банку, з 2014 року є найбільшим в світі [109].

За даними Світового банку, ВВП Китаю виріс з 150 млрд дол. США в 1978 році до 13,6 трлн дол. США до 2018 року. Економічне зростання Китаю постійно перевищувало 6% з моменту проведення економічних реформ в 1978 році.

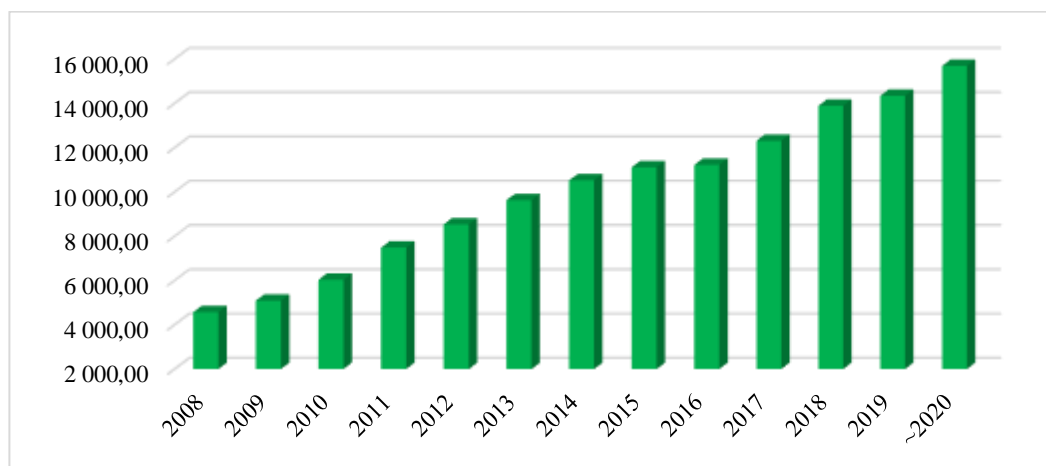

Рис. 2.6. Динаміка ВВП Китаю за 2008-2020 р.р.

Джерело: побудовано автором, [111]

Китай також є найбільшим в світі експортером і другим за величиною імпортером товарів. У період з 2010 по 2019 рік внесок Китаю в зростання світового ВВП становив від 25% до 39% [110].

Китай мав найбільшу економіку в світі протягом більшої частини останніх двох тисяч років, протягом яких були цикли процвітання і занепаду. З тих пір, як в 1978 році почалися економічні реформи, Китай перетворився в високо диверсифіковану економіку і став одним з найбільш значущих гравців в міжнародній торгівлі. Основні сектори конкурентоспроможності включають виробництво, роздрібну торгівлю, гірничодобувну промисловість, сталеливарну промисловість, текстиль, автомобілі, виробництво енергії, екологічно чисту енергію, банківська справа, електроніку, телекомунікації, нерухомість, електронну торгівлю і туризм. У Китаї є три з десяти найбільших фондових бірж світу – Шанхай, Гонконг і Шеньчжень, сукупна ринкова капіталізація яких перевищує 15,9 трлн дол. США станом на жовтень 2020 року.

У Китаї чотири найбільш конкурентоспроможних фінансових центрів світу (Шанхай, Гонконг, Пекін і Шеньчжень) входить в топ-10, що перевищує показник будь-якої іншої країни в Індексі глобальних фінансових центрів 2020 року. Відповідно до звіту Oxford Economics, до 2035 року чотири міста Китаю (Шанхай, Пекін, Гуанчжоу і Шеньчжень) увійдуть до десятки найбільших міст світу за номінальним ВВП [112].

Розглянемо більш детально економічний розвиток Китаю. Китай був виробником №1 в світі з 2010 року, обігнавши США, які були №1 протягом попередніх ста років. За даними Національного наукового фонду США, Китай з 2012 року займає друге місце в сфері високотехнологічного виробництва. Китай є другим за величиною роздрібним ринком в світі після США. Китай є світовим лідером в галузі електронної комерції, на нього припадало 40% частки світового ринку в 2016 році і більше 50% частки світового ринку в 2019 році. Китай є світовим лідером в області електромобілів. Виробництво і покупка половини всіх електричних автомобілів в світі в 2018 році. До кінця 2018 року в Китаї було 174 ГВт встановленої сонячної потужності, що становить понад 40% від загальної глобальної сонячної потужності.

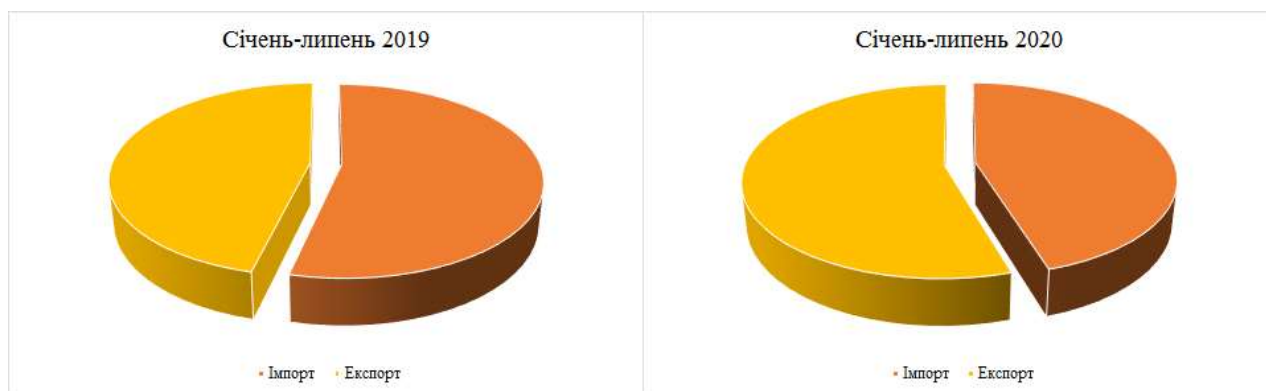

Рис. 2.7. Імпорт та експорт Китаю у січні-липні 2019-2020 р.р.

Джерело: побудовано автором, [113]

З моменту свого заснування в 1949 році остаточно 1978 року Китайська Народна Республіка була економікою радянського типу з централізованим плануванням. Після смерті Мао в 1976 році і подальшого закінчення Культурної революції Ден Сяопін і нове китайське керівництво почали реформувати економіку і рухатися до більш орієнтованої на ринок змішаної економіки з однопартійним правлінням. Колективізація сільського господарства була ліквідована, а сільськогосподарські угіддя приватизовані, в той час як зовнішня торгівля стала основним новим напрямком діяльності, що призвело до створення особливих економічних зон (ОЕЗ). Неефективні державні підприємства (ДП)

були реорганізовані, а збиткові були повністю закриті, що призвело до масової втрати робочих місць. Сучасний Китай в основному характеризується ринковою економікою, заснованою на приватній власності, і один з яскравих прикладів державного капіталізму [114]. Держава і раніше домінує в стратегічних «опорних» секторах, таких як виробництво енергії і важка промисловість, але ведення підприємницької діяльності значно розширилося, і в 2008 році було зареєстровано близько 30 мільйонів приватних підприємств. У 2018 році на приватні підприємства в Китаї припадало 60% ВВП, 80% зайнятості в містах і 90% нових робочих місць [115].

Згідно прогнозу МВФ, Китай може обігнати США за номінальним ВВП до 2030 року. Економісти також очікують, що до 2025 року середній клас Китаю збільшиться до 600 мільйонів чоловік [117].

Китай є членом СОТ і є найбільшою торговою державою в світі, із загальним обсягом міжнародної торгівлі 4,62 трлн дол. США в 2018 році. Його валютні резерви досягли 3,1 трлн дол. США за станом на 2019 рік, що робить його резерви на сьогоднішній день найбільшими в світі. У 2012 році Китай був найбільшим в світі одержувачем прямих іноземних інвестицій (ПІІ), які залучили 253 млрд дол. США. У 2014 році обсяг грошових переказів з Китаю в іноземній валюті склав 64 млрд дол. США, що зробило Китай другим за величиною одержувачем грошових переказів в світі. Китай також інвестує за кордон, із загальним вивезенням прямих іноземних інвестицій в розмірі 62,4 млрд дол. США в 2012 році, а також ряд поглинань іноземних компаній китайськими компаніями. Китай – головний власник державного боргу США, який володіє казначейськими облігаціями США на трильйони доларів США. Занижений обмінний курс Китаю викликав тертя з іншими великими економіками, а також широко критикувався за виробництво великої кількості контрафактної продукції [118].

Після фінансової кризи 2007-2008 років китайська влада прагнули активно позбутися своєї залежності від долара США в результаті очевидною слабкості міжнародної валютної системи. Для досягнення цих цілей Китай вжив низку

заходів щодо подальшої інтернаціоналізації юаня. У 2008 році Китай створив ринок облігацій з димсамом і розширив пілотний проект по розрахунках в рамках прикордонної торгівлі в юанях, який допомагає створити пули офшорній ліквідності в юанях. За цим послідували двосторонні угоди про розрахунки за угодами безпосередньо в юанях з Росією, Японією, Австралією, Сінгапуром, Сполученим Королівством і Канадою. В результаті швидкої інтернаціоналізації юаня він став восьмою за величиною валютою в світі, новою міжнародною резервною валютою і компонентом спеціальних прав запозичення МВФ; проте частково через контроль за рухом капіталу, через якого юань не може бути повністю конвертованою валютою, він як і раніше сильно відстає від євро, долара і японської єни за обсягами міжнародної торгівлі [119].

У табл. 2.8 наведені економічні показники імпорту та експорту США та Китаю за 2008-2019 р.р. та розрахований торговий оборот та торгове сальдо.

Таблиця 2.8

Економічні показники США та Китаю за 2008-2019 р.р.

Рік	США				Китай			
	Імпорт, трлн \$	Експорт, трлн \$	Торговий оборот, трлн \$	Торгове сальдо трлн \$	Імпорт, трлн \$	Експорт, трлн \$	Торговий оборот, трлн \$	Торгове сальдо трлн \$
2008	2,165	1,300	3,465	-0,865	1,133	1,431	2,563	0,298
2009	1,602	1,057	2,659	-0,545	1,006	1,202	2,207	0,196
2010	1,968	1,278	3,246	-0,690	1,396	1,578	2,974	0,182
2011	2,264	1,482	3,745	-0,782	1,743	1,898	3,642	0,155
2012	2,335	1,545	3,880	-0,790	1,818	2,049	3,867	0,231
2013	2,327	1,578	3,904	-0,749	1,950	2,209	4,159	0,259
2014	2,411	1,620	4,031	-0,791	1,959	2,342	4,302	0,383
2015	2,313	1,502	3,815	-0,812	1,680	2,273	3,953	0,594
2016	2,247	1,451	3,698	-0,796	1,588	2,098	3,686	0,510
2017	2,405	1,546	3,951	-0,859	1,844	2,263	4,107	0,420
2018	2,611	1,665	4,277	-0,946	2,135	2,494	4,629	0,359
2019	2,567	1,644	4,212	-0,923	2,069	2,499	4,568	0,430

Джерело: побудовано автором, [113, 120-121]

Продемонструємо на рис. 2.8 зміну показників імпорту та експорту товарів та послуг США та Китаю з 2008-2019 р.р.

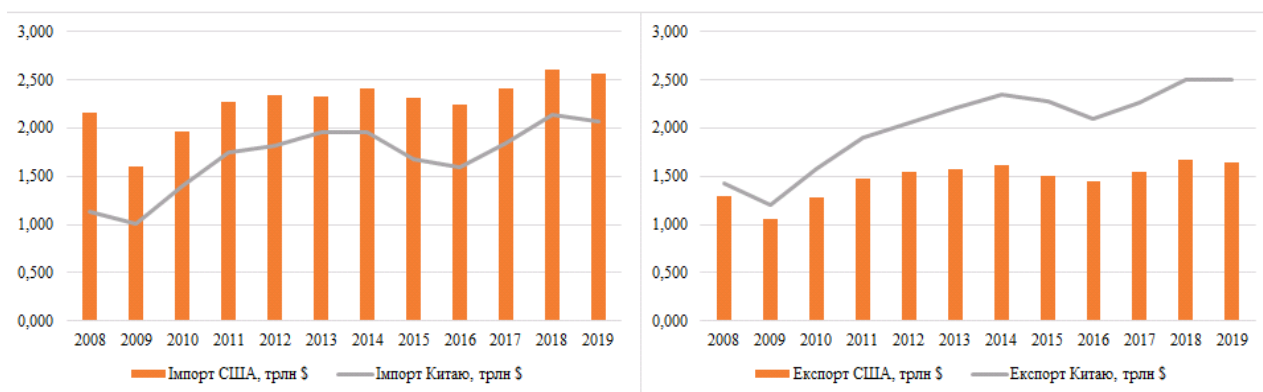

Рис. 2.8. Імпорт та експорт товарів та послуг США та Китаю з 2008-2019 р.р

Джерело: побудовано автором, [113, 120-121]

В результаті проведеного аналізу, бачимо що США імпортує значно більше ніж Китай, і навпаки, Китай експортує більше товарів та послуг до споживачів всього світу. Можемо зробити висновок, що торгове сальдо Китаю має позитивний результат, що говорить, про те, що країна виготовляє більше продукції, аніж завозить із-за кордону.

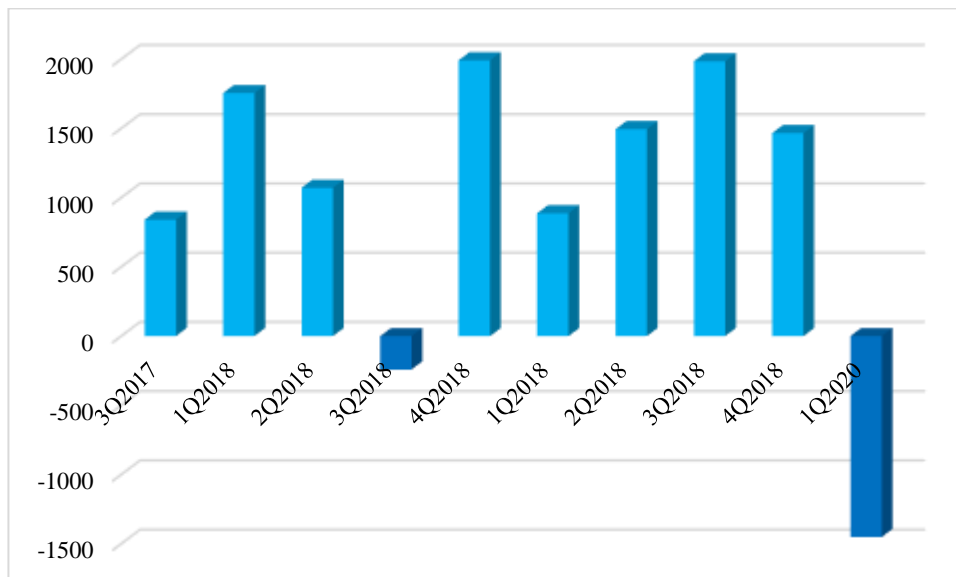

Рис. 2.9. Динаміка прямих іноземних інвестицій з США в Україну за 3 квартал 2017 по 1 квартал 2020 р.

Джерело: побудовано автором [80-81]

Для порівняння США і Китаю як світових лідерів, застосуємо підхід з розділу 1, пункту 2, а саме систематизуємо глобальні макроекономічні показники для визначення глобального економічного лідера на сьогодні.

Таблиця 2.9

Макроекономічні показники США та Китаю за 2017-2020 р.р.

Рік		2017	2018	2019	2020
Номінальний ВВП, млрд дол. США	США	19519,4	20580,2	21439	20234
	Китай	12310,4	13894,8	14343	15700
ВВП на душу населення, дол. США	США	60000	62869	64674	57589
	Китай	7346,6	7807	8254,3	9839
Державний борг, (у % до ВВП)	США	76,1	77,8	78,9	79,9
	Китай	43,3	46,4	50,5	52,6
Зміна інфляції (у %)	США	2,1	2,4	1,8	0,6
	Китай	1,6	2,1	2,9	3,5
Зміна безробіття (у %)	США	4,4	3,9	3,5	6,8
	Китай	3,9	3,8	3,6	3,8
Бюджетний баланс (у % до ВВП)	США	-3,4	-3,8	-4,6	-4,8
	Китай	-6,5	-4,2	-2,8	-4
Державний борг, (у % до ВВП)	США	76,1	77,8	78,9	79,9
	Китай	46,9	50,5	52,6	55,1
Індекс економічної свободи, %	США	75,1	75,7	76,8	76,6
	Китай	57,4	57,8	58,4	59,5
Індекс економічної глобалізації, %	США	68,13	68,2	68,24	~68,19
	Китай	47,9	48,1	48,13	~48,76

Джерело: систематизовано автором, [80-81, 120-121]

Можемо зробити висновок, що Китай швидкими темпами наздоганяє США по номінальному ВВП і має менший державний борг, але відстає по всім іншим показникам. Очевидно, що США здає свої позиції у зв'язку з пандемією.

Для наочності побудуємо діаграми на основі даних, отриманих у табл. 2.9.

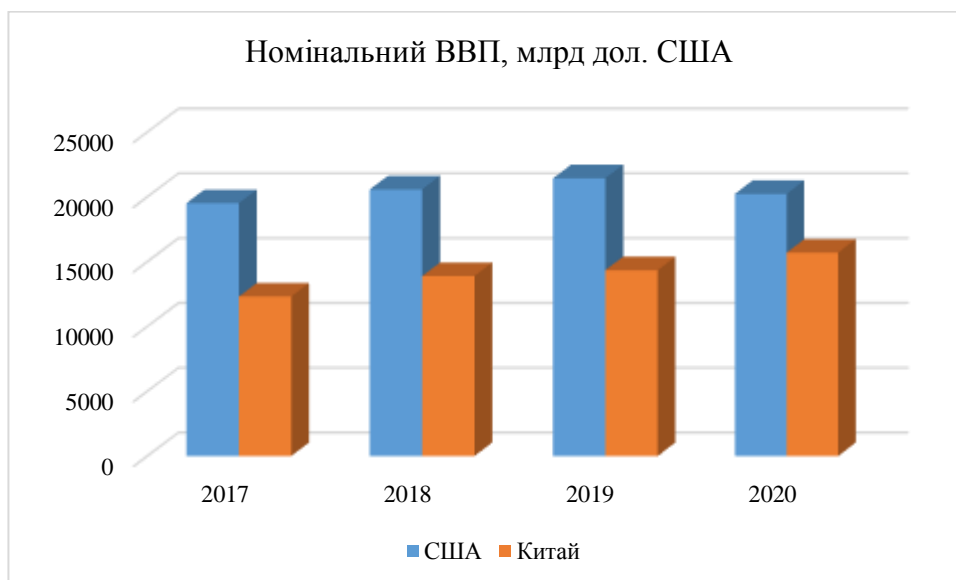

Рис. 2.10. Динаміка ВВП Китаю та США 2017-2020 р.р.

Джерело: побудовано автором, [80-81, 120-121]

З графіків можемо зробити висновок, що економіка Китаю стрімко набирає оберти, номінальний ВВП зростає, але за іншими показниками маємо значний розрив.

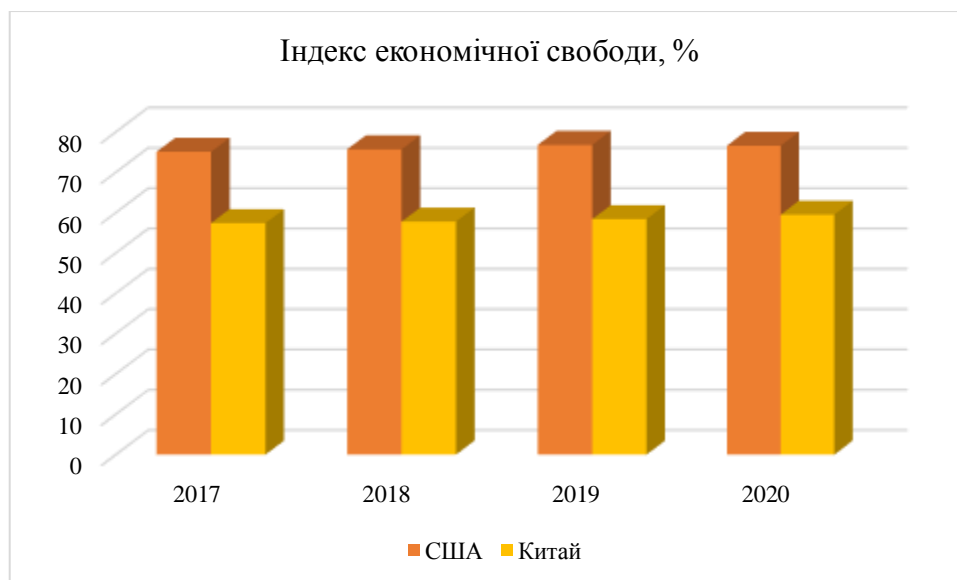

Рис. 2.11. Порівняння індексу економічної свободи Китаю та США 2017-2020 р.р.

Джерело: побудовано автором, [80-81, 120-121]

В результаті проведеного аналізу, очевидно, що США імпортує значно більше товарів і послуг ніж Китай, і навпаки, Китай експортує більше товарів та послуг до споживачів всього світу. Можемо зробити висновок, що торгове сальдо Китаю має позитивний результат, що говорить, про те, що країна виготовляє більше продукції аніж завозить із-за кордону.

З одного боку Китай швидкими темпами наздоганяє США по макроекономічному показнику номінальному ВВП і має значну перевагу в експорті продукції за кордон, зовнішній державний борг менший ніж у США, на сьогодні Китай є найбільшим держателем боргу США і в той же час другим за величиною іноземним кредитором США після Японії.

З іншої сторони, ми набуємо відставання Китаю по таким показникам: зміна інфляції; індекс економічної свободи; індекс глобалізації; ВВП та ВВП на душу населення, що прямо пропорційне добробуту населення і залежне з задоволенням їх життя в країні.

Отже, можемо виділити основні пріоритетні напрямки які допомогли розвинути економіку Китаю:

- Розширення виробництва (побудова фабрик, створення робочих місць, дешева робоча сила, що є привабливим для іноземних інвесторів і тому ТНК перенесли свої виробничі центри саме до Китаю).
- Приватизація сільсько-господарських угідь.
- Реорганізація збиткових та ліквідація нерелевантних підприємств.
- Укріплення валюти.
- Залучення іноземних інвестицій.
- Висока технологічність.

У зв'язку з пандемією, США здає свої позиції, але провідні експерти МВФ та міжнародні економісти прогнозують повернення до звичного режиму в 2021 році як США так і Китаю.

Звісно, що Україна і будь-яка країна взагалі залежить від дій та економічного стану інших країн. Можна провести аналогію з висловом, який

якомога точніше характеризує можливий вплив навіть незначної, на перший погляд, зміни у світі: «Помах крила метелика на одному континенті може викликати землетрус на іншому» (теорія Хаосу).

Кожна країна – є невід’ємною ланкою всієї міжнародної системи. Ми залежні один від одного і ми задаємо темп розвитку один одному. У розвинених країн є можливості та ресурси допомогти країнам, що розвиваються, аби побудувати надміцну цивілізацію за весь час існування людства.

Зміна економічного лідера чи коливання його фінансового положення – одразу веде до скорочення надходження прямих іноземних інвестицій до України, перегляд умов співпраці, зниження експорту та імпорту, що за собою призводить до зміни всіх інших економічних показників.

Висновки до Розділу 2

В результаті дослідження ми зіткнулися з різним баченням та реалізацією економічної політики та стратегією США у період з 1980-го року по 2020-й рік.

Основними факторами успішної реалізації економічної політики США є наслідування політичної та економічної політики кожної наступної президентської адміністрації; запровадження податкових реформ; скорочення витрат, підтримка малого, середнього та великого бізнесу з боку держави; вкладення державних коштів у розвиток наукової сфери та ін.

Насьогодні однією з прогресивних, високотехнологічних та інноваційною вважається саме освіта, яку пропонують вищі заклади саме в США.

На основі досліджень у пункті 1, розділу 2 стратегій глобального економічного лідерства США, проаналізували статистичних даних США у пункті 2, розділу 2, досліджено, який саме вплив мали економічні стратегії на економіку країни та світові показники, які були зазначені у розділі 1, пункт 2: ВВП, індекс глобалізації та індекс економічної свободи та ін., яких дотримувалася країна за часів кожного президента.

Аналіз економічних показників за часи правління за різних президентів США у 1980-2020 р.р., можемо відстежити ріст номінального ВВП, ВВП на душу населення, лише у 1982, 2008 та у 2020 році маємо спад показників, 2020 рік пояснюється пандемією COVID-19, яка сприяла падінню ВВП, збільшенню безробіття. Зазначимо, що показники на 2020 рік – прогнозовані. Індекс економічної свободи зростає, але у 2020 році очікується на рівні 76,6% . Також прослідковується зростання індексу економічної глобалізації, прогнозований на 2020 рік – 68,19%. Зміна рівня інфляції в середньому склала 1,73%. До збільшення державного боргу призвело, наприклад, зменшення доходів та збільшення витрат для збалансування та автоматизації державних процесів. Але навіть за таких умов, можемо зробити висновок про позитивний вплив економічної стратегії на економіку країни.

Ще до початку пандемії COVID-19 експерти прогнозували рецесію економіки США у зв'язку з появою на міжнародній арені такого економічного «монстра» як Китай. Економіка країни невпинно зростає. В майбутньому, Китаю прогнозують перехід з країни, що розвивається в країну з розвиненою економікою.

Пекін прагне домінувати в галузях високих технологій, від яких у перспективі залежатиме співвідношення економічної та військової могутності. КНР систематично відпрацьовують методи трансформації економічного впливу на економічний примус в усьому Азійсько-Тихоокеанському регіоні і за його межами.

Економічна і технологічна міць у своїй основі набагато важливіша за традиційну військову могутність для встановлення світового лідерства.

США і Китай ведуть так звані «торгові війни», США обороняється в свою чергу протекціоністськими тарифами, але все одно займає топові позиції за економічними показниками, що і пропонується дослідити у розділі 3, а також вплив на вектори стратегічного розвитку України.

Звісно, що Україна і будь-яка країна взагалі залежить від дій та економічного стану інших країн. Можна провести аналогію з висловом, який якомога точніше характеризує можливий вплив навіть незначної, на перший погляд, зміни у світі: «Помах крила метелика на одному континенті може викликати землетрус на іншому» (теорія Хаосу).

Кожна країна – є невід'ємною ланкою всієї міжнародної системи. Ми залежні один від одного і ми задаємо темп розвитку один одному. У розвинених країн є можливості та ресурси допомогти країнам, що розвиваються, аби побудувати надміцну цивілізацію за весь час існування людства.

Зміна економічного лідера чи коливання його фінансового положення – одразу веде до скорочення надходження прямих іноземних інвестицій до України, перегляд умов співпраці, зниження експорту та імпорту, що за собою тягне зміну всіх інших економічних показників.

РОЗДІЛ 3

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ ГЛОБАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЛІДЕРСТВА США ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНІ ПРОЦЕСИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

3.1. Економічне лідерство США та Китаю у XXI-ому столітті та їх вплив на вектори розвитку економічної стратегії України

Здійснивши ряд досліджень та аналізу глобального економічного лідерства США та Китаю, можемо стверджувати, що глобальне економічне лідерство оцінюється безліччю показників, які ми виокремили в пункті 2, розділу 1. Дослідження та аналіз досвіду та економічних показників США дає основу для подальшого дослідження та обґрунтування основних стратегічних напрямків та векторів розвитку національної економічної системи України та перспектив стратегічного економічного партнерства США та України.

В даний час США і Китай мають спільні політичні, економічні та інтереси безпеки, такі як поширення ядерної зброї, але також присутні невирішені проблеми, пов'язані з роллю демократії в уряді Китаю і правами людини.

Основними факторами успішної реалізації економічної політики та лідерства США є:

- наслідування політичної та економічної політики кожної наступної президентської адміністрації;
- запровадження податкових реформ;
- скорочення видатків;
- підтримка малого, середнього та великого бізнесу з боку держави;
- кредитування;
- вкладення державних коштів у розвиток наукової сфери;
- незалежна банківська система;
- федеральний резерв та ін.

Насьогодні однією з прогресивних, високотехнологічних та інноваційною вважається саме освіта, яку пропонують вищі заклади саме в США.

А ключовими напрямками розвитку економіки Китаю є:

- розширення виробництва (побудова фабрик, створення робочих місць, дешева робоча сила, що є привабливим для іноземних інвесторів і тому ТНК перенесли свої виробничі центри саме до Китаю).
- приватизація сільсько-господарських угідь.
- реорганізація збиткових та ліквідація нерелевантних підприємств.
- укріплення валюти.
- залучення іноземних інвестицій.
- висока технологічність та ін.

Оскільки, зараз триває нове глобальне економічне протистояння між США та Китаєм переходять із сфери футуристичних положень до реального стану справ у економічній сфері та міжнародній політиці. Триває боротьба за економічну владу та вплив на світогосподарські процеси. Китай наразі наздогнав США за обсягом ВВП, розрахованому за паритетом купівельної спроможності, але ще досі є недостатніми інші макроекономічні показники для визнання Китаю наступним світовий економічним лідером після США. Але, за прогнозами провідних економістів та політологів, економічна міць Китаю, поступово буде зміцнюватися та поширюватися, оскільки це є основою сучасної сили держави, з'являться нові стратегічні союзники, а також та суперників, переорієнтацією одних та коливаннями інших. Україна має розглянути Китай у якості стратегічного партнера та оцінити важливість азійського напрямку для зовнішньої економічної діяльності та посприяти зближенню наших держав на національному рівні.

На США припадає близько чверті світової економіки і близько 40% загальносвітових витрат на озброєння; але як ми бачимо на прикладі Китаю, конкуренція зростає і їх позиції стають сильнішими.

Китай має перевагу в тому, що в його активі велика й динамічна економіка та чисельне населення; але поряд із цим багато джерел вразливості – від екології

до браку союзників, як економічних так і політичних. США і Китай багато в чому різні, але їхні інтереси вже достатньої мірою антагоністичні, щоб зважати на розвиток взаємовідносин між США та Китаєм доленосним для найближчих десятиліть історії. Результат матиме, звісно ж, глобальні наслідки, що відобразиться на всіх державах світу, так як всі ми є одним цілим та взаємопов'язаним механізмом, Україна в тому числі.

В співпраці України та Китаю є багато можливостей та ризиків. Можливо, в деяких аспектах ризику переважають. Україна, як держава, скоріше, мала за своїми силовими можливостями, а також залежна від різних зовнішніх обставин.

Розвиток Китаю та азійських країн, «торгівельні війни», технологічне суперництво – стають домінуючими аспектами у глобальному економічному лідерстві між США та Китаєм.

Дані з табл. 2.8 та динаміка змін показників на рис. 2.8 імпорту та експорту товарів змінюють показники імпорту та експорту товарів та послуг США та Китаю з 2008-2019 р.р. ілюструють те, що США імпортує значно більше ніж Китай, і навпаки, Китай експортує більше товарів та послуг до споживачів всього світу. що говорить, про те, що торговельне сальдо Китаю має позитивний результат, і країна виготовляє більше продукції, аніж завозить із-за кордону.

Китай перевищує США по обсягу експортованої продукції та послуг, що має позитивне відображення на торговельному сальдо країни.

Але суперечності, між США та Китаєм, за світове визнання – це те, на що ми поки що не можемо вплинути, як країна. Але ми можемо, оцінити власні можливості для розвитку та спробувати їх імплементувати на державному рівні.

Тому пропонуємо розглянути вектори розвитку національної економічної стратегії України.

Базуючись на дослідженнях та аналізі розділів 1-2, а саме економічних стратегій США та Китаю, які призвели до розвитку економіки країн, та зробили їх світовими лідерами, можемо виокремити наступні стратегічні напрямки економічного розвитку для України:

- Здешевлення кредитних ресурсів

- Збільшення експорту
- Залучення прямих іноземних інвестицій
- Впровадження прогресивних ідей
- Податкова реформа
- Податок на виведений капітал
- Культурна трансформація
- Цифровізація
- Виробництво
- Земля
- ІТ-технології
- Енергоресурси
- Освіта
- Сільське господарство

Можливі способи досягнення та успішної реалізації стратегічних напрямків національної стратегії нашої держави розглянемо у наступному пункті цього розділу.

Макроекономічні показники впливають на національну економічну систему України, а також на основі досліджених економічних стратегій США та Китаю можемо визначити стратегічні напрямки розвитку для України.

3.2. Обґрунтування основних стратегічних напрямків розвитку національної економічної системи України

На основі запропонованих векторів розвитку стратегії економічного розвитку України у пункті 2, розділу 3 розглянемо більш детально методи та пропозиції по втіленню в життя стратегії.

На нашу думку, основними факторами успішної реалізації економічної політики США є наслідування політичної та економічної політики кожної

наступної президентської адміністрації; запровадження податкових реформ; скорочення видатків, підтримка малого, середнього та великого бізнесу з боку держави; вкладення державних коштів у розвиток наукової сфери, освіти, конкурентна ринкова економіка; незалежний Центральний банк; незалежні суди та ін.

На сьогодні Україна має менший державний борг ніж США, але борг США забезпечений майбутнім американської економіки та її історією, що дає можливість платити США за меншими %-ставками, аніж Україна чи Росія, це також пов'язано з стабільною політичною системою та незалежністю судової системи.

Багато запитань навколо зовнішнього боргу США. Навіщо брати в борг, коли США самі надають кредити? Відповідь доволі проста: «Є можливість і тому беруть кошти на свій розвиток».

Україна, маємо знайти свій власний шлях, опираючись на досвід інших країн, але не копіюючи його.

Без бачення кінцевої цілі немає стратегії. Головне запитання яке стоїть перед нами – Навіщо?

Прагнемо прийти до країни з незалежною економікою, чиї громадяни задоволені високим рівнем добробуту та ефективною сервісною цифровою державою, що є надійним економічним партнером у світі та прикладом розвитку для всіх країн світу.

Наша країна найпривабливіша для економічних можливостей та інвестицій, інновацій, ведення бізнесу; найкраще місце для реалізації творчого потенціалу, втілення ідей і власного розвитку.

Основним питанням залишається імплементація та реалізація цієї стратегії.

Виокремлені стратегічні напрямки економічного розвитку України у попередньому пункті даного розділу, зображено схематично на рис. 3.1:

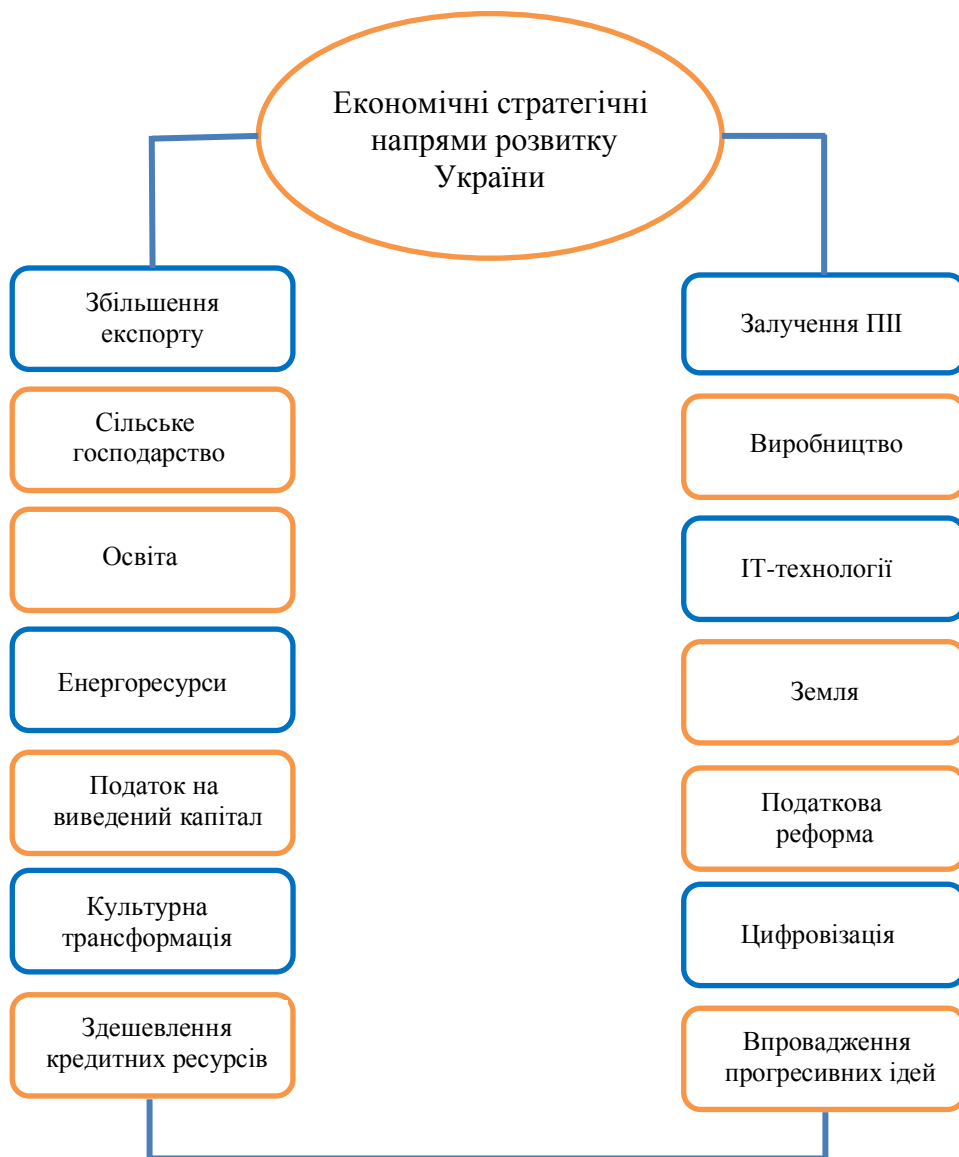

Рис. 3.1. Стратегічні напрями економічного розвитку

Джерело: побудовано автором

Способи реалізації:

- *Здешевлення кредитних ресурсів*

Беручи до уваги досвід США, держава кредитує малий та середній бізнес під низький %, тим самим підтримує підприємців. Однією з таких займається Адміністрація малого бізнесу США (SBA). Місія Адміністрації малого бізнесу полягає у «підтримці та зміцненні національної економіки шляхом створення та функціонування малого бізнесу та сприяння економічному відновленню громад після катастроф». Під час COVID-19 було запущено програму прощення кредитної заборгованості, яка базується на витратах оплати праці, податків,

рентної плати і т.д. А також було надано разову допомогу в залежності від кількості працівників у позичальника.

Зменшення кредитного відсотку іпотеки на житло та запровадження низьких кредитних ставок для бізнесу позитивно відобразиться на економіці країни

- Збільшення експорту

Аналітики впевнені, що збільшення експорту та покращення торгівельних зв'язків можливо здійснити завдяки розумним та тактичним переговорам з іноземними представництвами.

- Залучення прямих іноземних інвестицій

Залучення інвестицій в галузі машинобудування, IT-технологій, інновацій, енергетики та ін. Наразі найбільший обсяг інвестицій надходить до харчової промисловості, виробництва побутової хімії тощо

- Прогресивні рішення та ідеї (інновації, НТР)

Що це означає? На нашу думку – необхідно слідкувати за передовими технологіями та тенденціями, які задають світові лідери. «Бути в тренді!» Прогнозувати, покращувати різні сфери нашого життя.

Україна є однією з небагатьох країн у яких можливо відкрити підприємницьку діяльність он-лайн. Зареєструвати ФОП за 5 хвилин – і це реально. Швидко. Зручно. Інноваційно. Бюрократичні моменти поступово відходять в минуле.

Створення майданчиків для обміну досвідом із впровадження інноваційних технологій та єдиного веб-порталу для оприлюднення інструментів, інформації та статистичних даних щодо практик впровадження інноваційних технологій.

Вдосконалення механізмів комерціалізації науково-технічних розробок, науково-дослідних робіт.

Зменшення ризиків реалізації інноваційних проектів через інструменти страхування таких проектів.

Забезпечення довгострокового планування та інвестиції держави в інновації та науково-технічні дослідження.

- Податкова реформа

В частині міжнародного оподаткування:

1. Запобігання зловживанням у зв'язку із застосуванням договорів про уникнення подвійного оподаткування.

2. Запобігання уникненню статусу постійного представництва та оподаткування постійних представництв.

- Податок на виведений капітал

Амністія капіталу зможе забезпечити до 9% щорічного приросту ВВП країни.

- Економічні інструменти для правової системи

Незалежна судова система

- Культурна трансформація

В це поняття автор вкладає насамперед відповідальність за добробут своєї ж родини. Недаремно є вислів: «Хочеш змінити світ – почни з себе».

Ми переконані, що такі форми власності як «Об'єднання співвласників багатоквартирних будинків» (ОСББ) – мають за мету створити свідомого власника, відповідального, який цінує та підтримує порядок заради спільного успішного існування.

- Цифровізація

Процес впровадження в життя будь-яких новітніх технологій, в тому числі і цифрових – процес тривалий і несе в собі безліч наслідків для людства. Їх зазвичай об'єднують у три групи: соціально-економічні, техніко-організаційні, природні.

Запозичивши досвід США, ми починаємо вивчати соціально-психічні чинники, які характеризують відношення та мотиви людини до праці, психологічного клімату в колективі, сім'ї. Сьогодні ми ретельніше вивчаємо суспільно-політичні та економічні чинники створення сприятливих умов праці, що сприятимуть винахідництву та інноваційній діяльності.

Цифрову економіку визначають як економіку, в основі якої лежить мережеве використання цифрових інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Цифрову економіку розглядають і як господарську діяльність, у якій ключовим фактором виробництва є дані в цифровому вигляді або діяльність зі створення, поширення й використання цифрових технологій та пов'язаних із ними продуктів і послуг. Цифрова економіка — це доповнення до реальної економіки.

Особливу увагу необхідно приділити моніторингу й оцінці результативності та ефективності заходів щодо політики цифровізації економіки та життя суспільства: зайнятості населення і забезпечення громадян навичками і знаннями, яких вимагає час. Сьогодні ми можемо спостерігати за переходом до комплексних методів у країн-лідерів, основною метою яких ставиться оглянути можливості цифрової трансформації державного управління і перспективи розвитку інформаційно-комунікаційної інфраструктури на технологічному підґрунті цифрових технологій. Стратегії імплементації окремих цифрових технологій розробляються із урахуванням потреб розвитку нормативно-правових засад їх впровадження та експлуатації, оскільки при цьому в повсякденне життя людини входять нові поняття та терміни, які несе за собою цифрова ера.

- Освіта

Підвищувати якість навчального процесу, імідж учбових закладів, постійно вдосконалювати освітній процес.

Чому Китай не може обігнати США? Тому що в США центр наукової діяльності, університети визнаються усім світом. Технології йдуть попереду, є можливість для наукового розвитку та інноваційних досліджень у різних сферах наукової діяльності.

- Виробництво

Питання виробництва, які розглядаємо як вектори розвитку, які потребують удосконалення:

1. Підвищити рівень інформування потенційних інвесторів.

2. Розробити пакет проектів та ініціатив, спрямованих на залучення інвестицій в виробництво.
3. Покращити систему державно-приватного партнерства у сфері промисловості.
4. Сформувати банк розвитку для підтримки новостворених бізнесів.
5. Використати кошти регіонального фонду на налагодження виробничої інфраструктур – запуск нових виробництв.
6. Збільшити обсяги фінансування інновацій у промисловості, зокрема за рахунок ресурсів фінансово-кредитних установ, інвестиційних фондів.
7. Підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств на міжнародних ринках.

- **Енергетика**

В результаті останніх досліджень маємо інформацію, що енергетична система України потребує переходу до альтернативних джерел енергії у зв'язку з виснаженням природних ресурсів.

Необхідне застосування відновлюваних джерел енергії, таких як: гідроенергетика, сонячна енергія, вітрова енергетика, геотермальна енергетика, біомаса та відходи.

- **Земля**

Передача сільськогосподарських земель з державної в комунальну власність, місцеве самоврядування отримає у власність понад 2 мільйони гектарів землі, а кошти від землекористування зможуть направити на розвиток і добробут громадян.

- **Сільське господарство**

Україна має дослідження світових агроринків, згідно яких є потенціальні ринки збуту для нашої країни, які необхідно закласти у стратегію як на державному рівні так і на підприємницькому. Загалом за 10 років попит на аграрну продукцію у світі зросте на 15%. З урахуванням цих прогнозів та завдань саме від України залежить, яку роль вона відіграватиме в світі та як використає нові можливості.

- ІТ-технології

Україна займає одну з лідируючих позицій в сфері ІТ-технологій, а також 20% надаваних послуг припадає розробка ігор, якщо «захоплювати» цей ринок, то через 10 років це призведе до подвоєння ВВП, що звісно вартує уваги. Очевидні можливості для економічного зростання та залучення іноземних інвестицій.

Реалізація векторів розвитку можлива за умови сприяння держави, усіх сфер бізнесу та наших громадян та колег. Ми повинні докласти чималих зусиль для становлення та процвітання нашої держави у майбутньому. У нас є всі шанси для цього. Україна – країна талантів, ми вміємо боротися з труднощами та знаходити вихід зі складних ситуацій. Наша країна як стиснута пружина, що має недооцінений потенціал, яка згодом розкриється в повну силу.

І ми обов'язково знайдемо свій шлях до цього.

Для того щоб покращити економічне положення України та вийти на новий рівень економіки, необхідно, щоб темпи зростання ВВП були 8-10% щорічно, також це повинно бути разом зі зниженням рівня інфляції.

За методом експортних оцінок, розвиток сфери ІТ-технологій у найближчі 10 років може привести до подвоєння сьогоdnішнього ВВП держави (станом на ІІ квартал 2020 – 867782 млн. грн.)

Темпи зростання ІТ-сектору є одним з найвищих в економіці близько 20–25% щорічно. За 2019 рік ІТ-сфера сплатила податків понад 16 млрд грн податків, Галузь ІТ є експортно-орієнтованою і майже весь експорт припадає на розвинені країни ОЕСР, більша половина експорту – це США. Оцінка трендів свідчить про наявний потенціал для перспектив подальшого зростання сектору. Очікується, що ринок ІТ в Україні буде продовжувати зростання на 20–30% щороку. В Україні зростає попит на хмарні ІТ-рішення, кібербезпеку, використання технологій аналізу великих масивів даних (bigdata), цифрову трансформацію бізнес-процесів і т.д., що в цілому відповідає світовим трендам.

При умові удосконалення земельного вектору майбутній загальний економічний ефект становитиме близько 14 млрд дол. США додаткового ВВП за 10 років.

За даними International Trade Centre, Україна щороку втрачає потенційний прибуток з країнами світу на 24 млрд дол. США, що становить майже половину від українського експорту в 2019 році. При умові налагодження зовнішніх торговельних зав'язків з іноземними представництвами, визначенні нових, недооцінених ринків збуту призведе збільшення експорту (наприклад, Африка та Азія). І завдяки цьому реалізованому потенціалу економічний ефект може сягнути до і вище 470 млрд дол. США за наступні 10 років.

Отже, ми визначили основні вектори розвитку і майбутні економічні вигоди, перейдемо до визначення перспектив стратегічного економічного партнерства з США та України на сучасному етапі розвитку.

3.3. Перспективи стратегічного економічного партнерства США та України на сучасному етапі розвитку

Перспективи стратегічного економічного партнерства між США та Україною визначається договорами та угодами про економічну співпрацю, а також векторами економічної розвитку.

Основними перспективами партнерства можемо назвати сприяння створення нових робочих місць, швидкого економічного зростання, підтримка реформ та лібералізація економіки, розвиток сприятливого мікро- та макроклімату для бізнесу, інвестиційної діяльності та торгівлі, удосконалення доступу на нові ринки збуту товарів та послуг Україна та США мають наміри розширити співробітництво. Оскільки, міжнародна торгівля є важливою складовою для глобального економічного зростання, лідерства, розвитку, свободи і процвітання, Україна і США мають підтримувати наступні ініціативи:

Вступ України до СОТ дав значний поштовх у відносинах між США та Україною. США продовжують підтримувати кроки України по виконанню зобов'язань в рамках СОТ. Інші напрями, де планується активізувати спільні зусилля, включають розширення доступу до ринку, розв'язання невирішених суперечок та сприяння захисту прав інтелектуальної власності. Відзначаючи важливість збільшення обсягів інвестицій для економічного зростання та розвитку, США підтримують зусилля України щодо посилення захисту інвесторів.

Необхідно визнати важливість ефективно-функціонуючого енергетичного сектору, наші країни планують тісно співпрацювати над відновленням і удосконаленням потужностей української газотранспортної інфраструктури, розширенням українських джерел ядерної енергетики, що призведе до зменшення залежності України від іноземних джерел ядерної енергетики палива та потужностей для їх збереження.

На розвиток Дорожньої карти пріоритетів українсько-американського співробітництва Україна та США мають наміри започаткувати діяльність двосторонньої групи з питань енергетики. У відповідності до Декларації Самміту США-ЄС Україна та США мають намір поглибити тристоронній діалог з ЄС щодо посиленої енергетичної безпеки.

За умови активного розвитку співробітництва регіонів України, США підтримують плани України щодо зміцнення безпеки, демократії та підвищення добробуту шляхом посилення та сприяння економічному розвитку, енергозбереження, забезпечення безпеки продуктів харчування та ініціатив щодо ефективності державного управління. Україна та США мають намір співпрацювати також у сфері партнерства між державними і приватними секторами в регіонах України, спрямованого на підтримку малого та середнього бізнесу.

Україна та США поділяють бажання збільшити контакти між нашими народами та розширити наші культурні, освітні і професійні програми обмінів,

що сприяють просуванню демократії та демократичних цінностей, досягненню більшого взаєморозуміння.

Визнаючи особливу важливість активізації контактів між народами України та Сполучених Штатів Америки, сторони мають намір і надалі сприяти культурним та соціальним обмінам та діяльності в рамках таких ініціатив, як Програма Фулбрайта, Програма обмінів для майбутніх лідерів (FLEX), студентські обміни (UGRAD), Науково-практична програма з питань законодавства (LEAP), Програма відвідання для міжнародних лідерів, Програма з викладання та вивчення англійської мови, Програма „Відкритий світ”.

Наголошуючи на необхідності нових ідей та динамізму для майбутнього наших двох країн, Україна та США мають намір розвивати поглиблене співробітництво у сфері вищої освіти та наукових досліджень. США сприятимуть таким обмінам, щоб, відповідно до законодавства та процедур США, надавати можливість особам, які відповідають установленим критеріям, брати участь у культурних, освітніх та наукових заходах.

Одним із напрямків співпраці наших країн виділимо тісну співпрацю в контексті вшанування пам'яті жертв та збільшення обізнаності громадськості про Великий Голод (Голодомор) в Україні 1932-33 рр.

Одним із основним напрямків співпраці України та США є питання безпеки, а саме вирішення питань на сході країни та в АР Крим, тобто започаткувати американську дипломатичну присутність.

Також інвестиції в авіаційні, транспортні галузі, машино- та вагонобудування, а також інноваційні комплекси для майбутнього розвитку економіки країни.

Відміна дискримінаційних обмежень у торгівлі України та США відповідно призведе до збільшення товарообігу між країнами.

В світі останніх подій, доцільно прийняти до уваги звіт МВФ «Перспективи розвитку світової економіки», в якому зазначається, що більше інших через пандемію COVID-19 постраждала саме економіка розвинених країн.

У зв'язку з цим доцільно розрахувати прогнозовані значення макроекономічних показників США для цього використаємо регресійний аналіз та економетричне моделювання на основі трендових моделей.

Побудовано трендові залежності для макроекономічних показників (рис. 3.2-3.7).

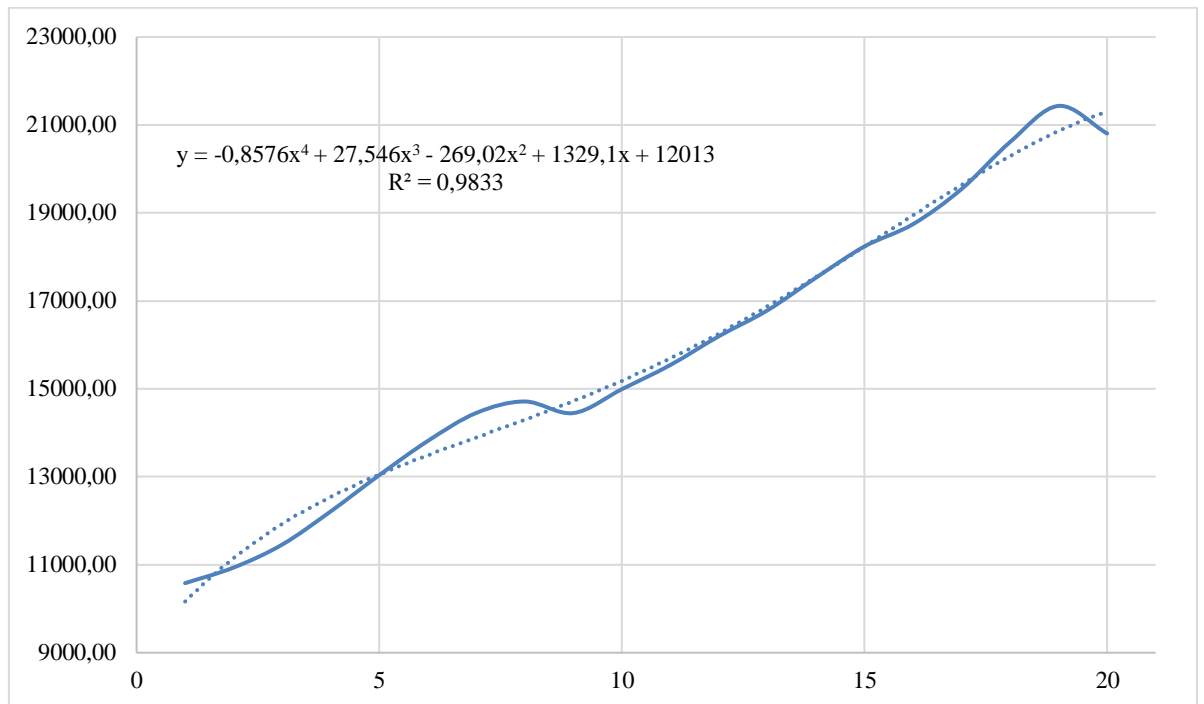

Рис. 3.2. Трендова модель ВВП США

Джерело: побудовано автором

Коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,9833$, тобто варіація результату на 98,33% пояснюється варіацією факторів ВВП, на долю не врахованих факторів залишається менше 2%.

Рівняння нелінійної поліноміальної регресії:

$$y = -0,8576 \cdot x^4 + 27,546 \cdot x^3 - 269,02 \cdot x^2 + 1329,1 \cdot x + 12013$$

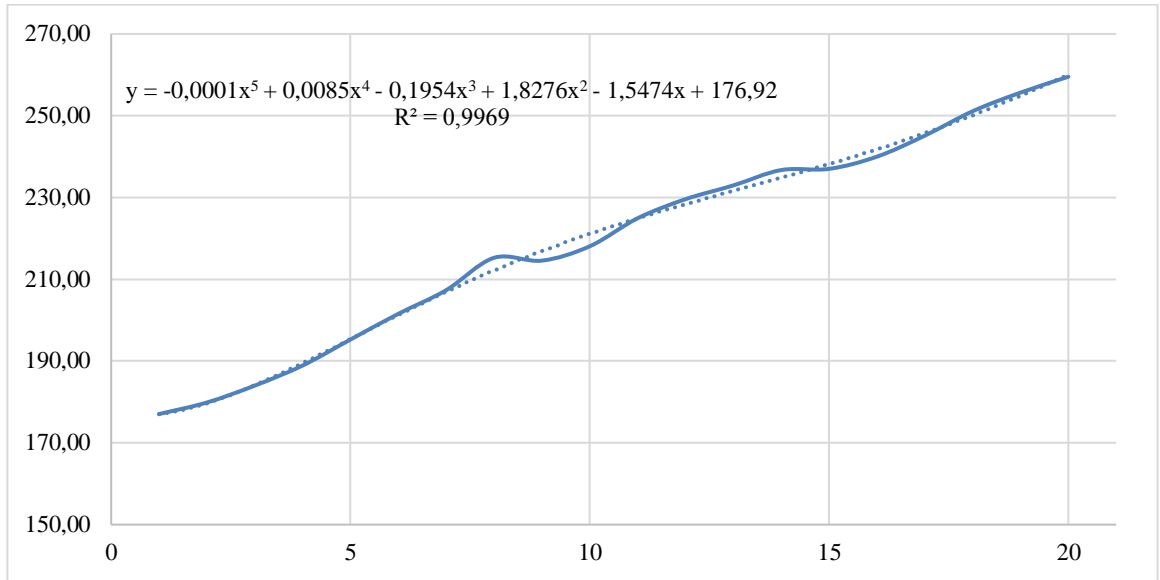

Рис. 3.3. Трендова модель інфляції США

Джерело: побудовано автором

Коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,9969$, тобто варіація результату на 99,69% пояснюється варіацією інфляції, на долю не врахованих факторів залишається 0,31%.

Рівняння нелінійної поліноміальної регресії:

$$y = -0,0001 \cdot x^5 + 0,0085 \cdot x^4 - 0,1954 \cdot x^3 + 1,8276 \cdot x^2 - 1,5474 \cdot x + 176,92.$$

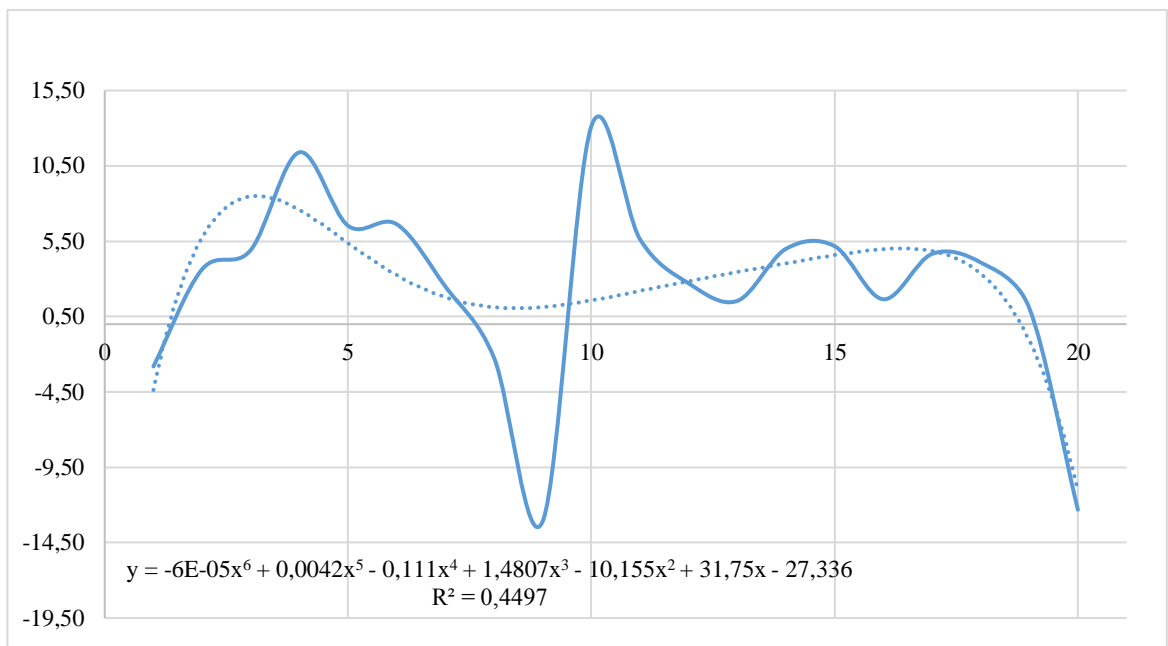

Рис. 3.4. Трендова модель імпорту США

Джерело: побудовано автором

Коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,4497$, тобто варіація результату на 44,97% пояснюється варіацією імпорту, на долю не врахованих факторів залишається більше 50%.

Рівняння нелінійної поліноміальної регресії:

$$y = -6 e^{-5} x^6 + 0,0042x^5 - 0,111x^4 + 1,4807x^3 - 10,155x^2 + 31,75x - 27,336$$

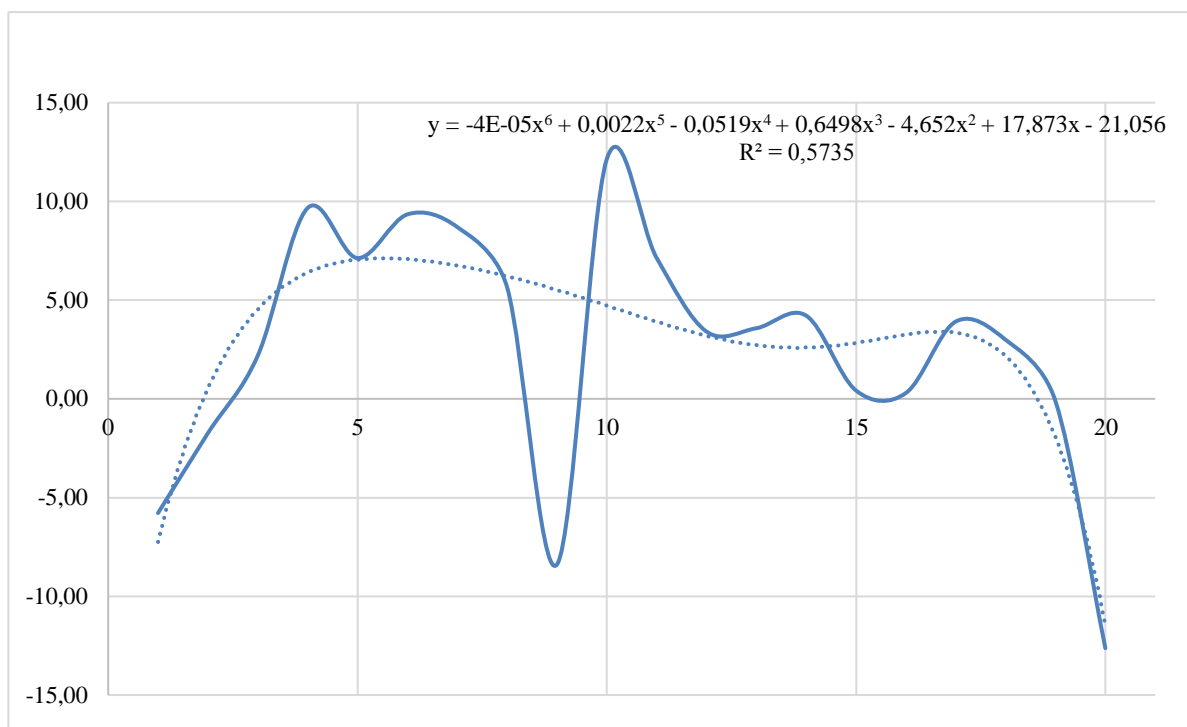

Рис. 3.5. Трендова модель експорту США

Джерело: побудовано автором

Коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,5735$, тобто варіація результату на 57,35% пояснюється варіацією експорту, на долю не врахованих факторів залишається менше ніж 50%.

Рівняння нелінійної поліноміальної регресії:

$$y = -4 e^{-5} x^6 + 0,0022 x^5 - 0,0519 x^4 + 0,6498 x^3 - 4,652 x^2 + 17,873 x - 21,056$$

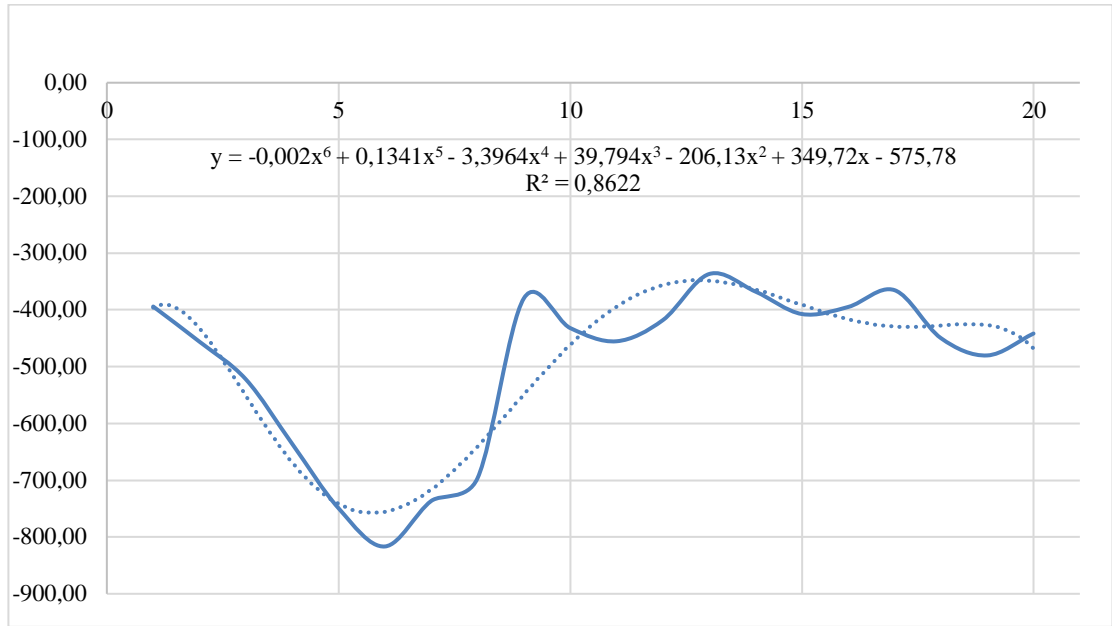

Рис. 3.6. Трендова модель бюджетного балансу

Джерело: побудовано автором

Коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,8622$, тобто варіація результату на 86,22% пояснюється варіацією бюджетного балансу, на долю не врахованих факторів залишається 13,78%.

Рівняння нелінійної поліноміальної регресії:

$$y = -0,002 \cdot x^6 + 0,1341 \cdot x^5 - 3,3964 \cdot x^4 + 39,794 \cdot x^3 - 206,13 \cdot x^2 + 349,72 \cdot x - 575,78$$

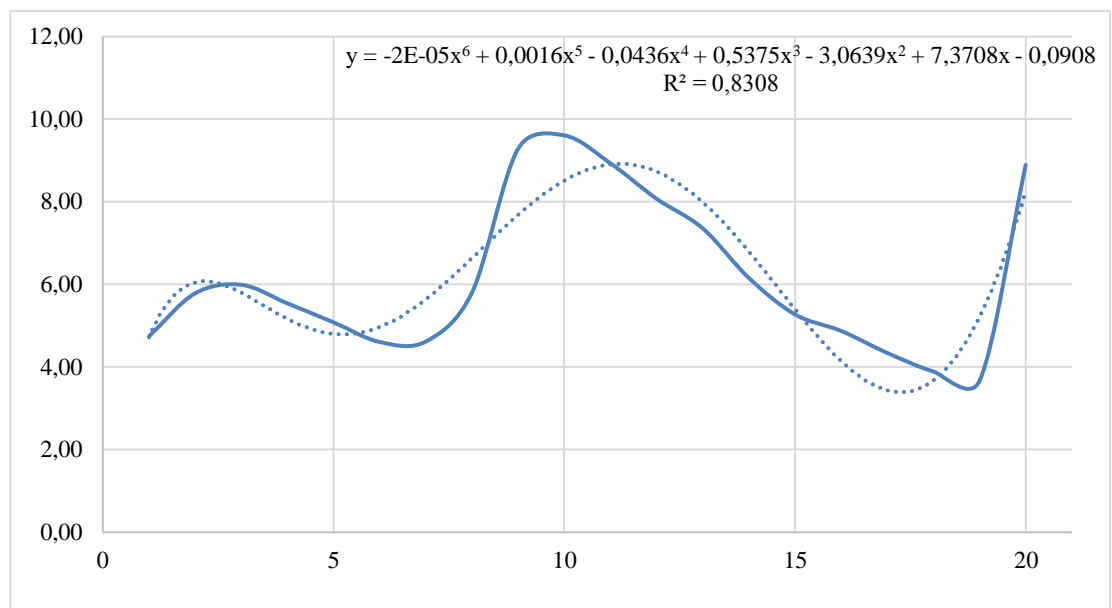

Рис. 3.7. Трендова модель безробіття

Джерело: побудовано автором

Коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,8308$, тобто варіація результату на 83,08% пояснюється варіацією безробіття, на долю не врахованих факторів залишається 16,92%.

Рівняння нелінійної поліноміальної регресії:

$$y = -2 e^{-5} x^6 + 0,0016 x^5 - 0,0436 x^4 + 0,5375 x^3 - 3,0639 x^2 + 7,3708 x - 0,0908$$

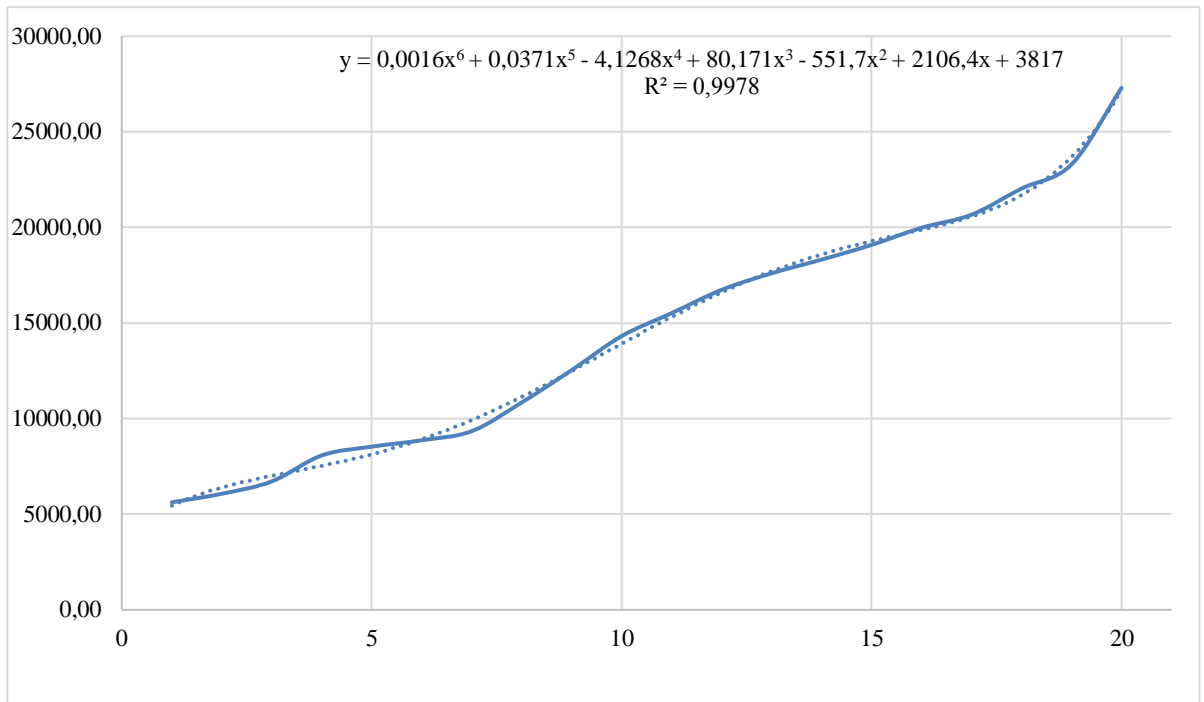

Рис. 3.8. Трендова модель державного боргу

Джерело: побудовано автором

Коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,9978$, тобто варіація результату на 99,78% пояснюється варіацією державного боргу, на долю не врахованих факторів залишається менше 1%.

Рівняння нелінійної поліноміальної регресії:

$$y = 0,0016 \cdot x^6 + 0,0371 \cdot x^5 - 4,1268 \cdot x^4 + 80,171 \cdot x^3 - 551,7 \cdot x^2 + 2106,4 \cdot x + 3817.$$

Серед результуючих показників істотний та статистично значимий вплив на глобальне економічне лідерство мають показники ВВП, безробіття, інфляції, державного боргу та бюджетного балансу. Коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,7833$.

Для побудови прогнозу було використано поліноміальні залежності, на основі отриманих рівнянь, які більш точно відображають залежність факторів. Результати прогнозування до 2025 року наведено у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Прогнозовані макроекономічні показники США на 2021-2025 р.р.

Рік	Номінальний ВВП, млрд. \$	ВВП на душу населення, \$	Зміна ВВП (у %)	Зміна інфляції (у %)	Зміна безробіття (у %)	Зміна бюджетного балансу (у % до ВВП)	Державний борг, млрд. \$
2021	21921,59	56841,95	7,70	2,77	7,25	-2,112	29296,04
2022	22967,65	58263,31	4,55	2,10	5,69	-2,114	30890,62
2023	23913,12	59327,25	3,95	2,11	5,08	-2,111	32323,69
2024	24833,76	60196,87	3,71	2,18	4,75	-2,044	33771,58
2025	25783,44	61037,18	3,68	2,22	4,43	-2,011	35294,37

Джерело: розраховано автором

Проведене моделювання і прогнозування свідчить про те, що варіація результату та вплив на глобальне економічне лідерство на 78,33% пояснюється варіацією факторів ВВП, інфляції, безробіття, державного боргу та бюджетного балансу на долю не врахованих факторів залишається на рівні 21,67%, результати регресійного аналізу продемонстровано у ДОДАТКУ В.

Також, беручи до уваги експертні оцінки МВФ, які систематизовано у табл. 3.2, можемо зробити наступні висновки.

Таблиця 3.2

Експертні оцінки МВФ на макроекономічні показники країн світу 2020-2021

р.р.

Рік	2020	2021
Світовий показник	-4,4	5,2
Країни з розвинутою економікою	-5,8	3,9
США	-4,3	3,1
Європа	-8,3	5,2
Німеччина	-6	4,2
Франція	-9,8	6
Італія	-10,6	5,2
Іспанія	-12,8	7,2

Продовження табл. 3.2

Країни з економікою, що розвивається	-3,3	6
Китай	1,9	8,2
Індія	-10,3	8,8
Росія	-4,1	2,8
Україна	-7,2	3
Бразилія	-5,8	2,8
Мехіко	-9	3,5
Саудівська Аравія	-5,4	3,1
Нігерія	-4,3	1,7
Країни з низьким рівнем доходу	-1,2	4,9

Джерело: ситематизовано автором, [80]

За даними МВФ, у 2021 році ВВП США збільшиться на 7,4%, за нашими розрахунками – 7,7%. Отже, можемо стверджувати, що наш підхід та моделі мають достовірне значення.

Середньоарифметичні втрати ВВП складуть 5,8%. Сама масштабна рецесія на європейському континенті очікує Іспанію, ВВП якої скорочується на 12,8%. Економіка США втрачає 4,3%, Японія – 5,3%.

Економічний розвиток країн продемонстровано на рис. 3.8.

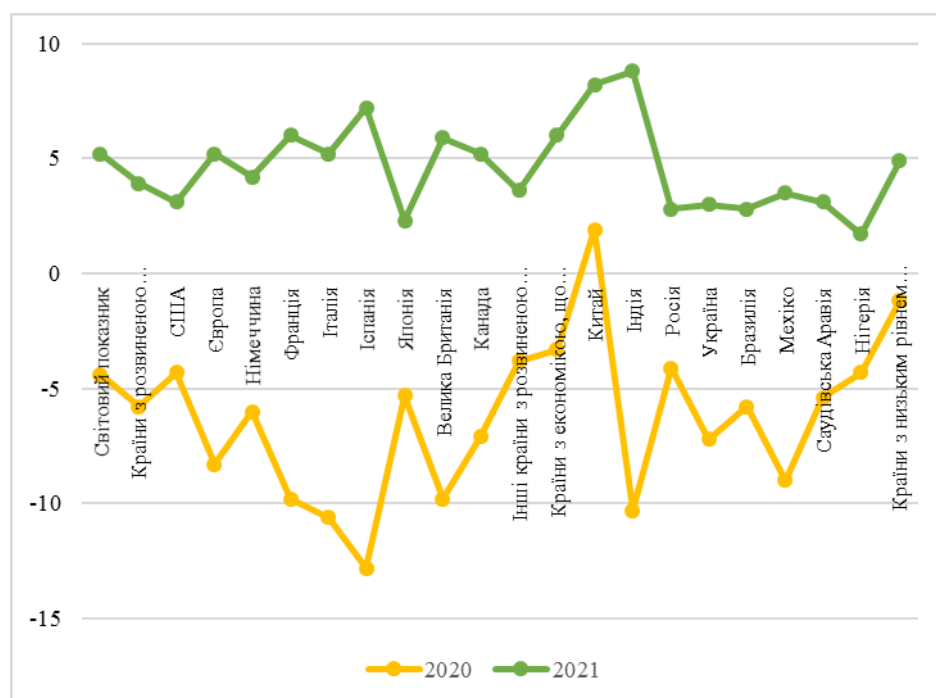

Рис. 3.9. Прогнозовані зміни ВВП за 2020-2021 р.р.

Джерело: побудовано автором, [80]

У країнах, що розвиваються, економіка в середньому скорочується на 3,3%. А ось ВВП Китаю, згідно з прогнозом експертів, на фоні всіх повідомлень про падіння виражає підвищення на 1,9%. Економічний розвиток Росії зазначає спад на 4,1%, України – на 7,2%.

Експерти також передбачають обвал цін на нафту – за підрахунками, вони знизяться в 2020 році на 3%, що негативно відображається на стані економіки країн-експортерів «чорного золота».

Після того, як у багатьох країнах змінили та ослабили режим самоізоляції, у травні та червні 2020, що ініціювало активізацію економічної діяльності, що дозволило змінити прогноз у сторону покращення. Проте, шлях до відновлення світової економіки, враховуючи думки експертів, буде «довгим і трудомістким».

Правлінню держав необхідно продовжувати надавати необхідну підтримку підприємствам та працівникам – у вигляді податкових відрахувань, кредитних гарантій, субсидій на зарплату та грошових переказів для швидкого відновлення та розвитку економічних процесів.

Одним із напрямів співпраці з США є заходи фіскального стимулювання та підвищення ліквідності з метою забезпечення потоку кредитів, особливо для малих та середніх підприємств, що дозволить зберегти робочі місця та фінансову стабільність.

Безпрецедентний глобальний розмах цієї кризи перешкоджає перспективам відновлення експортно-залежних економік і ставить під загрозу перспективи зближення доходів між країнами, що розвиваються і розвиненими країнами. Для всіх країн прогнозується синхронізований глибокий спад в 2020 році як для країн з розвинутою економікою (-8%), так і для країн з ринком, що формується і країн, що розвиваються (-3%; -5%, якщо виключити Китай), і більше 95% країн, за прогнозами, будуть мати негативні показники на душу населення зростання доходів у 2020 році. Очікується, що сукупний удар по зростанню ВВП в 2020-2021 роках в країнах з ринком, що формується і країнах, що розвиваються, за винятком Китаю, буде вище, ніж в країнах з розвинутою економікою.

Американці дуже уважно стежать за тим, як розвивається економіка. За останні 100 років жоден президент жодного разу не був переобраний під час економічної кризи, тобто, коли економіка знаходиться в стані рецесії, шансів бути переобраним нікчемні.

У результаті нещодавніх президентських виборів у США, переміг Джо Байден, який обійме посаду тільки у січня 2021 року, з великою долею ймовірності економічна стратегія його адміністрації відобразиться на світовому порядку та вплине на економіку України. Чи зможе економіка США вийти на новий рівень зростання? Сподіваємося.

Економічна стратегія США на наступні чотири роки заключається в підтримці економіки, активні інтервенції для підтримки і людей, і бізнесу, пряма підтримка американських громадян, як це вже було на початку пандемії. А для малого бізнесу, шоста частина якого за період пандемії закрилася без шансів на відновлення, планується передбачити окремі дотаційні програми.

Економіка США буде розвиватися, незважаючи ні на які віруси. Після будь-якого потрясіння – будь-то вірус або теракт 11 вересня – економіка відновлюється. Звичайно, будуть втрати, і якісь галузі не відновляться повністю. Але в глобальному сенсі, після карантину ми повернемося в той же режим, в якому жили раніше, і економіка піде в зростання. Темпи відновлення в найближчі роки безпосередньо залежать від термінів припинення пандемії.

Українська економіка має всі задатки для того, щоб швидко рости. Але економічно країна залежить від зарубіжних партнерів і того, що відбувається на світових ринках. Поки Україна має в США неоднозначну репутацію. Дуже складно позбутися від ярликів про корумпованість і невиконання взятих на себе зобов'язань. З іншого боку, є розуміння, що Україна – стратегічний партнер, і їй потрібно допомагати, в тому числі через МВФ, де США має дуже важливий голос.

Таким чином, виділено перспективи стратегічного економічного партнерства з США, що ми систематизували у табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Перспективи стратегічного економічного партнерства України та США

<p>Мета стратегічного партнерства</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Сприяння створенню робочих місць; • економічному зростанню; • підтримка реформ та лібералізації економіки; • розвиток сприятливого для торгівлі та інвестицій бізнес-клімату; • удосконалення доступу на ринки товарів та послуг.
<p>Перспективи</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Розширення доступу до ринку; • розв'язання невирішених суперечок та сприяння захисту прав інтелектуальної власності; • відбудова і модернізація потужностей української газотранспортної інфраструктури; • дорожні карти пріоритетів українсько-американського співробітництва; • діяльність двосторонньої групи з питань енергетики; • зміцнення безпеки; • культурні, освітні і професійні програми обмінів; • культурні та соціальні обміни; • співробітництво у сфері вищої освіти та наукових досліджень; • тісна співпраця в контексті вшанування пам'яті жертв та збільшення обізнаності громадськості про Великий Голод (Голодомор) в Україні 1932-33 рр.; • інвестиції в авіаційні, транспортні галузі, машино- та вагонобудування, а також інноваційні комплекси; • заходи фіскального стимулювання та підвищення ліквідності з метою забезпечення потоку кредитів, особливо для малих та середніх підприємств, що дозволить зберегти робочі місця та фінансову стабільність.

Джерело: побудовано автором

Економічна стабільність США допоможе швидше відновитися економіці України. За умови, що нова адміністрація буде стимулювати економіку США, то побічно ці стимули торкнуться і України: експорт зростатиме, процентні ставки будуть знижуватися. Пряма підтримка економіки буде більш потужною. Раніше Україна отримувала 1 млрд дол. США під гарантії уряду США під дуже низькі відсотки. Зараз цієї програми немає. Але сподіваємось, цю практику вдасться

повернути і Україна використає всі можливості як трамплін для становлення своєї незалежної економіки.

Україна офіційно увійшла до переліку країн, через території яких проходить сухопутна частина оновленого Шовкового шляху, дає можливість отримувати інвестиції на пільгових умовах для реалізації великих проектів на своїй території.

На центральному рівні управління необхідно розглянути можливості та тенденції розвитку та активізації китайських компаній в сферах інфраструктури, енергетики, сільського господарства. Внаслідок чого можливе збільшення товарообігу між нашими країнами майже на 30%, що призведе до швидшого росту ВВП України.

Україна повинна бути готова до виходу з кризи, яку спричинила пандемія COVID-19. Зайнятися відновленням авіаційної, транспортної та туристичної галузі та іншими, які постраждали внаслідок скорочення попиту на їх товари та послуги. Для цього також необхідно розробити стратегії для успішного їх відновлення, тому що як би ми не хотіли, але світ змінився, деякі закони творення бізнесу вже відійшли на задній план. Люди, корпорації, держави переосмислили цінність життя, обмежень, свободи, пересування. Зараз всіх цікавить мобільність. Так як раніше вже ніколи не буде.

Криза та глобальні зміни – це можливість для швидкого розвитку та покращення, виходу на новий рівень. І ми маємо скористатися цим шансом.

Висновки до Розділу 3

У цьому розділі було побудовано прогноз макроекономічних показників США до 2025 року за допомогою поліноміальних залежностей на основі трендових моделей. Отримані результати свідчать про те, що серед результуючих показників істотний та статистично значимий вплив на глобальне економічне лідерство мають показники ВВП, безробіття, інфляції, державного боргу та бюджетного балансу. Коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,7833$, тобто варіація результату на 78,33% пояснюється варіацією факторів ВВП, інфляції, безробіття, державного боргу та бюджетного балансу на долю не врахованих факторів залишається на рівні 21,67%.

За даними МВФ, у 2021 році ВВП США збільшиться на 7,3%, за нашими розрахунками – 7,7%. Отже, можемо стверджувати, що наш підхід та моделі мають достовірне значення.

Також було запропоновано вектори розвитку національної економічної стратегії України.

Серед результуючих показників істотний та статистично значимий вплив на глобальне економічне лідерство мають показники ВВП, безробіття, інфляції, державного боргу та бюджетного балансу.

В результаті досліджень виокремлено наступні стратегічні напрямки розвитку:

- Здешевлення кредитних ресурсів
- Збільшення експорту
- Залучення прямих іноземних інвестицій
- Впровадження прогресивних ідей
- Податкова реформа
- Податок на виведений капітал
- Культурна трансформація
- Цифровізація

- Становлення виробництва
- Земля
- ІТ-технології
- Енергоресурси
- Освіта
- Сільське господарство

Можливі способи досягнення та успішної реалізації стратегічних напрямків національної стратегії нашої держави було досліджено у пункті 2 цього розділу.

Перспективи стратегічного економічного партнерства між США та Україною обґрунтовано у 3 пункті.

Економічна стабільність США допоможе швидше відновитися економіці України. За умови, що нова адміністрація буде стимулювати економіку США, то побічно стимули торкнуться і України: експорт зростатиме, процентні ставки будуть знижуватися. Та й пряма підтримка економіки буде більш потужною. Раніше Україна отримувала 1 млрд дол. США під гарантії уряду США під дуже низькі відсотки. Зараз цієї програми немає. Але сподіваємось, цю практику вдасться повернути і Україна використає всі можливості як трамплін для становлення своєї незалежної економіки.

Україна офіційно увійшла до переліку країн, через території яких проходить сухопутна частина оновленого Шовкового шляху, дає можливість отримувати інвестиції на пільгових умовах для реалізації великих проектів на своїй території.

На центральному рівні управління необхідно розглянути можливості та тенденції розвитку та активізації китайських компаній в сферах інфраструктури, енергетики, сільського господарства. Внаслідок чого можливе збільшення товарообігу між нашими країнами майже на 30%, що призведе до швидшого росту ВВП України.

Україна повинна бути готова до виходу з кризи, яку спричинила пандемія COVID-19. Зайнятися відновленням авіаційної, транспортної та туристичної

галузі та іншими, які постраждали внаслідок скорочення попиту на їх товари та послуги. Для цього також необхідно розробити стратегії для успішного їх відновлення, тому що як би ми не хотіли, але світ змінився, деякі закони творення бізнесу вже відійшли на задній план. Люди, корпорації, держави переосмислили цінність життя, обмежень, свободи, пересування. Зараз всіх цікавить мобільність. Так як раніше вже ніколи не буде.

Криза та глобальні зміни – це можливість для швидкого розвитку та покращення, виходу на новий рівень. І ми маємо скористатися цим шансом.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі, у пункті 1, розділу 1, було розглянуто основні наукові погляди на теорію глобального лідерства, у тому числі економічне та інтелектуальне, моделі національної економічної стратегії, стратегії економічного розвитку, основні економічні теорії, які застосовуються при формуванні різних національних економічних стратегій.

Виокремили вчених, які намагалися дати визначення поняття «глобального економічного лідерства», але проаналізувавши значну кількість наукових праць, ми можемо зробити висновок, що визначення цього терміну потребує ще більш детального дослідження, адже воно залежить від багатьох факторів, а саме економічних показників, які демонструють позицію країни на світовому рівні.

Тому, перед нами постало питання: «Як саме визначити лідера? За якими критеріями, чинниками, економічними показниками?»

У пункті 2 розділу 1 було досліджено питання побудови моделей національної економічної стратегії, моделі лідерства в глобальній економічній системі та індикатори оцінки лідерства.

Запропоновано виокремити найважливіші економічні показники які дозволять класифікувати держави за ними, а саме:

- ВВП;
- рівень інфляції;
- безробіття;
- індекс економічної свободи;
- індекс глобалізації;
- бюджетний баланс;
- відношення державного боргу до ВВП.

У пункті 3 розділу 1 було досліджено питання стратегій економічного лідерства та їх класифікація.

Було розглянуто стратегії:

- розвинених держав;
- держав, що розвиваються;
- країн з перехідною (транзитивною) економікою.

Отже, опрацювавши та проаналізувавши існуючі джерела інформації, що стосуються глобального лідерства в цілому, дали визначення поняттю, глобальне економічне лідерство.

Глобальне економічне лідерство – це економічний показник, який характеризує положення країни-лідера на світовій арені, за наступними макроекономічними індикаторами: ВВП; рівень інфляції; безробіття; індекс економічної свободи; індекс глобалізації; бюджетний баланс; відношення державного боргу до ВВП. Країна, яка визнана глобальним економічним лідером задає тенденції та вектори для розвитку інших держав, стимулює до покращення національних та світових економічних показників, що сприяє підвищенню добробуту населення та його рівня соціально-економічного забезпечення.

Таким чином, маючи теоретичне підґрунтя ми перейшли до аналітичної частини роботи. У розділі 2 дослідили та здійснили аналіз економічних стратегій США та їх вплив на національні економічні системи за часів правління різних президентів, починаючи з 1980-го року і до сьогодення.

В результаті дослідження розділу 2 ми зіткнулися з різним баченням та реалізацією економічної політики та стратегією США у період з 1980-го року по 2020-й рік.

Основними факторами успішної реалізації економічної політики США є наслідування політичної та економічної політики кожної наступної президентської адміністрації; запровадження податкових реформ; скорочення видатків, підтримка малого, середнього та великого бізнесу з боку держави; вкладення державних коштів у розвиток наукової сфери та ін.

Насьогодні однією з прогресивних, високотехнологічних та інноваційною вважається саме освіта, яку пропонують вищі заклади саме в США.

На основі досліджень у пункті 1, розділу 2 стратегій глобального економічного лідерства США, проаналізували статистичні дані США у пункті 2, розділу 2, досліджено, який саме вплив мали економічні стратегії на економіку країни та світові показники, які були зазначені у розділі 1, пункт 2: ВВП, індекс глобалізації та індекс економічної свободи та ін., яких дотримувалася країна за часів кожного президента.

Аналізуючи макроекономічні показники, за часи правління різних президентів США у 1980-2020 р.р., можемо відстежити ріст номінального ВВП, ВВП на душу населення, лише у 1982, 2008 та у 2020 році мали спад показників, 2020 рік пояснюється пандемією COVID-19, яка сприяла падінню ВВП, збільшенню безробіття. Зазначимо, що показники на 2020 рік – прогнозовані. Індекс економічної свободи зростає, але у 2020 році очікується на рівні 76,6% . Також прослідковується зростання індексу економічної глобалізації, прогнозований на 2020 рік – 68,19%. Зміна рівня інфляції в середньому склала 1,73%. До збільшення державного боргу призвело, наприклад, зменшення доходів та збільшення витрат для збалансування та автоматизації державних процесів. Але навіть за таких умов, можемо зробити висновок про позитивний вплив економічної стратегії на економіку країни.

Ще до початку пандемії COVID-19 експерти прогнозували рецесію економіки США у зв'язку з появою на міжнародній арені такого економічного «монстра» як Китай. Економіка країни невпинно зростає. В майбутньому, Китаю прогнозують перехід з країни, що розвивається в країну з розвиненою економікою.

Пекін прагне домінувати в галузях високих технологій, від яких у перспективі залежатиме співвідношення економічної та військової могутності. КНР систематично відпрацьовують методи трансформації економічного впливу на економічний примус в усьому Азійсько-Тихоокеанському регіоні і за його межами.

Економічна і технологічна міць у своїй основі набагато важливіша за традиційну військову могутність для встановлення світового лідерства.

США і Китай ведуть так звані «торгові війни», США обороняється в свою чергу протекціоністськими тарифами, але все одно займає топові позиції за економічними показниками, що і було досліджено у розділі 3, а також їх вплив на вектори стратегічного розвитку України.

Звісно, що Україна і будь-яка країна взагалі залежить від дій та економічного стану інших країн. Можна провести аналогію з висловом, який якомога точніше характеризує можливий вплив навіть незначної, на перший погляд, зміни у світі: «Помах крила метелика на одному континенті може викликати землетрус на іншому» (теорія Хаосу).

Кожна країна – є невід’ємною ланкою всієї міжнародної системи. Ми залежні один від одного і ми задаємо темп розвитку один одному. У розвинених країн є можливості та ресурси допомогти країнам, що розвиваються, аби побудувати надміцну цивілізацію за весь час існування людства.

Зміна економічного лідера чи коливання його фінансового положення – одразу веде до скорочення надходження прямих іноземних інвестицій до України, перегляд умов співпраці, зниження експорту та імпорту, що за собою тягне зміну всіх інших економічних показників.

У 3 розділі було запропоновано вектори розвитку національної економічної стратегії України.

В результаті досліджень виокремлено наступні стратегічні напрямки розвитку:

- Здешевлення кредитних ресурсів
- Збільшення експорту
- Залучення прямих іноземних інвестицій
- Впровадження прогресивних ідей
- Податкова реформа
- Податок на виведений капітал
- Культурна трансформація
- Цифровізація

- Становлення виробництва
- Земля
- IT-технології
- Енергоресурси
- Освіта
- Сільське господарство

Можливі способи досягнення та успішної реалізації стратегічних напрямків національної стратегії нашої держави було досліджено у пункті 2 цього розділу.

У третьому розділі було побудовано прогноз макроекономічних показників США до 2025 року за допомогою поліноміальних залежностей на основі трендових моделей. Отримані результати свідчать про те, що серед результуючих показників істотний та статистично значимий вплив на глобальне економічне лідерство мають показники ВВП, безробіття, інфляції, державного боргу та бюджетного балансу. Коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,7833$, тобто варіація результату на 78,33% пояснюється варіацією факторів ВВП, інфляції, безробіття, державного боргу та бюджетного балансу на долю не врахованих факторів залишається на рівні 21,67%.

За даними МВФ, у 2021 році ВВП США збільшиться на 7,3%, за нашими розрахунками – 7,7%. Отже, можемо стверджувати, що наш підхід та моделі мають достовірне значення. Різниця отриманих результатів пояснюється щосекундним оновленням даних на сайтах податкових служб і статистики. В цілому моделі мають істотне значення в прогнозуванні макроекономічних показників, які в свою чергу мають вплив на глобальне економічне лідерство.

Перспективи стратегічного економічного партнерства між США та Україною обґрунтовано у 3 пункті.

Економічна стабільність США допоможе швидше відновитися Україні. За умови, що нова адміністрація буде стимулювати економіку США, то побічно стимули торкнуться і України: експорт зростатиме, процентні ставки будуть знижуватися. Та й пряма підтримка економіки буде більш потужною. Раніше

Україна отримувала 1 млрд дол. США під гарантії уряду США під дуже низькі відсотки. Зараз цієї програми немає. Але сподіваємось, цю практику вдасться повернути і Україна використає всі можливості як трамплін для становлення своєї незалежної економіки.

Україна офіційно увійшла до переліку країн, через території яких проходить сухопутна частина оновленого Шовкового шляху, дає можливість отримувати інвестиції на пільгових умовах для реалізації великих проектів на своїй території.

На центральному рівні управління необхідно розглянути можливості та тенденції розвитку та активізації китайських компаній в сферах інфраструктури, енергетики, сільського господарства. Внаслідок чого можливе збільшення товарообігу між нашими країнами майже на 30%, що призведе до швидшого росту ВВП України.

Україна повинна бути готова до виходу з кризи, яку спричинила пандемія COVID-19. Зайнятися відновленням авіаційної, транспортної та туристичної галузі та іншими, які постраждали внаслідок скорочення попиту на їх товари та послуги. Для цього також необхідно розробити стратегії для успішного їх відновлення, тому що як би ми не хотіли, але світ змінився, деякі закони творення бізнесу вже відійшли на задній план. Люди, корпорації, держави переосмислили цінність життя, обмежень, свободи, пересування. Зараз всіх цікавить мобільність. Так як раніше вже ніколи не буде.

Криза та глобальні зміни – це можливість для швидкого розвитку та покращення, виходу на новий рівень. І ми маємо скористатися цим шансом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бланшар К. Лидерство: к вершинам успеха / К.Бланшар – СПб.: Питер, 2008. – 368с.
2. Кэ де Ври Манфред. Мистика лидерства. Развитие эмоционального интеллекта. Москва: Альпина Паблицерз, 2003. 311с.]
3. Стивен Кукулас, «Economic leadership – an essential part of economic reform» <https://www.ovation.com.au/latest-news-june-2014/economic-leadership-an-essential-part-of-economic-reform.html>
4. Craig O. Brown, «Economic Leadership and Growth», Krannert School of Management Purdue University, October 31, 2019 – 78 с.
5. Semeniuk I, Miziuk S. «ECONOMIC AND BUSINESS ADMINISTRATION DEVELOPMENT: SCIENTIFIC CURRENCIES AND SOLUTIONS», Kyiv, October 22, 2020. «US Global Economic Leadership Strategies: the end of XX-th - the beginning of XXI-st century», NAU – Kyiv
6. С.Г Мізюк, Т. Князева, С.Л. Литвиненко. Сучасні проблеми глобалізаційних процесів в світовій економіці: збірник матеріалів XII науково-практичної конференції – Київ, 2019.
7. С.Г. Мізюк, О.О. Логвінова, ПРОБЛЕМА ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ НА ПІДПРИЄМТВА В УКРАЇНУ– Київ, 2014.
8. Д.Г. Лук'яненко
https://kneu.edu.ua/ua/science_kneu/scientific_schools/sme/sme_dgvnesok/sme_globalne_liderstvo/
9. И. Валлерстайн <https://economytimes.ru/gumanitarnyy-kontekst/sistema-vallerstaina-kak-sozdavalsya-modern>
10. Цимбал Л.І. Дисертаційна робота «Імперативи інтелектуального лідерства в глобальному економічному середовищі» – Київ, 2019. – с.
11. І. Каленюк, Л. Цимбал. Природа лідерства в сучасних умовах ISSN 1811-3141. Економічна теорія. 2015. 13 с.

12. Бутнік-Сіверський О. Б. Інтелектуальний капітал: теоретичний аспект. Інтелектуальний капітал. 2002 №1. С. 16-27.
13. Сенге П., Клейнер А., Робертс Ш., Росс Р.Б., Смит Б. Дж. Танець перемен: новые проблемы самообучающихся организаций. Москва: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2003. 624 с.
14. Ломтев А. Эволюция характера мирового порядка и внешнеполитических стратегий его формирования в американской политической науке: дис. к. полит. наук: 23.00.01. Москва, 2011. 186 с.
15. Фон Мизес, Людвиг (2019). Человеческая деятельность: Трактат по экономической теории (рос.). Челябинск: Социум – 878 с.
16. ЭНГАС МЭДДИСОН, «КОНТУРЫ МИРОВОЙ ЭКОНОМИКИ В 1-2030 ГГ. ОЧЕРКИ ПО МАКРОЭКОНОМИЧЕСКОЙ ИСТОРИИ», Издательство Института Гайдара – 584 с.
17. За редакцією доктора економічних наук, професора, академіка АЕН України Ю.Г. Козака, кандидата економічних наук, доцента В.В. Ковалевського, кандидата економічних наук, доцента О.В. Захарченка «МІЖНАРОДНІ СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ», Київ, 2011 – 262 с.
18. Циганкова Т.М., Євдоченко О.О., Олефір А.О., Солодковська Г.В., Солодковський Ю.М. Стратегії та тактики міжнародних торговельно-економічних переговорів: Міжпредметний комплексний тренінг. – К.: КНЕУ, 2010.
19. Ерік С. Райнерт. Як багаті країни забагатіли... і чому бідні країни лишаються бідними. – К.: Темпора, 2014. – 444 с.
20. В. Галасюк: <http://www.clubofrome.org.ua/>
21. Андрій Длігач <https://tqm.com.ua/likbez/interview/andrey-dligach-didgitalizaciya-obshestva>
22. Кабінет Міністрів України, «Аудит української економіки», Київ, 2020 – 123 с.
23. Кабінет Міністрів України, «Вектори економічного розвитку 2030», Київ, листопад 2020 – 384 с.

24. Антонюк Л. Л. Міжнародна конкурентоспроможність і регіональний аспект. Міжнародна економічна політика: Наук. журн. Вип. 2 (1). Київ: КНЕУ, 2005. С. 44-68.
25. Глобальное экономическое развитие: тенденции, асимметрии, регулирование: монография. Д.Луцьяненко, В.Колесов, А.Колот, Я.Столярчук и др.); под. науч.ред.профессоров Д.Луцьяненко, А.Поручника, В.Колесова. Киев: КНЭУ, 2013. 466с.
26. Чужиков В. І., «Економіка зарубіжних країн: Навч. посіб.» – К.: КНЕУ, 2005. –308 с.
27. «Укаїнська асоціація американістики», праці учасників: <http://www.americanstudies.history.knu.ua/en/>
28. Погорська І.І. ГЛОБАЛЬНЕ ЛІДЕРСТВО США: ВИКЛИК МІЖНАРОДНОСИСТЕМНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЙНОСТІ ХХІ СТОЛІТТЯ - УДК 327, 17 с.
29. В. Зомбарт, «Торговці і герої» (1915)
30. Уолт Ростоу, «Стадии экономического роста. Некоммунистический манифест», Oxford University Press – 1960.
31. Т. В. Шталь, В. О. Козуб, «МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА ТА МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ», Харків, 2015 – 365 с.
32. Steven R. Rosefielde, «Masters of Illusion: American Leadership In The Media Age», Cambridge University Press, 2006
33. Оливье Бланшар, Макроэкономика. Учебник, 2015 – 672 с.
34. Мілтон Фрідман, Капіталізм і свобода, 2016 – 216 с.
35. Оукен, Артур // 100 великих економістів после Кейнса = Great Economists since Keynes: An introduction to the lives & works of one hundred great economists of the past. — СПб.: Экономикс, 2009. — С. 225-227. — 384 с.
36. Методология и методы научных исследований в экономике и менеджменте: пособие для вузов / Завьялова Н.Б., Головина А.Н., Завьялов Д.В., Дьяконова Л.П., Мельников М.С. и др.; под ред. Н. Б. Завьяловой, А.Н. Головиной – Москва- Екатеринбург:, 2014. – 282 с.

37. МЕТОДОЛОГИЯ И МЕТОДЫ НАУЧНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ В ЭКОНОМИКЕ И МЕНЕДЖМЕНТЕ УЧЕБНОЕ ПОСОБИЕ ДЛЯ СТУДЕНТОВ МАГИСТЕРСКИХ ПРОГРАММ Москва – Екатеринбург 2014

38. М. Портер, «Конкурентная стратегия. Методика анализа отраслей и конкурентов», 2017 – 603 с.

39. Международные стратегии экономического развития: конспект лекций/составители Андросова Т.В., Козуб В.А. – Харьков: «Издательство «Форт», 2016. – с. 230

40. Л. Ерхарт, електронне посилання на публікацію: https://zn.ua/ukr/SOCIUM/lyudvig_ergard_budivnichiy_sotsialnoyi_rinkovoyi_ekonomiki.html

41. ЕКОНОМІКА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН. За редакцією: доктора економічних наук, професора, академіка АЕН України – Ю.Г. Козака, кандидата економічних наук, доцента – В.В. Ковалевського, доктора економічних наук, професора – В.М. Осипова, Київ, «Центр учбової літератури», 2007

42. Niskanen, William A. (1992). "Reaganomics". In David R. Henderson (ed.). *Concise Encyclopedia of Economics* (1st ed.). Library of Economics and Liberty.

43. Sahadi, Jeanne (September 12, 2010). "Taxes: What people forget about Reagan". CNN. Retrieved January 27, 2017.

https://money.cnn.com/2010/09/08/news/economy/reagan_years_taxes/index.htm

44. Brownlee, Elliot; Graham, Hugh Davis (2003). *The Reagan Presidency: Pragmatic Conservatism & Its Legacies*. Lawrence, Kansas: University of Kansas Press. pp. 172–173.

45. "Annual Statistical Supplement, 2008 – Old-Age, Survivors, and Disability Insurance Trust Funds (4.A)" (PDF). Retrieved March 8, 2010.

<https://www.ssa.gov/history/pdf/4a.pdf>

46. Meacham, John; Murr, Andrew; Clift, Eleanor; Lipper, Tamara; Breslau, Karen; Ordonez, Jennifer (June 14, 2004). "American Dreamer". *Newsweek*. Retrieved June 3, 2008. <https://www.newsweek.com/american-dreamer-129135>

47. Barlett, Bruce (April 6, 2010). "Reagan's Tax Increases". *CapitalGainsandGames.com*. Archived from the original on June 25, 2012. Retrieved April 29, 2012.
48. Rosenbaum, David E. (January 8, 1986). "Reagan insists Budget Cuts are way to Reduce Deficit". *The New York Times*. Retrieved August 21, 2008.
49. "Ronald Reagan: Presidency, Domestic Policies". *Encyclopædia Britannica*. Retrieved August 21, 2008.
50. Pear, Robert (April 19, 1992). "U.S. to Reconsider Denial of Benefits to Many Disabled". *The New York Times*. Retrieved May 23, 2008.
51. Bergsten, C. Fred (2001). "Strong Dollar, Weak Policy". *The International Economy*.
52. Lieberman, Ben (September 1, 2005). "A Bad Response To Post-Katrina Gas Prices". *The Heritage Foundation*. Archived from the original on November 1, 2008. Retrieved November 6, 2008.
53. Thorndike, Joseph J. (November 10, 2005). "Historical Perspective: The Windfall Profit Tax—Career of a Concept". *TaxHistory.org*. Retrieved November 6, 2008.
54. "George H. W. Bush: Domestic Affairs". *Miller Center of Public Affairs, University of Virginia*. October 4, 2016. Retrieved January 18, 2017.
55. Heclo, Hugh (2014). "Chapter 2: George Bush and American Conservatism". In Nelson, Michael; Perry, Barbara A. (eds.). *41: Inside the Presidency of George H. W. Bush*. Cornell University Press. pp. 68–69.
56. Greene (2015), pp. 104–106
57. Jack Godwin, *Clintonomics: How Bill Clinton Reengineered the Reagan Revolution* (Amacom Books, 2009)
58. "Memo to Obama Fans: Clinton's presidency was not a failure". *Slate*. Retrieved February 13, 2005.
59. "Asking American to 'Face Facts,' Clinton Presents Plan to Raise Taxes, Cut Deficit". *The Washington Post*. February 18, 1993. Retrieved May 22, 2010.

60. Bryant, Nick (January 15, 2001). "How history will judge Bill Clinton". BBC News. Retrieved March 24, 2011. That he has presided over the longest economic expansion in US history is undeniable. The US entered its 107th consecutive month of growth last February.
61. "Government Shutdown Battle" – PBS
62. Spending Under President George W. Bush, Veronique de Rugy, Mercatus Center, George Mason University, Mar 2009, Table 2
63. "George W. Bush and the religious right in the 1988 campaign of George H.W. Bush". PBS. June 17, 2005. Retrieved September 1, 2008.
64. "Historical Prices for Dow Jones Industrial Average". Yahoo! Finance. Archived from the original on October 5, 2013.
65. Zorn, Eric (April 11, 2011). "Saying 'no' to raising the debt ceiling". Chicago Tribune. ISSN 2165-171X. Archived from the original on October 5, 2013. Retrieved November 23, 2019.
66. "The Employment Situation" (PDF). Bureau of Labor Statistics. Department of Labor. January 9, 2009. Archived (PDF) from the original on October 6, 2013.
67. Becker, Jo; Stolberg, Sheryl G.; Labaton, Stephen (December 20, 2008). "The Reckoning – Bush's Philosophy Stoked the Mortgage Bonfire". The New York Times. p. 4 of 6.
68. "In Defense of Obama". Rolling Stone. 2014-10-08. Retrieved November 19, 2016.
69. "Employer Health Benefits 2015". Kaiser Family Foundation. Retrieved November 19, 2016.
70. "Budgetary and Economic Effects of Repealing the Affordable Care Act". Retrieved November 19, 2016.
71. "Striking it Richer" (PDF). Emmanuel Saez Berkeley. Retrieved November 19, 2016.
72. "A Major Infrastructure Bill Clears Congress". 2015-12-04. Retrieved December 21, 2016.

73. "2016 in Charts". January 3, 2017.
74. Lewandowski, Corey R.; Hicks, Hope (July 15, 2015). "Donald J. Trump Files Personal Financial Disclosure Statement With Federal Election Commission" (PDF). Archived from the original (PDF) on March 9, 2016. Retrieved March 8, 2016.
75. Viser, Matt (August 28, 2015). "Even in college, Donald Trump was brash". The Boston Globe. Retrieved May 28, 2018.
76. Kastor, Elizabeth; Radcliffe, Donnie (February 12, 1985). "Trump lied to me about his wealth to get onto the Forbes 400. Here are the tapes". The Washington Post. Retrieved May 28, 2020.
77. Greenberg, Jonathan (April 20, 2018). "Trump lied to me about his wealth to get onto the Forbes 400. Here are the tapes". The Washington Post.
78. Barstow, David; Craig, Susanne; Buettner, Russ (October 2, 2018). "Trump Engaged in Suspect Tax Schemes as He Reaped Riches From His Father". The New York Times. Retrieved October 2, 2018.
79. "Tax Analysts -- Reaganomics -- A Report Card". www.taxhistory.org. Retrieved June 12, 2018.
80. Статистичні дані Світового банку: <http://wdi.worldbank.org/>
81. Статистичні дані FRED: <https://fred.stlouisfed.org/>
82. <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>
83. Terry Miller Anthony, B. KimJames, M. Roberts, 2020 Index of Economic Freedom, p. 524
84. "All Employees: Total Nonfarm Payrolls". June 1, 2018. Retrieved June 12, 2018.
85. "Civilian Unemployment Rate". June 1, 2018. Retrieved June 15, 2018.
86. "The Truth About September 1983, the Month Ronald Reagan Supposedly Created 1.1 Million Jobs".
87. Cannon, Lou (2001) p. 128
88. Federal Surplus or Deficit as Percent of Gross Domestic Product, Federal Reserve Bank of St. Louis

89. "CBO Budget and Economic Outlook 2016-2026 Historical tables". CBO. Retrieved November 23, 2016.
90. "Keynes was right". NYT. Retrieved December 30, 2016.
91. "Swift Boats and Texas Wind". Windsector.tumblr.com. July 28, 2011. Archived from the original on July 30, 2008. Retrieved July 31, 2012.
92. Hook, Janet; Finnegan, Michael (March 17, 2007). "McCain loses some of his rebel edge". Los Angeles Times. Archived from the original on May 15, 2006. Retrieved June 23, 2009.
93. Sack, Kevin; Toner, Robin (August 13, 2000). "The 2000 Campaign: The Record; In Congress, Gore Selected Issues Ready for Prime Time". The New York Times. Archived from the original on May 15, 2006. Retrieved June 23, 2009.
94. Vlahos, Kelley B. (February 13, 2006). "Illegal Immigration, Unchecked Spending Siphon Conservatives From GOP Base". Fox News Channel. Archived from the original on March 4, 2009. Retrieved May 11, 2008.
95. George W. Bush, et al., Petitioners v. Albert Gore, Jr., et al., 531 U.S. 98 (December 12, 2000). Retrieved February 12, 2010.
96. Winkler, Matthew A. (January 28, 2019). "Ranking the Trump Economy". Bloomberg News. Retrieved January 28, 2019.
97. "Why the economy has grown faster under Democratic Presidents". The Economist. Retrieved November 22, 2016.
98. "FRED Graph - FRED - St. Louis Fed". fred.stlouisfed.org. Retrieved 8 July 2018.
99. "FRED CPI and 10-Year Treasury". FRED. Retrieved November 22, 2016.
100. "Center on Budget and Policy Priorities". CBPP. Retrieved January 19, 2017.
101. "Debt Position and Activity Report". TreasuryDirect. Retrieved January 19, 2016.
102. "Obama's 8-year economic legacy: A mixed bag". cbsnews.com.

103. "Trump defies data with 6% GDP growth forecast". cncb.com. December 6, 2017. Retrieved November 1, 2020.
104. "The Fed – June 19, 2019: FOMC Projections materials, accessible version". Board of Governors of the Federal Reserve System.
105. "Contributions to percent change in real gross domestic product: Government consumption expenditures and gross investment: Federal". FRED. February 2, 2020. Retrieved February 2, 2020.
106. Board, The Editorial (August 20, 2019). "Opinion | Want to Prevent a Recession, Mr. Trump? Stop Hurting the Economy" – via NYTimes.com.
107. Analysis, US Department of Commerce, BEA, Bureau of Economic. "Bureau of Economic Analysis". bea.gov. Retrieved October 29, 2020.
108. Torry, Harriet. "Economic Growth Didn't Hit 3% Mark Last Year, Revised Data Show". WSJ.
109. Roach, Stephen S. (2 September 2016). "Why China is central to global growth". World Economic Forum. Retrieved 28 November 2019.
110. "These will be the most important cities by 2035". World Economic Forum. Retrieved 2 November 2020.
111. "GDP PPP (World Bank)". World Bank. 2018. Retrieved 18 February 2019.
112. "Communism Is Dead, But State Capitalism Thrives". Vahan Janjigian. Forbes. 22 March 2010. Retrieved 11 July 2013.
113. <https://trendeconomy.ru/data/h2/China/TOTAL>
114. "Data shows strength of China's private enterprises". www.ecns.cn. Retrieved 19 February 2019.
115. "China is already a market economy—Long Yongtu, Secretary General of Boao Forum for Asia". EastDay.com. 2008. Archived from the original on 9 September 2009. Retrieved 14 July 2009.
116. Draper, Mark (18 February 2019). "China's middle class doubling to 600 million is a key investment opportunity". Australian Financial Review. Retrieved 19 February 2019.

117. Intellectual Property Rights. Asia Business Council. September 2005. Retrieved 13 January 2012.

118. "RMB now 8th most widely traded currency in the world". Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication. Retrieved 10 October 2013.

119. <https://knoema.ru/atlas/%D0%9A%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%B9/%D0%98%D0%9F%D0%A6>

120. <https://trendeconomy.ru/data/h2/UnitedStatesOfAmerica>

121. <https://take-profit.org/statistics/government-budget/china/>

122. <https://index.minfin.com.ua/economy/gdp/>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

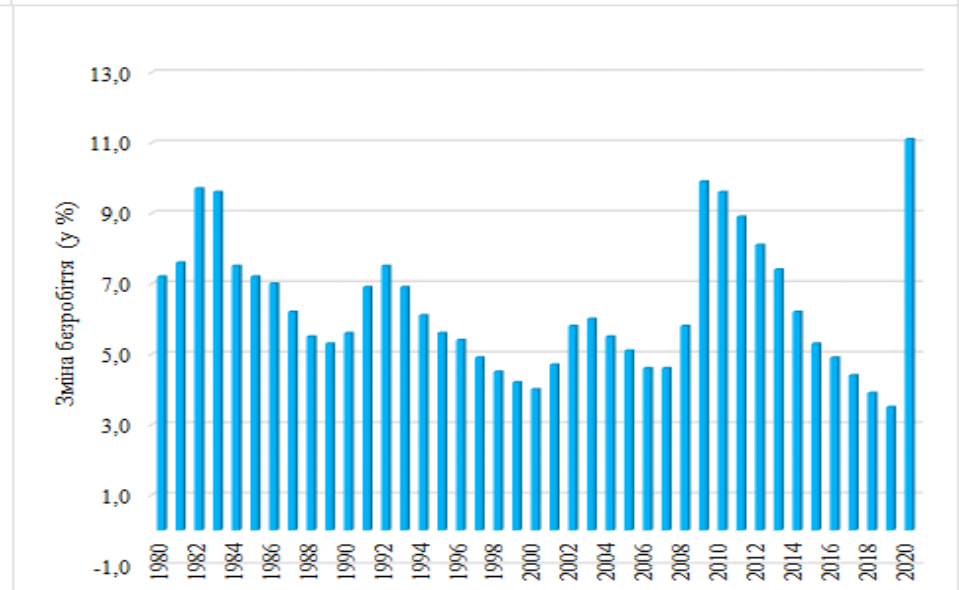
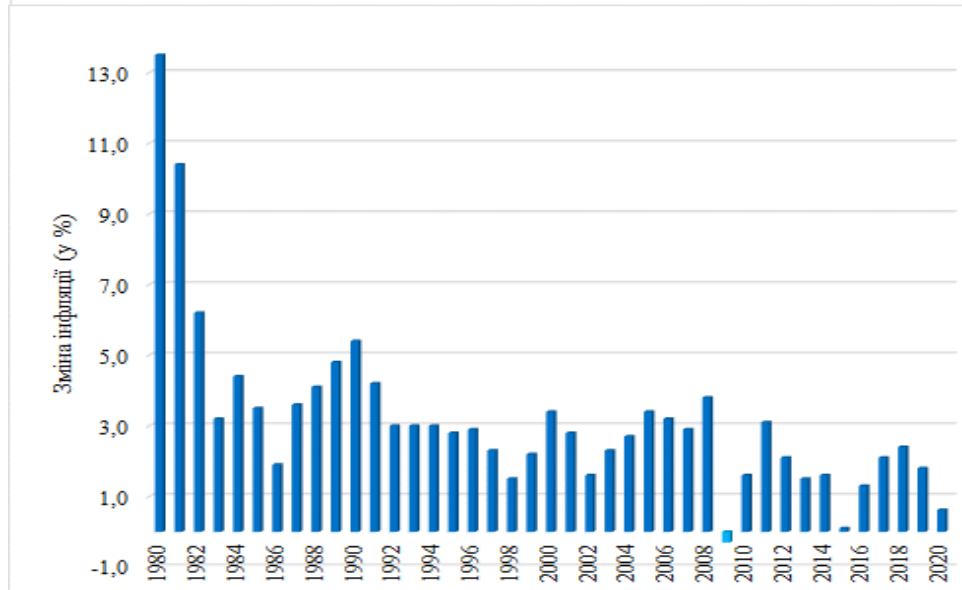
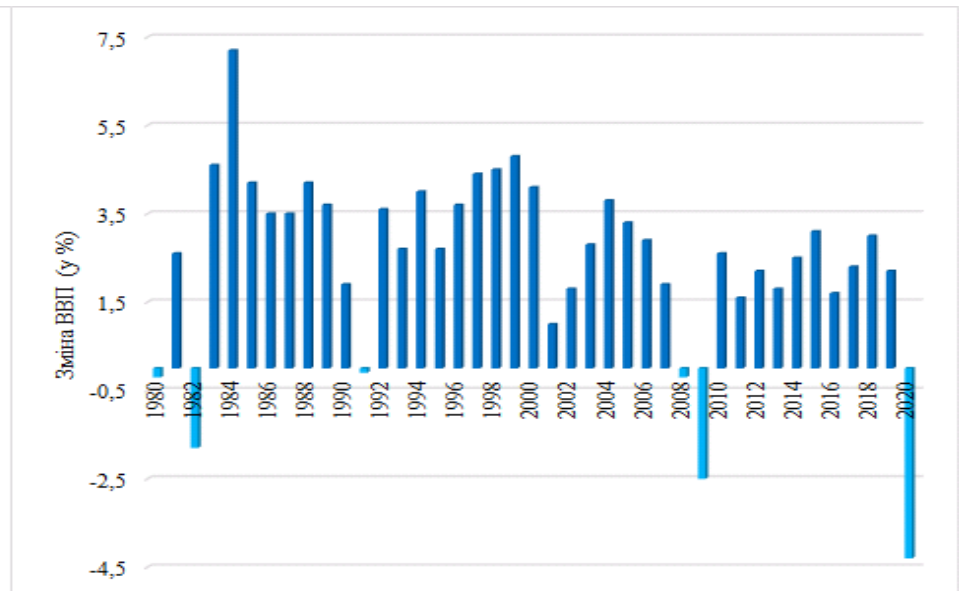
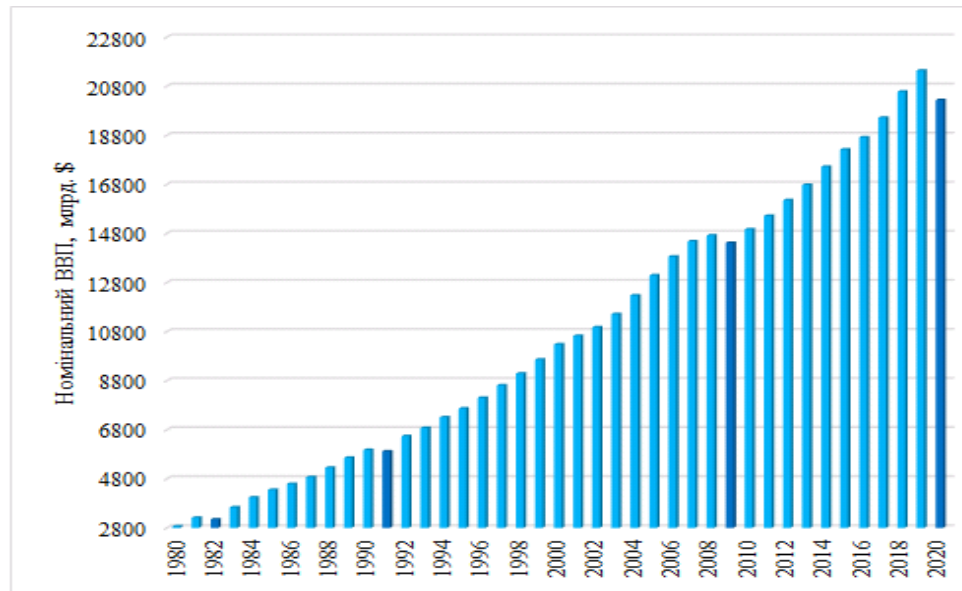
Зміна макроекономічних показників США у 1980-2020р.р.

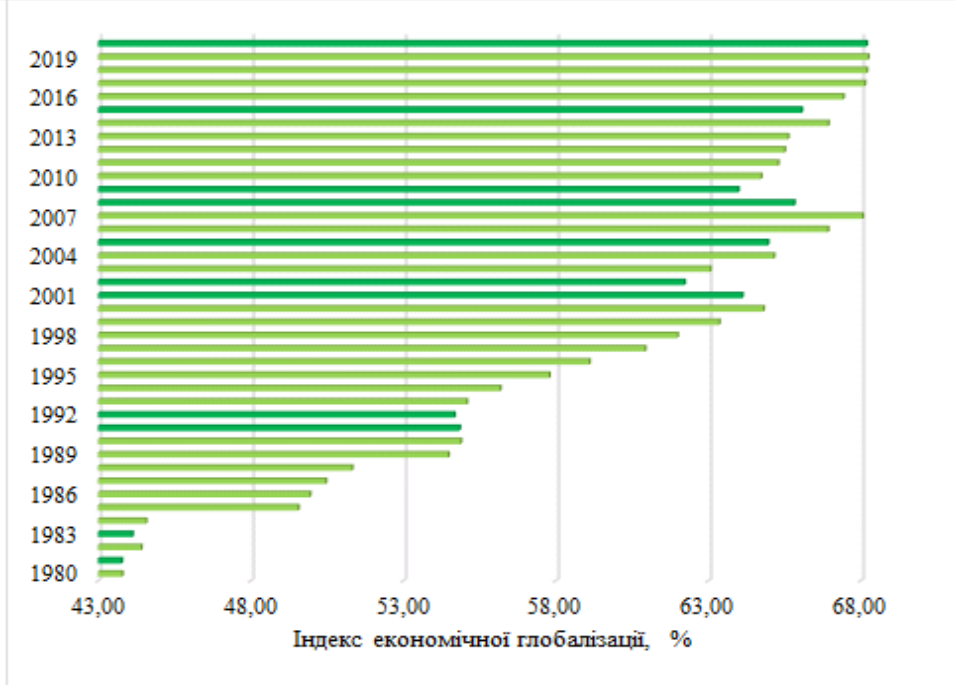
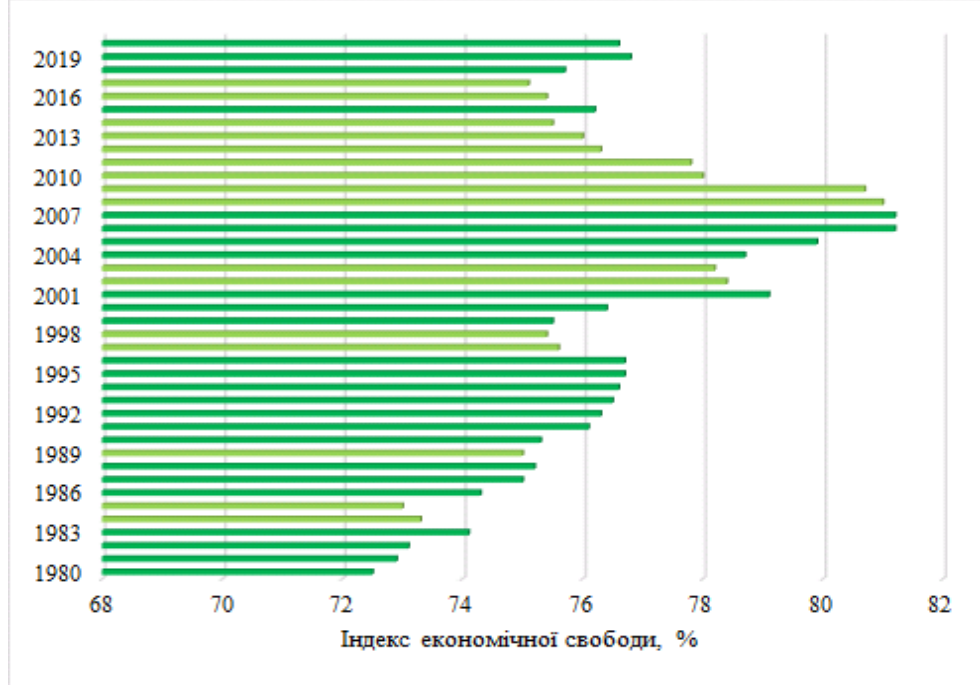
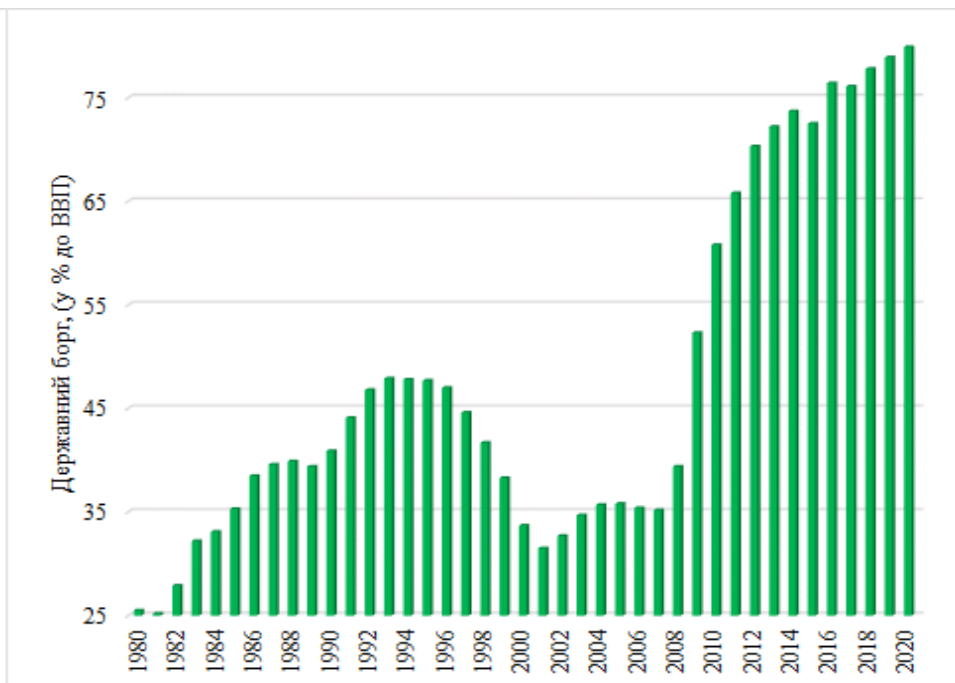
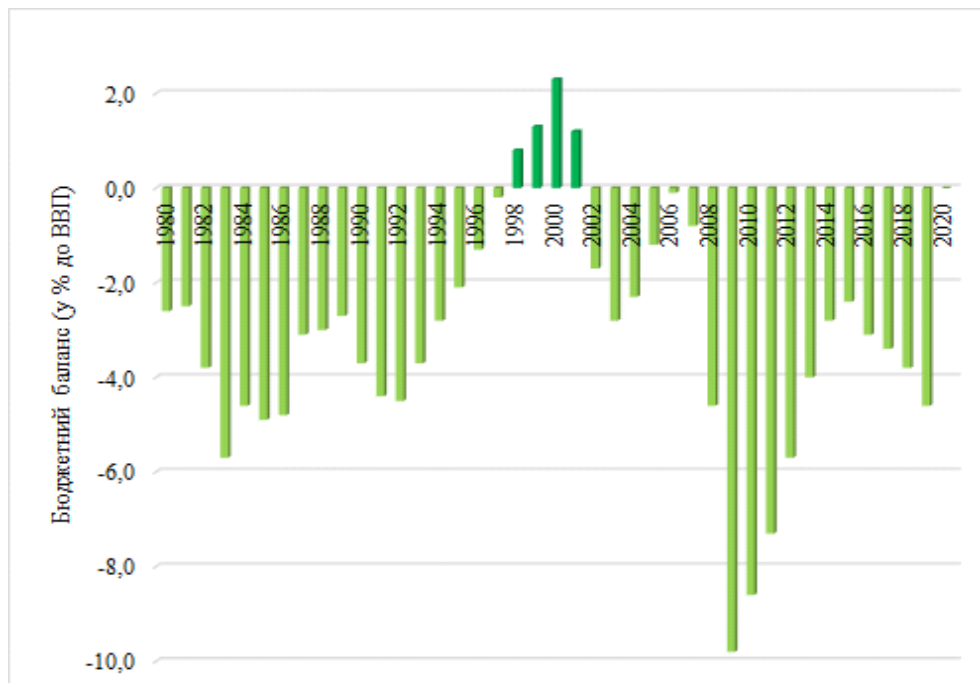
Рік	Президент	Номінальний ВВП, млрд. \$	ВВП на душу населення, \$	Зміна ВВП (у %)	Зміна інфляції (у %)	Зміна безробіття (у %)	Бюджетний баланс (у % до ВВП)	Державний борг, (у % до ВВП)	Індекс економічної свободи, %	Індекс економічної глобалізації, %
1980	Рональд Уілсон Рейган	2862,5	12575	▼ -0,2	▲ 13,5	▲ 7,2	▼ -2,6	▲ 25,5	72,5	43,79
1981		3211	13966	▲ 2,6	▼ 10,4	▲ 7,6	▲ -2,5	▼ 25,2	72,9	43,77
1982		3145	13410	▼ -1,8	▼ 6,2	▲ 9,7	▼ -3,8	▲ 27,9	73,1	44,41
1983		3638,1	15531	▲ 4,6	▼ 3,2	▼ 9,6	▼ -5,7	▲ 32,2	74,1	44,12
1984		4040,7	17099	▲ 7,2	▲ 4,4	▼ 7,5	▲ -4,6	▲ 33,1	73,3	44,57
1985		4346,8	18232	▲ 4,2	▼ 3,5	▼ 7,2	▼ -4,9	▲ 35,3	73	49,56
1986		4590,1	19078	▲ 3,5	▼ 1,9	▼ 7,0	▲ -4,8	▲ 38,5	74,3	49,94
1987		4870,2	20063	▲ 3,5	▲ 3,6	▼ 6,2	▲ -3,1	▲ 39,6	75	50,46
1988		5252,6	21442	▲ 4,2	▲ 4,1	▼ 5,5	▲ -3,0	▲ 39,9	75,2	51,32
1989	Джордж Герберт Вокер Буш	5657,7	22879	▲ 3,7	▲ 4,8	▼ 5,3	▲ -2,7	▼ 39,40	75	54,48
1990	5979,6	23914	▲ 1,9	▲ 5,4	▲ 5,6	▼ -3,7	▲ 40,90	75,3	54,89	
1991	5919,8	24366	▼ -0,1	▼ 4,2	▲ 6,9	▼ -4,4	▲ 44,10	76,1	54,85	
1992	6539,3	25467	3,6	▼ 3,0	▲ 7,5	▼ -4,5	▲ 46,80	76,3	54,68	
1993	Уільям Джеффесон (Білл) Клінтон	6878,7	26442	▲ 2,7	▼ 3,0	▼ 6,9	▲ -3,7	▲ 47,9	76,5	55,08
1994		7308,8	27756	▲ 4,0	▼ 3,0	▼ 6,1	▲ -2,8	▼ 47,8	76,6	56,18
1995		7664,1	28763	▲ 2,7	▲ 2,8	▼ 5,6	▲ -2,1	▼ 47,7	76,7	57,79
1996		8100,1	30047	▲ 3,7	▲ 2,9	▼ 5,4	▲ -1,3	▼ 47,0	76,7	59,10
1997		8608,5	31554	▲ 4,4	▼ 2,3	▼ 4,9	▲ -0,2	▼ 44,6	75,6	60,93
1998		9089,2	32929	▲ 4,5	▼ 1,5	▼ 4,5	▲ 0,8	▼ 41,7	75,4	61,99
1999		9660,6	34602	▲ 4,8	▲ 2,2	▼ 4,2	▲ 1,3	▼ 38,3	75,5	63,36
2000		10284,8	36433	▲ 4,1	▲ 3,4	▼ 4,0	▲ 2,3	▼ 33,7	76,4	64,81
2001		10621,9	37241	▲ 1,0	▼ 2,8	▲ 4,7	▼ 1,2	▲ 31,5	79,1	64,11
2002	10977,5	38114	▲ 1,8	▼ 1,6	▲ 5,8	▼ -1,7	▲ 32,7	78,4	62,22	
2003	11510,7	39592	▲ 2,8	▲ 2,3	▲ 6,0	▼ -2,8	▲ 34,7	78,2	63,07	
2004	12274,9	41838	▲ 3,8	▲ 2,7	▼ 5,5	▲ -2,3	▲ 35,7	78,7	65,15	
2005	13093,7	44218	▲ 3,3	▲ 3,4	▼ 5,1	▲ -1,2	▲ 35,8	79,9	64,96	
2006	13855,9	46352	▲ 2,9	▼ 3,2	▼ 4,6	▲ -0,1	▼ 35,4	81,2	66,92	
2007	14477,6	47955	▲ 1,9	▼ 2,9	▼ 4,6	▼ -0,8	▼ 35,2	81,2	68,06	
2008	14718,6	48302	▼ -0,2	▲ 3,8	▲ 5,8	▼ -4,6	▲ 39,4	81	65,82	
2009	Барак Хусейн Обама II	14418,7	46909	▼ -2,5	▼ -0,3	▲ 9,9	▼ -9,8	▲ 52,3	80,7	63,98
2010		14964,4	48311	▲ 2,6	▲ 1,6	▲ 9,6	▲ -8,6	▲ 60,8	78	64,73
2011		15517,9	49736	▲ 1,6	▲ 3,1	▼ 8,9	▲ -7,3	▲ 65,8	77,8	65,29
2012		16155,3	51404	▲ 2,2	▼ 2,1	▼ 8,1	▲ -5,7	▲ 70,3	76,3	65,50
2013		16784,9	52737	▲ 1,8	▼ 1,5	▼ 7,4	▲ -4,0	▲ 72,2	76	65,62
2014		17521,3	54993	▲ 2,5	▲ 1,6	▼ 6,2	▲ -2,8	▲ 73,7	75,5	66,93
2015		18224,8	56770	▲ 3,1	▼ 0,1	▼ 5,3	▲ -2,4	▼ 72,5	76,2	66,06
2016		18715	57878	▲ 1,7	▲ 1,3	▼ 4,9	▼ -3,1	▲ 76,4	75,4	67,43
2017	Дональд Джон Трамп	19519,4	60000	▲ 2,3	▲ 2,1	▼ 4,4	▼ -3,4	▼ 76,1	75,1	68,13
2018		20580,2	62869	▲ 3,0	▲ 2,4	▼ 3,9	▼ -3,8	▲ 77,8	75,7	68,20
2019		21439	64674	▲ 2,2	▼ 1,8	▼ 3,5	▼ -4,6	▲ 78,9	76,8	68,24
2020		20234	57589	▼ -4,3	▼ 0,6	▲ 6,8	▼ -4,6	▲ 79,9	76,6	68,19

ДОДАТОК Б

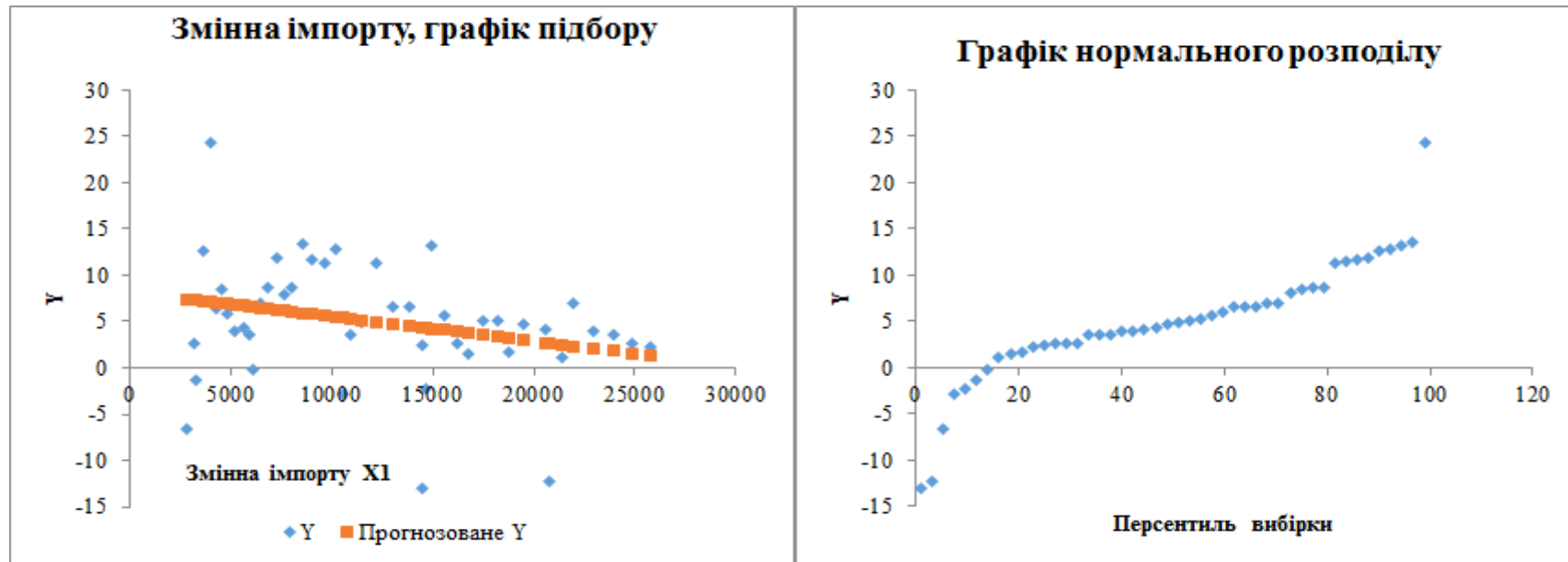
Зміна економічних показників США у 1980-2020р.р.

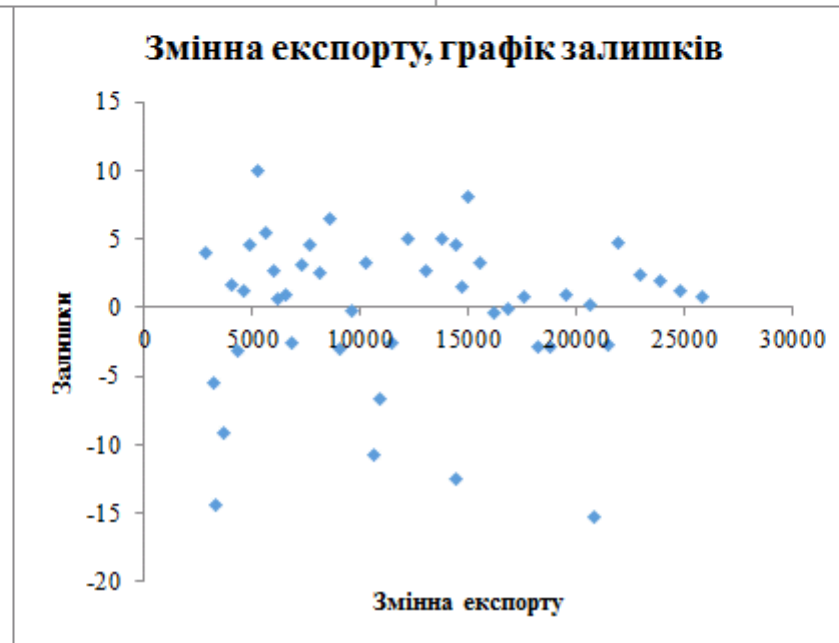
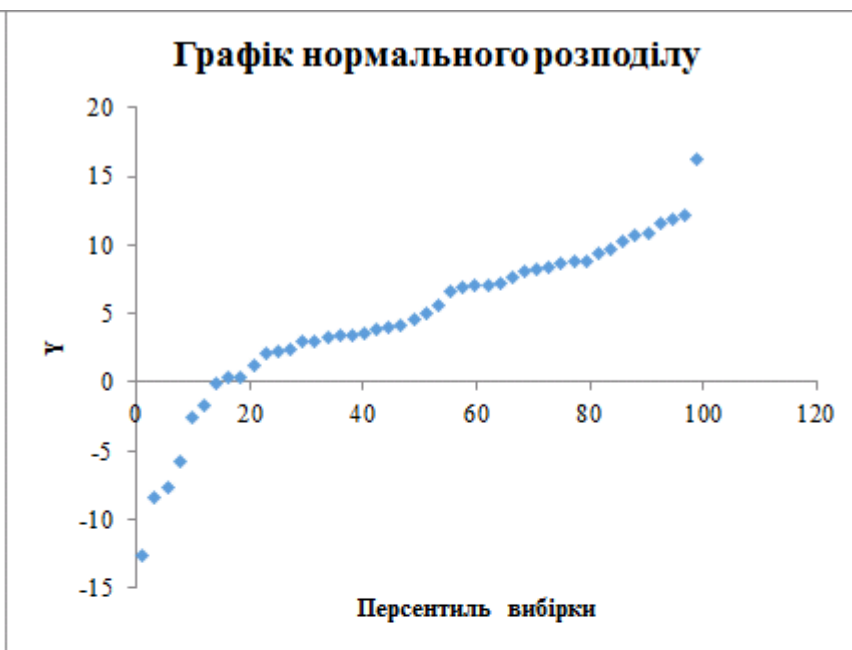
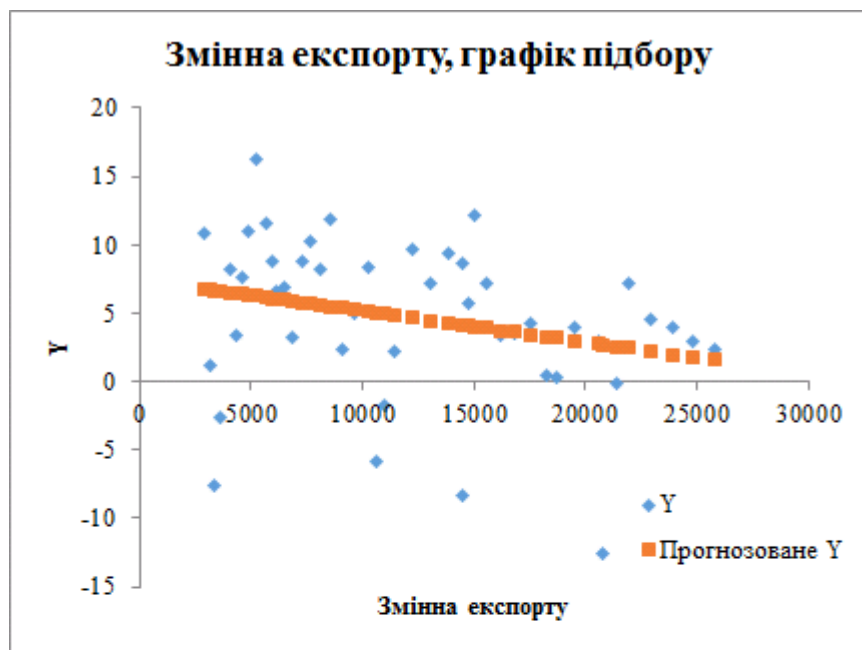

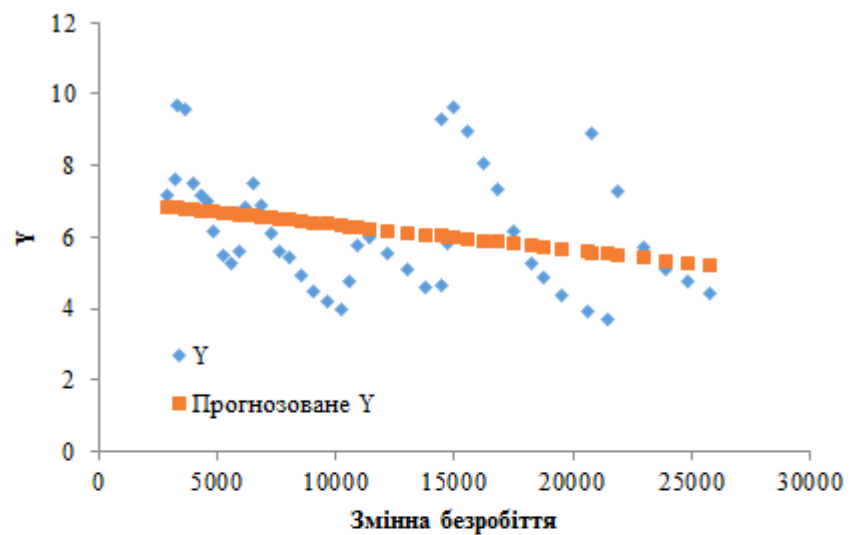
ДОДАТОК В

Результати регресійного аналізу

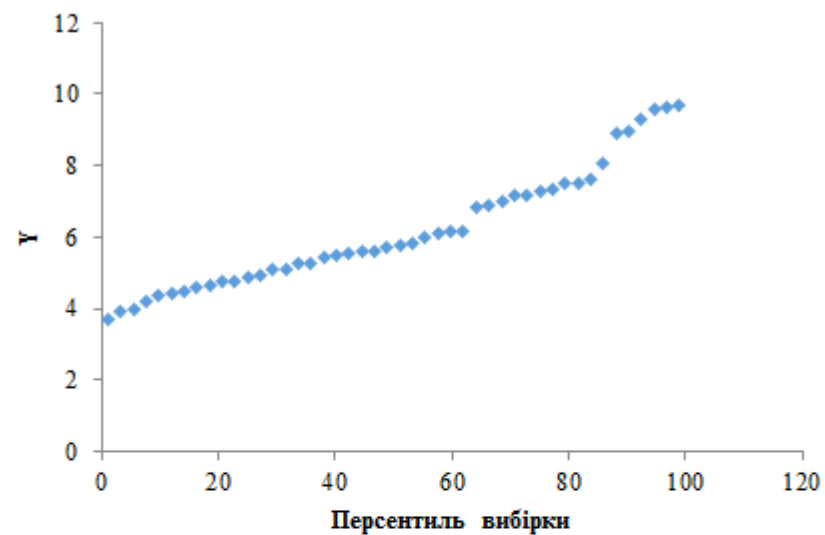

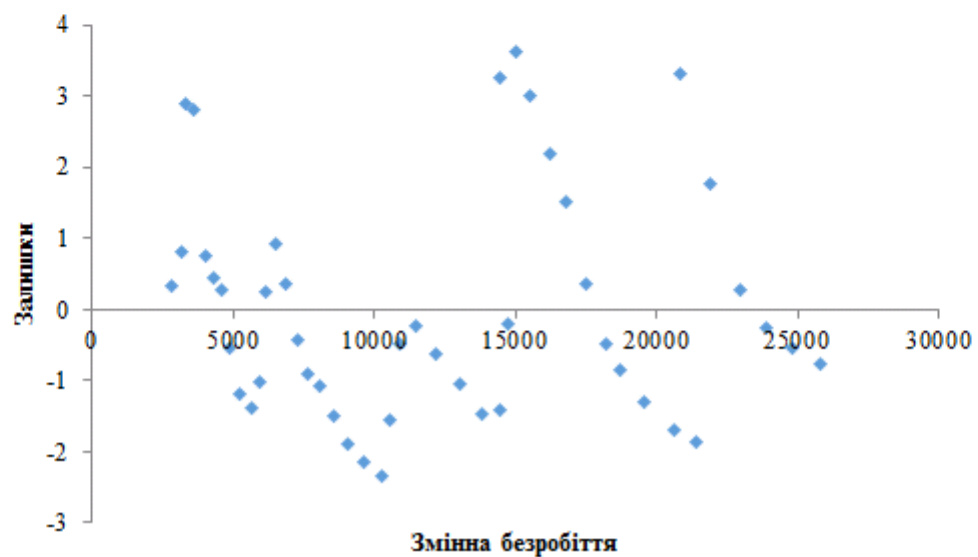
Змінна безробіття, графік підбору

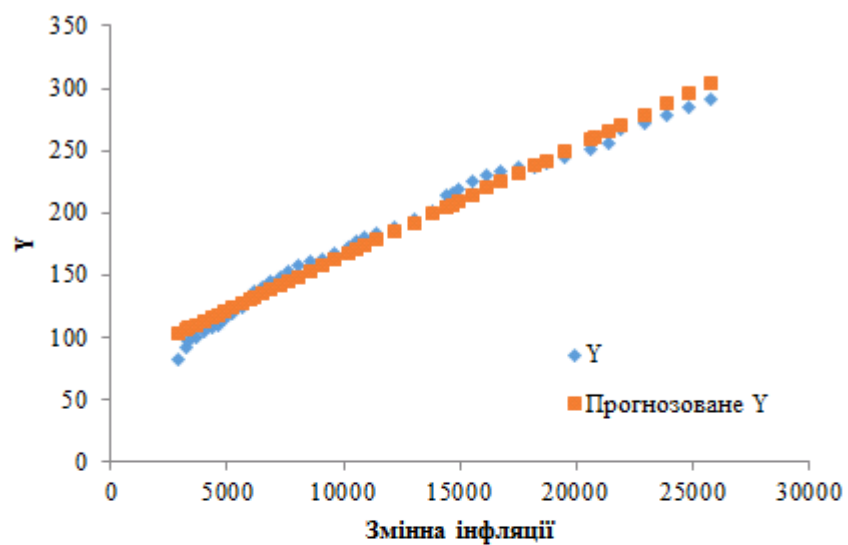
Графік нормального розподілу

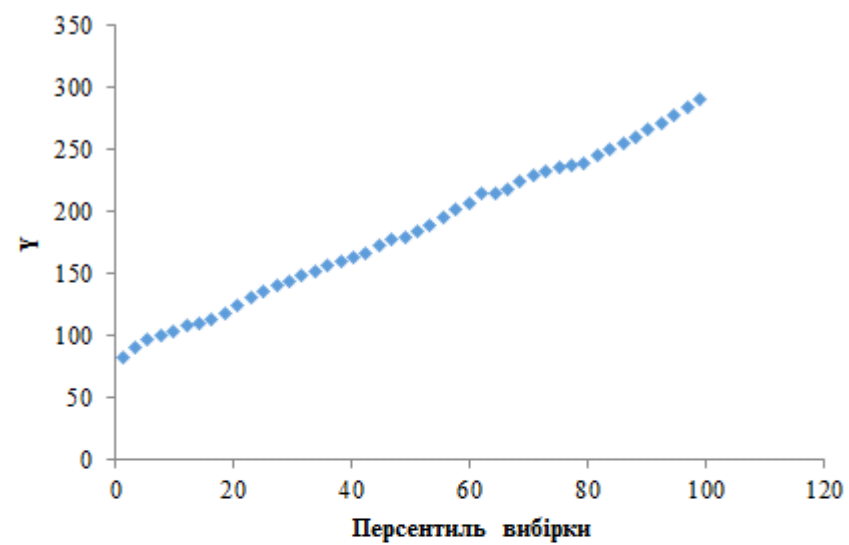
Змінна безробіття, графік залишків

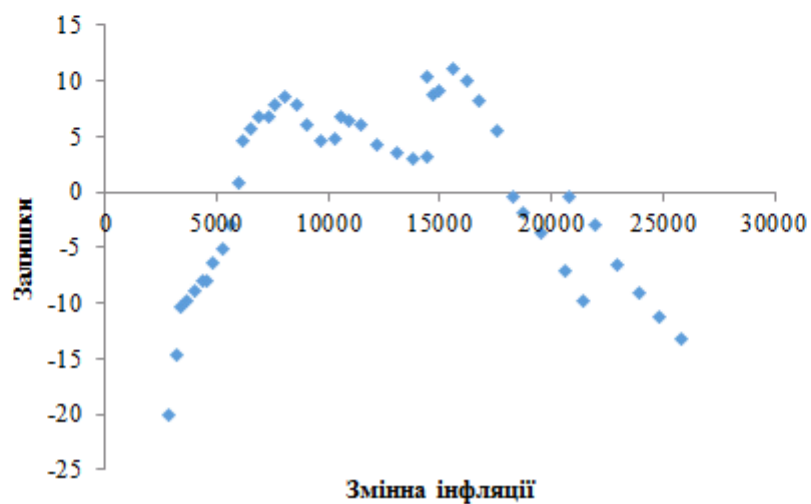
Змінна інфляції, графік підбору

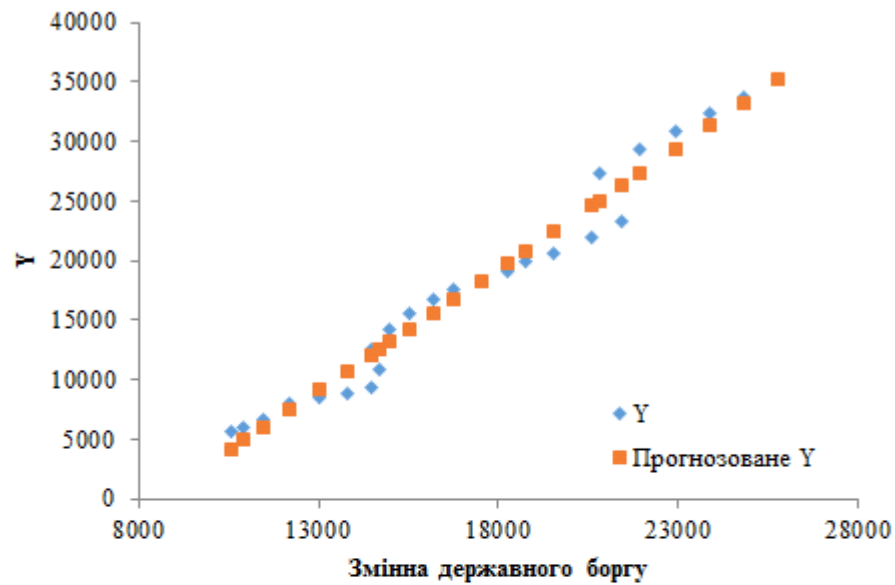
Графік нормального розподілу

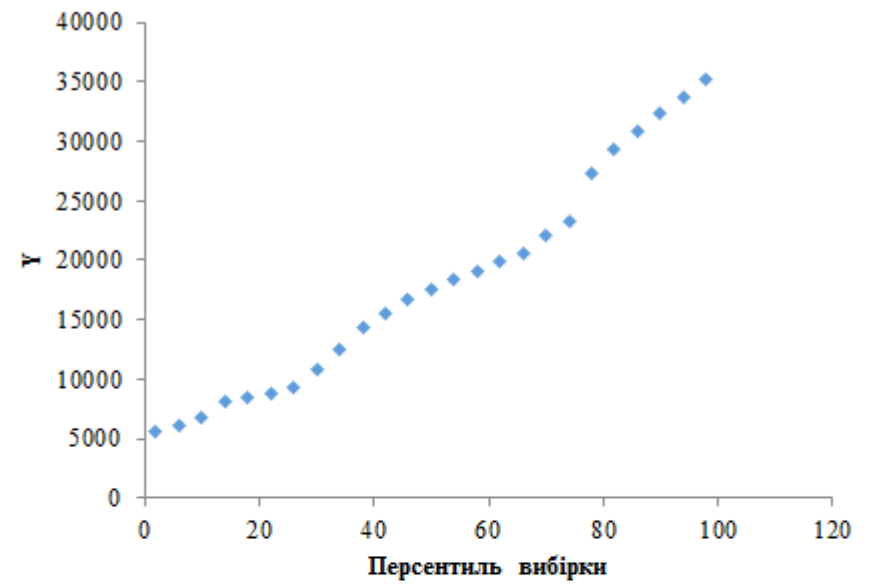
Змінна інфляції, графік залишків

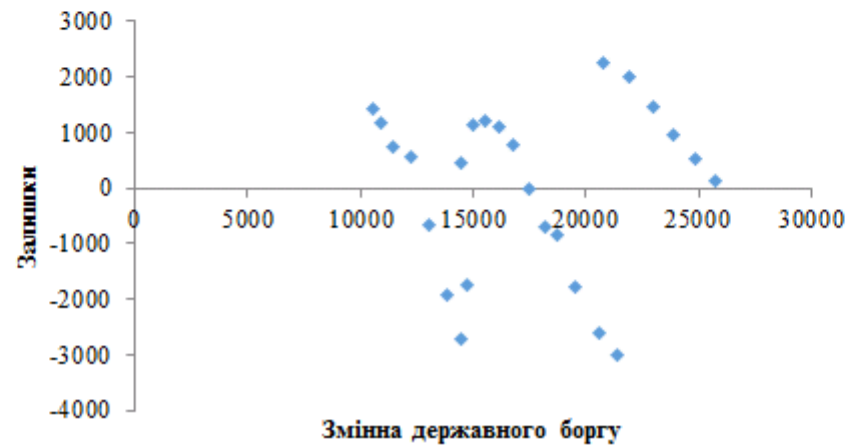
Змінна державного боргу, графік підбору

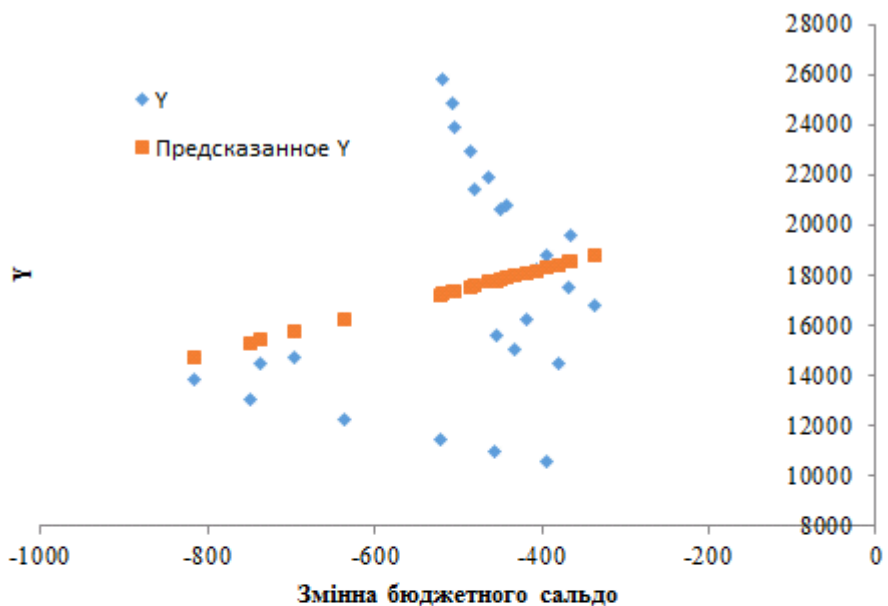
Графік нормального розподілу

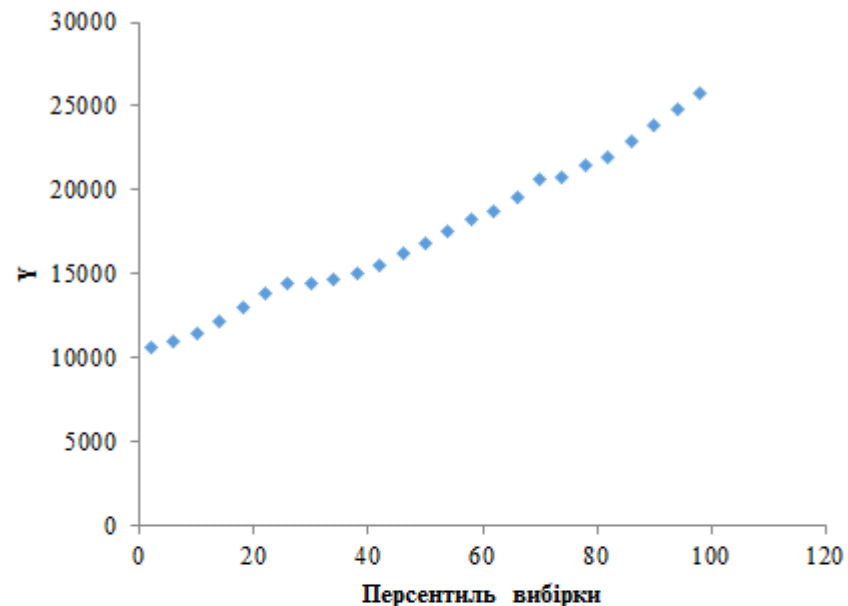
Змінна державного боргу, графік залишків

Змінна бюджетного сальдо, графік підбору

Графік нормального розподілу

Змінна бюджетного сальдо, графік залишків

